

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI URED ZA REVIZIJU

KLASA: 041-01/23-10/8
URBROJ: 613-01-07-1-23-94
Zagreb, 17. listopada 2023.

Izvješće o obavljenoj reviziji učinkovitosti

Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Varaždinskoj županiji, Krapinsko-zagorskoj županiji, Zagrebačkoj županiji, Karlovačkoj županiji, Ličko-senjskoj županiji, Koprivničko-križevačkoj županiji, Primorsko-goranskoj županiji, Sisačko-moslavačkoj županiji, Splitsko-dalmatinskoj županiji, Bjelovarsko-bilogorskoj županiji i Gradu Zagrebu

SADRŽAJ

stranica

PREDMET, SUBJEKTI I CILJEVI REVIZIJE	2
METODE REVIZIJE	3
KRITERIJI ZA OCJENU UČINKOVITOSTI	4
PRAVNI, STRATEŠKI I PLANSKI OKVIR ZA UČINKOVITO UPRAVLJANJE GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE	7
UPRAVLJANJE GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE PO ŽUPANIJAMA	12
Varaždinska županija	12
Krapinsko-zagorska županija	20
Zagrebačka županija	24
Karlovačka županija	32
Ličko-senjska županija	39
Koprivničko-križevačka županija	47
Primorsko-goranska županija	56
Sisačko-moslavačka županija	66
Splitsko-dalmatinska županija	77
Bjelovarsko-bilogorska županija	87
Grad Zagreb	95
OCJENA UČINKOVITOSTI UPRAVLJANJA GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE U VARAŽDINSKOJ ŽUPANIJI, KRAPINSKO-ZAGORSKOJ ŽUPANIJI, ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJI, KARLOVAČKOJ ŽUPANIJI, LIČKO-SENJSKOJ ŽUPANIJI, KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJI, PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJI, SISAČKO-MOSLAVAČKOJ ŽUPANIJI, SPLITSKO-DALMATINSKOJ ŽUPANIJI, BJELOVARSKO-BILOGORSKOJ ŽUPANIJI I GRADU ZAGREBU	103

IZVJEŠĆE
O OBAVLJENOJ REVIZIJI UČINKOVITOSTI
UPRAVLJANJA GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE
U VARAŽDINSKOJ ŽUPANIJI, KRAPINSKO-ZAGORSKOJ ŽUPANIJI, ZAGREBAČKOJ
ŽUPANIJI, KARLOVAČKOJ ŽUPANIJI, LIČKO-SENJSKOJ ŽUPANIJI, KOPRIVNIČKO-
-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJI, PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJI, SISAČKO-
-MOSLAVAČKOJ ŽUPANIJI, SPLITSKO-DALMATINSKOJ ŽUPANIJI, BJELOVARSKO-
-BILOGORSKOJ ŽUPANIJI I GRADU ZAGREBU

Na temelju odredaba članka 19. i 21. Zakona o Državnom uredu za reviziju (Narodne novine 25/19), obavljena je revizija učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Varaždinskoj županiji, Krapinsko-zagorskoj županiji, Zagrebačkoj županiji, Karlovačkoj županiji, Ličko-senjskoj županiji, Koprivničko-križevačkoj županiji, Primorsko-goranskoj županiji, Sisačko-moslavačkoj županiji, Splitsko-dalmatinskoj županiji, Bjelovarsko-bilogorskoj županiji i Gradu Zagrebu.

Revizija je obavljena na način i prema postupcima utvrđenim Okvirom profesionalnih načela, standarda i smjernica Međunarodne organizacije vrhovnih revizijskih institucija (INTOSAI) (Narodne novine 17/20) i Kodeksom profesionalne etike državnih revizora.

Postupci revizije provedeni su od 13. veljače do 29. rujna 2023.

PREDMET, SUBJEKTI I CILJEVI REVIZIJE

Predmet revizije je upravljanje građevinama za navodnjavanje u Varaždinskoj županiji, Krapinsko-zagorskoj županiji, Zagrebačkoj županiji, Karlovačkoj županiji, Ličko-senjskoj županiji, Koprivničko-križevačkoj županiji, Primorsko-goranskoj županiji, Sisačko-moslavačkoj županiji, Splitsko-dalmatinskoj županiji, Bjelovarsko-bilogorskoj županiji i Gradu Zagrebu. Navedene županije, osim Krapinsko-zagorske županije, poduzimale su aktivnosti za ostvarenje Nacionalnog projekta navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Republici Hrvatskoj (dalje u tekstu: NAPNAV) u vezi s gradnjom sustava javnog navodnjavanja, ali do konca 2022. navedeni sustavi nisu izgrađeni. Za potrebe ovoga Izvješća za naprijed navedene županije upotrebljavat će se skupni naziv: županije.

Navodnjavanje je, prema odredbama Zakona o vodama (Narodne novine 66/19, 84/21 i 47/23)¹, djelatnost zahvaćanja podzemnih i površinskih voda i njihova isporuka radi natapanja poljoprivrednog zemljišta, sportskih terena ili drugoga zemljišta, dok je javno navodnjavanje djelatnost zahvaćanja podzemnih i površinskih voda te njihova isporuka radi natapanja poljoprivrednog zemljišta putem građevina za navodnjavanje u vlasništvu županija ili mješovitih melioracijskih građevina u vlasništvu Republike Hrvatske. Upravljanje su poslovi investitora gradnje vodnih građevina, njihovo održavanje, čuvanje i korištenje za namjene kojima vodne građevine služe.

Vodne građevine su građevine ili skupovi građevina zajedno s pripadajućim uređajima i opremom, koji čine tehničku, odnosno tehnološku cjelinu, a služe za uređenje vodotoka i drugih površinskih voda, zaštitu od štetnog djelovanja voda, zahvaćanje voda radi njihova namjenskog korištenja i za zaštitu voda od onečišćenja.

Vodne građevine su, između ostalog, vodne građevine za melioracije koje čine:

1. građevine za melioracijsku odvodnju (kanali s pripadajućim crpnim stanicama, drenažama, betonskim propustima, čepovima, sifonima, stepenicama, brzotocima, oblagama za zaštitu od erozija, ustavama i drugim pripadajućim građevinama, uređajima i opremom) koje se dijele na građevine za osnovnu melioracijsku odvodnju (melioracijske građevine I. i II. reda) i građevine za detaljnu melioracijsku odvodnju (građevine III. i IV. reda)
2. građevine za navodnjavanje (akumulacijske i druge zahvatne građevine, razvodna mreža i druge građevine pripadajuće ovim građevinama)
3. mješovite melioracijske građevine.

Građevinama za osnovnu melioracijsku odvodnju u vlasništvu Republike Hrvatske upravljaju Hrvatske vode. Građevinama za detaljnu melioracijsku odvodnju u vlasništvu županija upravljaju Hrvatske vode. Građevinama za navodnjavanje u vlasništvu županija upravljaju županije.

¹ Do stupanja na snagu navedenog Zakona (srpanj 2019.), na snazi je bio Zakon o vodama (Narodne novine 153/09, 130/11, 56/13, 14/14 i 46/18).

Građevine za navodnjavanje, prema načinu gradnje i upravljanja, dijele se na sustave javnog navodnjavanja² i privatne sustave. Sustavi javnog navodnjavanja najčešće se sastoje od vodozahvata s crpnom stanicom i postrojenjem za kondicioniranje vode³, akumulacije, dovodnoga sustava i distribucijske mreže. Vodozahvat može biti na otvorenom vodotoku, postojećoj akumulaciji ili podzemnoj vodi.

Subjekti revizije su županije⁴, kao investitori gradnje sustava javnog navodnjavanja na svom području.

Revizijom je obuhvaćeno razdoblje 2005. – 2022. u vezi s donošenjem županijskih planova navodnjavanja i ostvarenjem ciljeva utvrđenih navedenim planovima, dok su podaci o drugim aktivnostima obuhvaćeni do svibnja 2023.

Osnovni cilj revizije je ocijeniti učinkovitost upravljanja građevinama za navodnjavanje te utvrditi ostvaruju li se ciljevi NAPNAV-a, koji je donijela Vlada Republike Hrvatske u srpnju 2005., Višegodišnjeg programa gradnje regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina i građevina za melioracije (Narodne novine 117/15) (dalje u tekstu: Višegodišnji program gradnje) i županijskih planova navodnjavanja.

Posebni ciljevi revizije su:

- provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje
- utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje
- ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito
- ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem
- utvrditi informira li se javnost o navodnjavanju.

METODE REVIZIJE

U skladu s prihvaćenim revizijskim standardima Međunarodne organizacije vrhovnih revizijskih institucija (INTOSAI), revizija je planirana i obavljena na način koji osigurava potrebne revizijske dokaze i pruža razumnu osnovu za revizijske nalaze i zaključke te ostvarenje ciljeva revizije.

U fazi planiranja i pripreme revizije, analizirana je pravna regulativa, javno objavljeni podaci o županijama, podaci o sustavima javnog navodnjavanja koje objavljuju Hrvatske vode i drugi dostupni podaci.

² Predmet revizije su sustavi javnog navodnjavanja.

³ Prema odredbama Zakona o vodama, kondicioniranje je postupak obrade zahvaćene vode da bi postala prikladna za ljudsku potrošnju.

⁴ Varaždinska županija, Krapinsko-zagorska županija, Zagrebačka županija, Karlovačka županija, Ličko-senjska županija, Koprivničko-križevačka županija, Primorsko-goranska županija, Sisačko-moslavačka županija, Splitsko-dalmatinska županija, Bjelovarsko-bilogorska županija i Grad Zagreb.

U provedbi postupaka revizije korištene su sljedeće metode prikupljanja i analize podataka:

- proučeni su i analizirani propisi te stručni i drugi dostupni materijali u vezi s navodnjavanjem
- analizirani su podaci iz poslovnih knjiga, evidencija i izvješća županija, provjerena je dokumentacija u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja te su analizirani podaci iz javno objavljenih izvješća Hrvatskih voda
- na temelju odabranog uzorka, provjerena je dokumentacija županija u vezi s evidentiranjem građevina za navodnjavanje i korištenjem sustava javnog navodnjavanja
- obavljani su razgovori s odgovornim osobama i pribavljena obrazloženja o pojedinim aktivnostima u vezi s upravljanjem građevinama za navodnjavanje.

KRITERIJI ZA OCJENU UČINKOVITOSTI

Za ocjenu učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje utvrđeni su kriteriji koji proizlaze iz zakona, drugih propisa i planskih dokumenata, kao i poduzetih aktivnosti županija u vezi s upravljanjem građevinama za navodnjavanje.

Okosnicu revizije činilo je **glavno pitanje**:

- Je li upravljanje građevinama za navodnjavanje učinkovito?

Revizijom su prikupljeni dokazi kako bi se odgovorilo na sljedeća **potpitanja**:

- Je li uspostavljen pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje?
- Jesu li ustrojene evidencije građevina za navodnjavanje?
- Je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito?
- Koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem?
- Provodi li se informiranje o ostvarenju županijskih planova navodnjavanja?

U tablici u nastavku daju se kriteriji za ocjenu učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje, prema područjima revizije.

Tablica broj 1

Kriteriji za ocjenu učinkovitosti,
prema područjima revizije

Redni broj	Područja revizije	Kriteriji
	1	2
1.	Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje	<ul style="list-style-type: none"> ○ uspostavljen je pravni i strateški okvir kojim je uređeno područje navodnjavanja ○ donesen je županijski plan navodnjavanja i usklađen je s NAPNAV-om ○ predstavničko tijelo Županije donijelo je program gradnje sustava javnog navodnjavanja ○ program gradnje sustava javnog navodnjavanja sadrži propisane podatke ○ predstavničko tijelo Županije donijelo je godišnji program održavanja sustava javnog navodnjavanja ○ godišnji program održavanja sustava javnog navodnjavanja sadrži propisane podatke
2.	Evidencije građevina za navodnjavanje	<ul style="list-style-type: none"> ○ ustrojena je evidencija građevina za navodnjavanje ○ prije gradnje građevina za navodnjavanje uređeni su imovinskopravni odnosi ○ uređeno je vlasništvo građevina za navodnjavanje ○ građevine za navodnjavanje evidentirane su u poslovnim knjigama Županije
3.	Gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje	<ul style="list-style-type: none"> ○ županijskim planom navodnjavanja utvrđen je vodni i zemljišni potencijal ○ županijskim planom navodnjavanja utvrđene su poljoprivredne površine pogodne za navodnjavanje ○ Županija je u skladu sa županijskim planom navodnjavanja nominirala projekte navodnjavanja prema Hrvatskim vodama ○ prije gradnje građevina za navodnjavanje osigurani su izvori financiranja ○ Županija je dio/ukupna sredstva pribavila iz sredstava ruralnog razvoja ○ izrađeni su elaborati zaštite okoliša te su podneseni zahtjevi za ocjenu o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš ○ sustav javnog navodnjavanja pušten je u rad ○ prikupljaju se podaci o stvarno navodnjavanom poljoprivrednom zemljištu i broju priključenih korisnika ○ sustavi javnog navodnjavanja koriste se u punom kapacitetu (poljoprivrednici se priključuju na sustav), odnosno imaju dovoljan broj krajnjih korisnika ○ ispituje se jesu li cijene priključaka na sustave javnog navodnjavanja prihvatljive poljoprivrednicima ○ u preinvesticijskim studijama utvrđena je struktura poljoprivrednih kultura te planirana proizvodnja navedenih kultura na navodnjavanom poljoprivrednom zemljištu ○ prikupljaju se podaci o poljoprivrednim kulturama na zemljištu koje se navodnjava i analiziraju u odnosu na preinvesticijske studije ○ prikupljaju se podaci o povećanju poljoprivredne proizvodnje na navodnjavanom zemljištu i analiziraju se u odnosu na utrošak vode ○ provode se edukacije poljoprivrednika o koristima navodnjavanja (putem Županije ili drugih službi) zbog utjecaja klimatskih promjena ○ provode se edukacije poljoprivrednika o novim tehnologijama, načinu financiranja sustava javnog navodnjavanja i drugo ○ Županija surađuje s nadležnim institucijama u vezi s neposrednim nadzorom korištenja voda ○ Županija surađuje s Hrvatskim vodama u vezi s praćenjem rezultata NAPNAV-a na svome području

Redni broj	Područja revizije	Kriteriji
	1	2
		<ul style="list-style-type: none"> ○ održavanje građevina za navodnjavanje u vlasništvu Županije preuzeto je od Hrvatskih voda u propisanom roku ○ izrađene su preinvesticijske studije kojima su određeni opći tehnički uvjeti za održavanje vodnih građevina i/ili se koriste Opći tehnički uvjeti Hrvatskih voda iz 2012. ○ sastavljen je izračun godišnjih troškova rada i održavanja sustava javnog navodnjavanja ○ izabrani su izvođači za poslove održavanja i zaključeni su ugovori ○ poslovi održavanja obavljaju se u skladu sa zaključenim ugovorima
4.	Korištenje vode za navodnjavanje	<ul style="list-style-type: none"> ○ za korištenje vode za navodnjavanje pribavljene su vodopravne dozvole ○ sustavi javnog navodnjavanja omogućuju mjerenje utroška i gubitaka vode ○ s krajnjim korisnicima sustava javnog navodnjavanja zaključeni su ugovori ○ predstavničko tijelo Županije donijelo je odluku o godišnjoj visini naknade za navodnjavanje ○ odluka o godišnjoj visini naknade za navodnjavanje sadrži propisane elemente ○ naknada za navodnjavanje se obračunava na propisani način ○ vodi se očevidnik naknade za navodnjavanje ili je vođenje povjereno drugim tijelima u skladu s propisima ○ ostvaruju se prihodi od naknade za navodnjavanje i namjenski se troše ○ donesena je odluka o podmirivanju dijela troškova održavanja sustava javnog navodnjavanja iz prihoda Županije
5.	Informiranje javnosti	<ul style="list-style-type: none"> ○ informira se javnost o ostvarenju županijskog plana navodnjavanja i učincima navodnjavanja

Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Županiji ocjenjuje se **učinkovitim**, ako je uspostavljen pravni, strateški i planski okvir koji omogućava učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, ustrojene su propisane evidencije, gradnja građevina za navodnjavanje obavlja se u skladu s planskim dokumentima te se izgrađene građevine koriste i održavaju, voda za navodnjavanje koristi se u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te se informira javnost o ostvarenju županijskih planova navodnjavanja.

Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Županiji ocjenjuje se **učinkovitim, pri čemu su potrebna određena poboljšanja**, ako su utvrđeni određeni propusti koji bitno ne utječu na upravljanje građevinama za navodnjavanje.

Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Županiji ocjenjuje se **djelomično učinkovitim**, ako su utvrđene nepravilnosti i propusti koji utječu na učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje i provedbu aktivnosti te su potrebna značajna poboljšanja.

Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Županiji ocjenjuje se **neučinkovitim**, ako su utvrđene nepravilnosti i propusti koji bitno utječu na učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, kako bi se provodilo u skladu s načelima ekonomičnosti, djelotvornosti i svrsishodnosti.

PRAVNI, STRATEŠKI I PLANSKI OKVIR ZA UČINKOVITO UPRAVLJANJE GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE

Područje navodnjavanja uređeno je Strategijom upravljanja vodama (Narodne novine 91/08), Strategijom poljoprivrede do 2030. (Narodne novine 26/22), NAPNAV-om, Zakonom o vodama, Zakonom o financiranju vodnoga gospodarstva (Narodne novine 153/09, 90/11, 56/13, 154/14, 119/15, 120/16, 127/17 i 66/19), Uredbom o standardu kakvoće voda (Narodne novine 96/19 i 20/23), Pravilnikom o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje (Narodne novine 83/10 i 76/14), Pravilnikom o sadržaju, obliku i načinu vođenja vodne dokumentacije (Narodne novine 120/10), Pravilnikom o očevidniku zahvaćenih i korištenih količina voda (Narodne novine 81/10), Pravilnikom o izdavanju vodopravnih akata (Narodne novine 9/20 i 39/22), Pravilnikom o uvjetima za obavljanje poslova vodočuvarske službe (Narodne novine 114/10), Popisom građevina za osnovnu melioracijsku odvodnju i mješovitih melioracijskih građevina od interesa za Republiku Hrvatsku (Narodne novine 83/10), Višegodišnjim programom gradnje i drugim propisima.

Strategiju upravljanja vodama donio je Hrvatski sabor u srpnju 2008., kao dugoročni planski dokument kojim se utvrđuje vizija, misija, ciljevi i zadaće državne politike u upravljanju vodama. Strategija daje strateška opredjeljenja i smjernice razvoja vodnoga gospodarstva polazeći od zatečenog stanja vodnoga sektora, razvojnih potreba, gospodarskih mogućnosti, međunarodnih obveza te potrebe za očuvanjem i unaprjeđenjem stanja voda te vodnih i o vodi ovisnih ekosustava.

U Strategiji upravljanja vodama se navodi da financiranje melioracijske odvodnje i melioracijskog navodnjavanja nema većih nepoznanica. Ono spada u obuhvat načela korisnik plaća. Jedina je dvojba treba li primijeniti načelo skupne solidarnosti, na što i u kojem opsegu. Navode se i opći podaci o vodnim potencijalima, područjima pogodnim za navodnjavanje, potrebama za navodnjavanjem te stanju poljoprivrede u vezi sa sustavima za navodnjavanje. Također, Strategijom je kao aktivnost u vezi s navodnjavanjem utvrđeno stvaranje uvjeta za razvoj navodnjavanja prema zahtjevima korisnika u skladu s NAPNAV-om. Nositelji aktivnosti su Ministarstvo poljoprivrede i županije.

NAPNAV je donesen za razdoblje 2006. – 2020. NAPNAV sadrži polazišta, očekivane rezultate, nacionalni okvir projekta, projektne aktivnosti i institucije uključene u provedbu projekta. Očekivani rezultat provedbe NAPNAV-a je da će mjere sustavnog organiziranja infrastrukture u poljoprivredi, okrupnjavanja poljoprivrednih površina i uvođenja navodnjavanja i novih tehnologija proizvodnje polučiti i učinkovitiju poljoprivrednu proizvodnju. Time će se potaknuti promjena strukture proizvodnje uvođenjem visokodohodovnih kultura koje većinom uvozimo te će projekt u konačnici rezultirati povoljnim makroekonomskim učinkom.

Višegodišnji program gradnje je planski dokument upravljanja vodama koji razrađuje načine postizanja ciljeva utvrđenih planovima više razine. Nositelj Višegodišnjeg programa gradnje je ministarstvo nadležno za vodno gospodarstvo.

Prema odredbama Zakona o vodama, svakome je dopušteno korištenje voda za osobne potrebe, na način i u količinama koje ne isključuju druge od jednakog korištenja (opće korištenje voda). Opće korištenje voda obuhvaća zahvaćanje površinske i podzemne vode za piće, kuhanje, grijanje, održavanje čistoće, sanitarne i druge potrebe u kućanstvu, i to iz prvoga vodonosnoga sloja u aluvijalnom području, a u području krša u skladu s vodopravnim uvjetima te korištenje površinskih voda za kupanje, sport i rekreaciju i druge slične namjene. Opće korištenje voda ne obuhvaća korištenje voda za navodnjavanje neovisno o veličini površine koja se navodnjava.

Pravo na korištenje voda za potrebe navodnjavanja ostvaruje se u skladu sa Zakonom o vodama, a radi ostvarenja ciljeva NAPNAV-a, planova i programa navodnjavanja županija te za zadovoljenje potreba za navodnjavanjem različitih korisnika za razne namjene.

Prema NAPNAV-u i Višegodišnjem programu gradnje, poljoprivredna proizvodnja pokazuje višegodišnji pad, neuravnoteženu ponudu i potražnju, stalnost negativne vanjskotrgovinske bilance i postupno smanjenje udjela u bruto domaćem proizvodu⁵. Stoga i gospodarski pokazatelji ukazuju na neučinkovito korištenje raspoloživih resursa zemljišta i voda, spor obrt kapitala i pad proizvodnosti rada u poljoprivredi. Prema istraživanjima, u Republici Hrvatskoj vrlo visoku i visoku pogodnost za navodnjavanje ima 484 025 ha poljoprivrednih površina, a potencijali hrvatske poljoprivrede nedovoljno su iskorišteni.

Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje na vodni resurs. Prema veličini navodnjavanih površina, Republika Hrvatska se nalazi na začelju Europe. Sve su češća razdoblja suša, iz kojih proizlaze značajne štete od suša, koje se navodnjavanjem, kao jednom od izuzetno važnih mjera, mogu smanjiti, a u određenim okolnostima i potpuno izbjeći.

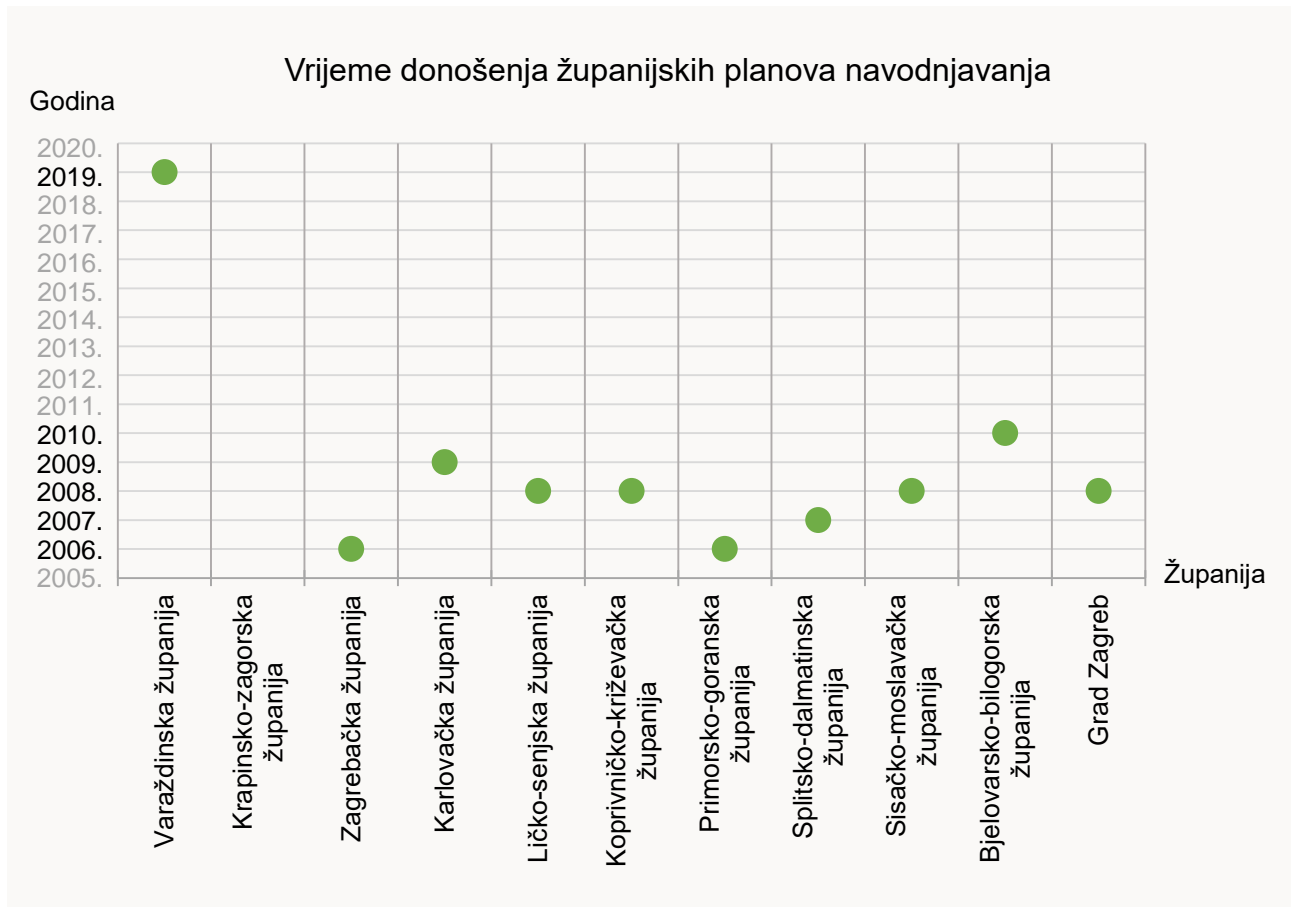
NAPNAV-om su utvrđeni sudionici nadležni za njegovu provedbu, a to su Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo poljoprivrede, Nacionalno povjerenstvo za projekt navodnjavanja, Stručni tim za provedbu NAPNAV-a, Agencija za navodnjavanje, Hrvatske vode, županije, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, zadruge i udruge, poslovni subjekti i gradovi. Aktivnosti županija su izraditi županijske planove, sudjelovati u definiranju regionalnog koncesionara za rukovanje i upravljanje sustavom za navodnjavanje, nominirati projekte navodnjavanja, osigurati sredstva za sufinanciranje, poticati korisnike na udruživanje te osigurati suglasnosti krajnjih korisnika za nominaciju projekata. Projekti navodnjavanja nominiraju se prema Jedinici za provedbu NAPNAV-a, koja je ustrojstvena jedinica Hrvatskih voda. Zadaće i poslovi navedene Jedinice utvrđeni su Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu Hrvatskih voda, a između ostalog, odnose se na osiguranje provedbe NAPNAV-a u dijelu koji se odnosi na obveze Hrvatskih voda.

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova.

U grafičkom prikazu u nastavku daje se prikaz vremena donošenja županijskih planova navodnjavanja.

⁵ Bruto domaći proizvod pokazuje ukupnu vrijednost dobara i usluga proizvedenih u Republici Hrvatskoj.

Grafički prikaz broj 1

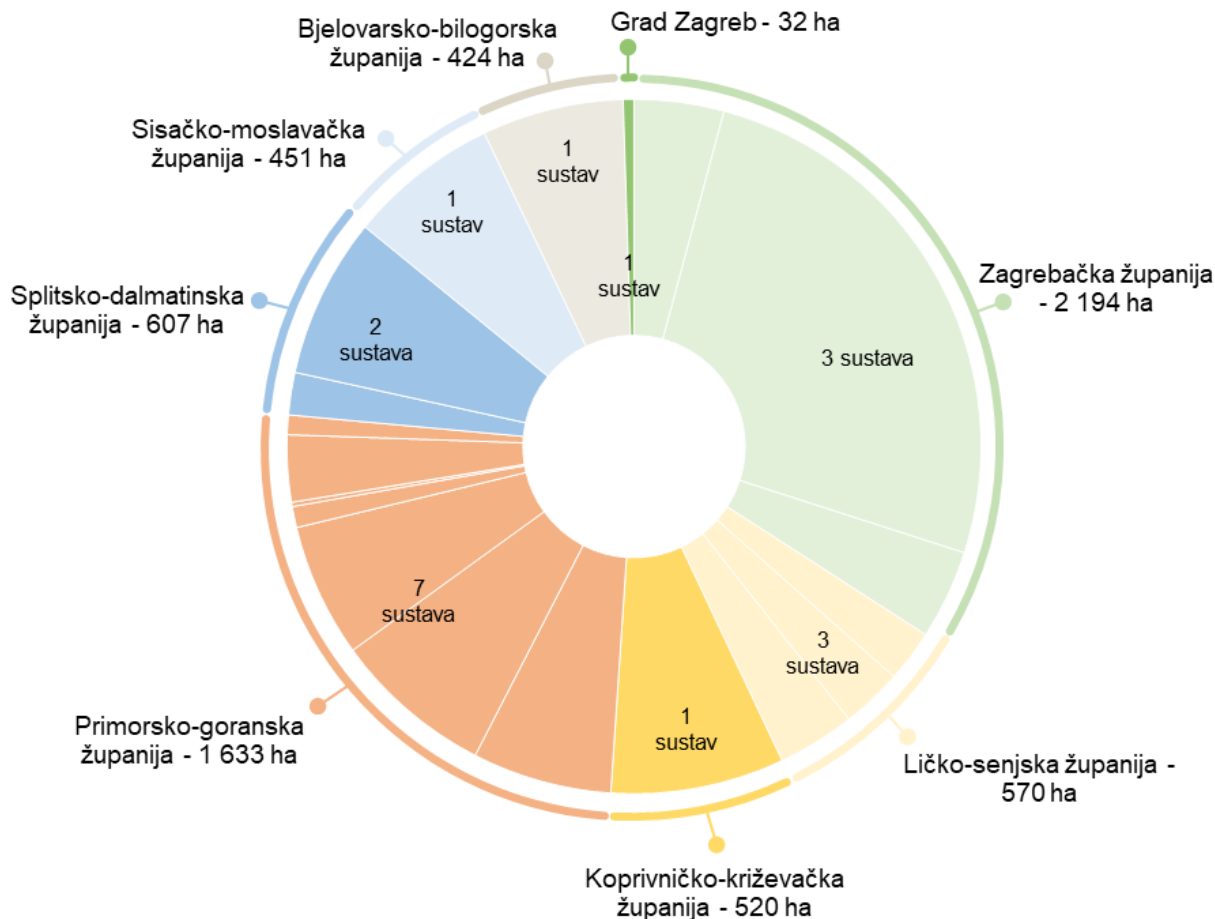

Krapinsko-zagorska županija nije donijela plan navodnjavanja. Većina županija je na temelju planova navodnjavanja započela postupke pribavljanja projektne dokumentacije za pojedine sustave.

U grafičkom prikazu u nastavku daje se broj i površina sustava javnog navodnjavanja po županijama za koje su započete aktivnosti pribavljanja projektne dokumentacije.

Grafički prikaz broj 2

Površina i broj sustava javnog navodnjavanja po županijama za koje su započele aktivnosti pribavljanja projektne dokumentacije

Sustave javnog navodnjavanja županije su planirale graditi na državnom i/ili privatnom poljoprivrednom zemljištu. Za zemljište u državnom vlasništvu korištenje sustava javnog navodnjavanja uređeno je odredbama Zakona o poljoprivrednom zemljištu i odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (Narodne novine 20/18, 115/18, 98/19 i 57/22), koji je stupio na snagu u svibnju 2022. Navedenim Zakonom propisano je da se ugovor o zakupu raskida, između ostalog, ako zakupnik ne koristi i ne održava postojeću funkcionalnost sustava javnog navodnjavanja.

U tablici u nastavku daju se podaci o planiranim površinama sustava javnog navodnjavanja i vlasništvu nad zemljištem. Podaci su okvirni, za sustave za koje su županije započele postupke pribavljanja projektne dokumentacije.

Tablica broj 2

Planirane površine sustava javnog navodnjavanja i vlasništvo nad zemljištem
u ha

Redni broj	Županija	Površina zemljišta u obuhvatu sustava	Državno vlasništvo	Privatno vlasništvo
	1	2 (3+4)	3	4
1.	Varaždinska županija	-	-	-
2.	Krapinsko-zagorska županija	-	-	-
3.	Zagrebačka županija	2 194	1 807	387
4.	Karlovačka županija	-	-	-
5.	Ličko-senjska županija	570	415	155
6.	Koprivničko-križevačka županija	520	0	520
7.	Primorsko-goranska županija	1 633	-	-
8.	Splitsko-dalmatinska županija	607	408	199
9.	Sisačko-moslavačka županija	451	93	358
10.	Bjelovarsko-bilogorska županija	424	412	12
11.	Grad Zagreb	32	0	32 ⁶
	Ukupno	6 431	3 135	1 663

Prema podacima županija, ukupna površina sustava javnog navodnjavanja za koje su županije provodile aktivnosti pribavljanja projektne dokumentacije (osam županija) je 6 431 ha. Od osam županija koje su provodile navedene aktivnosti, Primorsko-goranska županija nema podatke o strukturi zemljišta prema vlasništvu. U sedam županija, koje raspolažu podacima o približnim površinama prema vlasništvu, ukupna površina obuhvata planiranih sustava javnog navodnjavanja iznosi 4 798 ha, od čega je 3 135 ha ili 65,3 % u državnom, a 1 663 ha ili 34,7 % u privatnom vlasništvu.

U tablici u nastavku daju se podaci o rashodima za pribavljanje projektne dokumentacije, do konca 2022., po županijama.

Tablica broj 3

Rashodi za projektну dokumentaciju, do konca 2022., po županijama

Redni broj	Županija	Rashodi
	1	2
1.	Varaždinska županija	0,00
2.	Krapinsko-zagorska županija	0,00
3.	Zagrebačka županija	2.827.963,00
4.	Karlovačka županija	0,00
5.	Ličko-senjska županija	269.985,00
6.	Koprivničko-križevačka županija	3.009.900,00
7.	Primorsko-goranska županija	3.826.123,00
8.	Splitsko-dalmatinska županija	2.362.850,00
9.	Sisačko-moslavačka županija	880.972,00
10.	Bjelovarsko-bilogorska županija	1.817.875,00
11.	Grad Zagreb	230.850,00
	Ukupno	15.226.518,00

⁶ Vlasnik Agronomski fakultet

UPRAVLJANJE GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE PO ŽUPANIJAMA

Varaždinska županija

Odredbama Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine 86/06, 125/06 – ispravak, 16/07 – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10 – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15), utvrđena je Varaždinska županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave. Varaždinska županija obuhvaća šest gradova i 22 općine s ukupno 159 487 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2021.).

Županije u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove od područnoga (regionalnog) značaja, koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom i provedbom dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada te druge poslove u skladu s posebnim zakonima.

Zakonski predstavnik Županije u vrijeme obavljanja revizije je župan Anđelko Stričak, mag. oec. Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga, ustrojeno je osam upravnih odjela i jedna stručna služba. Poslovi u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja obavljaju se u Upravnom odjelu za poljoprivredu i zaštitu okoliša. Navedeni Upravni odjel, između ostalog, izrađuje akte i predlaže planove i programe melioracijskog navodnjavanja, programe gradnje i održavanja građevina za melioracijsko navodnjavanje i odvodnju, uvodi naknade za melioracijsko navodnjavanje te vodi postupak dodjele koncesija za pružanje usluge javnoga navodnjavanja.

Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova. U NAPNAV-u je navedeno da sve županije i Grad Zagreb imaju navodnjavanih površina. Veličina navodnjavanih površina te udio navodnjavanih površina u ukupno korištenima nije jednak na svim područjima. Zato je realno očekivati da se navodnjavanje u Republici Hrvatskoj neće u svim područjima jednako razvijati. Županijama koje planiraju navodnjavanje preporučuje se da izrade županijske planove navodnjavanja, odnosno planske dokumente koji bi trebali vrednovati prirodne resurse, utvrditi prioriteta područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje.

Plan navodnjavanja Varaždinske županije donijela je Županijska skupština u srpnju 2019. Navedeni Plan sadrži podatke o položaju i prostoru Županije, o stanju poljoprivrede i vodnog potencijala, potrebama navodnjavanja, zemljišnim resursima, vodnim resursima za navodnjavanje, poljoprivrednim kulturama koje se uzgajaju na području Županije, zaštiti prirode, vodozaštitnim područjima, mogućnostima navodnjavanja, prijedlozima prioriteta površina za navodnjavanje, izboru metoda, načina i sustava navodnjavanja, tržištu poljoprivrednih proizvoda i prijedlozima pilot-projekata navodnjavanja.

Gradnja sustava javnog navodnjavanja obavlja se prema programu gradnje, čije je donošenje propisano odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. Odredbama članaka 3. i 4. navedenog Pravilnika, između ostalog, propisano je da jedinica područne (regionalne) samouprave donosi program gradnje sustava javnog navodnjavanja koji treba sadržavati interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja, način financiranja izrade projektne dokumentacije i gradnje sustava javnog navodnjavanja, opseg i dinamiku izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni i glavno-izvedbeni projekt), dinamiku ishoda potrebnih dozvola i suglasnosti, planiranu vrijednost projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, dinamiku početka i dovršetka projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja. Za pristupanje izradi projektne dokumentacije potrebno je osigurati potvrdu krajnjih korisnika o korištenju budućeg sustava javnog navodnjavanja, kojom se mora potvrditi iskazani interes na minimum 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Planom navodnjavanja Varaždinske županije utvrđena su tri područja pogodna za gradnju sustava javnog navodnjavanja. Varaždinska županija je za navedena područja (sustave) potencijalnim korisnicima na skupštinama poljoprivrednih udruga podijelila ankete i prijedlog predugovora, radi prikupljanja iskaza interesa. Osim toga, poziv za iskazivanje interesa objavljen je u Biltenu Varaždinske županije te na mrežnim stranicama Varaždinske županije. Iskaz interesa dostavila su dva potencijalna korisnika. S obzirom na to da nema interesa krajnjih korisnika, što je prema odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje jedan od elemenata za donošenje programa gradnje, navedeni program nije se mogao donijeti.

Evidencije građevina za navodnjavanje

Varaždinska županija nema izgrađenih sustava javnog navodnjavanja. Ukupni rashodi u vezi s navodnjavanjem iznose 647.250,00 kn, od čega se na rashode za izradu Plana navodnjavanja Varaždinske županije odnosi 550.000,00 kn, a na izradu strateške studije utjecaja na okoliš 97.250,00 kn. Svi navedeni rashodi nisu u vezi s pojedinačnim sustavima javnog navodnjavanja.

Gradnja građevina za navodnjavanje

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su zemljišni i vodni potencijal. Prema NAPNAV-u, u 2003. u Republici Hrvatskoj navodnjavano je 9 264,75 ha, dok je u Varaždinskoj županiji navodnjavano 538,26 ha poljoprivrednog zemljišta, odnosno 1,4 % korištenih poljoprivrednih površina.⁷ U Varaždinskoj županiji visok potencijal ima 21 437 ha zemljišta, umjeren 34 933 ha, nizak 9 496 ha, a 193 ha nema potencijala, što ukupno iznosi 66 059 ha.⁸

⁷ Izvor podataka o navodnjavanim površinama u Republici Hrvatskoj je Tablica 8. Navodnjavane površine u Republici Hrvatskoj, prema popisu poljoprivrede iz 2003. iz NAPNAV-a.

⁸ Izvor podataka o potencijalu zemljišta za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj je Tablica 30. Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama u Republici Hrvatskoj iz NAPNAV-a.

Prema Planu navodnjavanja Varaždinske županije, ukupni zemljišni potencijal jednak je onome u NAPNAV-u, odnosno iznosi 66 059 ha. Navedene površine iskazane su i prema načinu korištenja, odnosno prema poljoprivrednim kulturama. Od ukupnog zemljišta, mozaici kultiviranih površina imaju površinu 65,0 %, livade i pašnjaci 17,3 %, zapuštene poljoprivredne površine 8,8 %, vinogradi 5,1 %, tlo obraslo grmolikom vegetacijom 2,6 % te voćnjaci i okućnice 1,2 %. Prema navedenom Planu, nije poznata točna površina poljoprivrednog zemljišta Varaždinske županije. Prema Popisu poljoprivrede iz 2003. u Varaždinskoj županiji je 52 723,35 ha raspoloživog poljoprivrednog zemljišta. Površina poljoprivrednog zemljišta upisanog u ARKOD⁹ u 2017. iznosila je 30 636,16 ha.

Prema NAPNAV-u obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ vode godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ iz podzemnih voda. Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje na vodni resurs. Za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj, prema podacima iz NAPNAV-a, izrađena je karta potencijala vodnih resursa na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi navedene karte uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Također je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode. Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje. Varaždinska županija pripada u treću prioritetnu skupinu za navodnjavanje.

Planom navodnjavanja Varaždinske županije utvrđeni su vodni potencijali. Utvrđeno je da je za navodnjavanje najpogodnije koristiti rijeku Dravu, odnosno akumulacijska jezera izgrađena na Dravi, koja su neiscrpan izvor i trebaju biti glavni izvor vode za navodnjavanje u Varaždinskoj županiji. Također, moguće je korištenje podzemne vode za manje projekte navodnjavanja, ako je ekonomski opravdano, a kvaliteta i raspoloživa količina vode dokazana.

U vrijeme donošenja NAPNAV-a, osnovna karakteristika poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj bila je usitnjenost posjeda, a uvođenje navodnjavanja na takvim posjedima je organizacijski i financijski zahtjevno. Jedan od očekivanih rezultata provedbe NAPNAV-a je da će se, između ostalog, mjerama okrupnjavanja poljoprivrednih površina i uvođenjem navodnjavanja postići učinkovitija poljoprivredna proizvodnja. Varaždinska županija je imala prosječnu veličinu korištenog poljoprivrednog zemljišta po gospodarstvu od 0,23 ha, dok su prosječno na razini Republike Hrvatske poljoprivredna gospodarstva imala prosječnu veličinu korištenog poljoprivrednog zemljišta od 1,9 ha po gospodarstvu.

Varaždinska županija poduzima mjere za okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta, na način da od 2016. iz županijskog proračuna isplaćuje potpore za navedenu namjenu te surađuje s jedinicama lokalne samouprave na svome području radi informiranja poljoprivrednika.

⁹ ARKOD je evidencija uporabe poljoprivrednog zemljišta na području Republike Hrvatske koju u digitalnom grafičkom obliku vodi Agencija u skladu s člankom 70. Uredbe (EU) br. 1306/2013 Europskog parlamenta i Vijeća.

Planom navodnjavanja Varaždinske županije utvrđene su tri lokacije pogodne za navodnjavanje: sjeverozapadni dio Županije, koji se prostire južno od rijeke Drave na površini približno 11 400 ha, sjeveroistočni dio Županije, koji se prostire južno od rijeke Drave na površini približno 13 600 ha te doline rijeka Plitvice, Bednje i Lonje za koje u navedenom Planu nije iskazana površina. Navodnjavanje se planira iz jezera i akumulacija. Planom navodnjavanja predložena je izgradnja tri sustava javnog navodnjavanja: Sustav navodnjavanja Varaždin istok bruto površine 5 451 ha, Sustav navodnjavanja Varaždin zapad bruto površine 3 684 ha te Sustav navodnjavanja Ludbreg bruto površine 3 626 ha.

U Planu navodnjavanja Varaždinske županije navedeno je da je svrha Plana prikaz mogućnosti sustavnog i organiziranog navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta koje će se izvoditi u fazama po prioritetima koje utvrđuje investitor (Županija), a prema kriterijima pogodnosti određenog područja za navodnjavanje. Vrlo značajan preduvjet realizacije navodnjavanja su grupirane zemljišne čestice i okrupnjeni zemljišni posjed poljoprivrednog gospodarstva. U tu svrhu potrebno je provesti određene postupke uređenja zemljišnog posjeda, što podrazumijeva komasaciju, promet zemljišta, zakup državnog zemljišta, udruživanje poljoprivrednih gospodarstava po posjedovnoj i proizvodnoj liniji i druge načine okrupnjavanja zemljišnog posjeda.

Prema očitovanju Varaždinske županije, u navedenom Planu dan je prijedlog područja koja su pogodna za gradnju sustava javnog navodnjavanja. Na području koje obuhvaća sva tri planirana sustava javnog navodnjavanja nalazi se približno 45 000 parcela (prosječna veličina parcele prema ARKOD-u je 0,3 ha, dok je prema katastru 0,15 ha, a samo je 50,0 % poljoprivrednog zemljišta u Varaždinskoj županiji upisano u ARKOD).

Na slici u nastavku daje se prikaz obuhvata i katastarske čestice jednog sustava javnog navodnjavanja (Varaždin zapad).

Slika broj 1

Prikaz obuhvata i katastarske čestice jednog sustava javnog navodnjavanja
(Varaždin zapad)

* Vlasnik 1, 2, 3 i 4 prikazuje zemljište pojedinih vlasnika po katastarskim česticama, koje su međusobno udaljene.

U 2020. Varaždinska županija je dostavila Hrvatskim vodama zahtjev za sufinanciranje projektne dokumentacije za planirane sustave javnog navodnjavanja. Prije donošenja odluke o izradi projektne dokumentacije, odnosno dostavljanja zahtjeva Hrvatskim vodama za sufinanciranje projektne dokumentacije, nije utvrđena neto površina sustava javnog navodnjavanja, odnosno nisu izrađena idejna rješenja i nije prikupljen (ispitan) interes krajnjih korisnika za svaki sustav zasebno, odnosno nije obavljeno upućivanje ankete poljoprivrednicima koji se nalaze u planiranom obuhvatu sustava javnog navodnjavanja, jer se prema obrazloženju Varaždinske županije radi o velikom broju vlasnika i korisnika poljoprivrednog zemljišta, o kojima podatke nije moguće prikupiti.

Županija nema pouzdan podatak o vlasništvu nad zemljištem koje se nalazi u obuhvatu planiranih sustava javnog navodnjavanja. Prema podacima kojima Županija raspolaže, na njezinom području ima približno 2 000 ha državnog poljoprivrednog zemljišta koje nije okrupnjeno, što čini približno 3,0 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta Županije. Stoga, planirani sustavi javnog navodnjavanja obuhvaćaju uglavnom poljoprivredno zemljište u privatnom vlasništvu.

Revizijom je utvrđeno da je obuhvat planiranih sustava javnog navodnjavanja velik, u usporedbi s površinama izgrađenih sustava javnog navodnjavanja na području Republike Hrvatske.¹⁰ Prema Planu navodnjavanja Varaždinske županije, gradnja sustava javnog navodnjavanja na planiranim područjima izvodit će se u fazama po prioritetima koje utvrđuje investitor (Županija), a prema kriterijima pogodnosti određenog područja za navodnjavanje. Županija nije utvrdila moguće faze realizacije i prioritete koji bi omogućili jednostavnije provođenje projekata.

Državni ured za reviziju je mišljenja da gradnja sustava javnog navodnjavanja na lokacijama i površinama utvrđenim Planom navodnjavanja Varaždinske županije zbog velike površine i velikog broja potencijalnih korisnika (poljoprivrednika) neće biti moguća te se Varaždinskoj županiji preporučuje preispitati mogućnost gradnje sustava javnog navodnjavanja na području Županije i u skladu s navedenim donijeti odgovarajuće odluke. Također se preporučuje ispitati mogućnost podjele planiranih obuhvata sustava javnog navodnjavanja na manje cjeline te utvrditi prioritete i faze provođenja projekta, u skladu s Planom navodnjavanja.

Informiranje javnosti

Varaždinska županija provodi informiranje javnosti i poljoprivrednika o navodnjavanju. Informiranje se obavlja na razne načine. Tako je u službenom glasniku objavljen Plan navodnjavanja Varaždinske županije, a o navedenom Planu se informiralo javnost i putem tiskanih lokalnih medija. U tiskanim medijima dane su i druge informacije u vezi s navodnjavanjem. Županija je o gradnji građevina za navodnjavanje te o mjerama iz Programa ruralnog razvoja za financiranje opreme za navodnjavanje informirala javnost i poljoprivrednike putem Županijskog saveza poljoprivrednih udruga Varaždinske županije te izdavanjem Biltena Varaždinske županije. Osim toga, radi boljeg informiranja poljoprivrednika uspostavila je suradnju s nekim općinama. Također, zaposlenici Varaždinske županije autori su stručnih članaka u vezi s poljoprivredom i navodnjavanjem.

Ocjena učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Varaždinskoj županiji

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Varaždinskoj županiji. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Revizijom je utvrđeno da je Varaždinska županija 2019. donijela Plan navodnjavanja kojim je utvrdila zemljišne i vodne potencijale za navodnjavanje te moguće lokacije za gradnju sustava javnog navodnjavanja. Provodila je informiranje javnosti i potencijalnih korisnika o navodnjavanju.

¹⁰ Prema podacima Hrvatskih voda, jedan sustav javnog navodnjavanja ima površinu 5 000 ha (otvoreni kanal), jedan 1 260 ha, a svi drugi sustavi izgrađeni u Republici do kolovoza 2022. imaju površinu manju od 1 000 ha.

Međutim, površina na kojoj se planiraju graditi sustavi javnog navodnjavanja je velika te ima velik broj potencijalnih korisnika i katastarskih čestica. Županija nije utvrdila faze i kriterije koji bi omogućili provođenje projekata, odnosno mogućnost podjele ili smanjenja obuhvata sustava javnog navodnjavanja. Na način predviđen Planom navodnjavanja Varaždinske županije realizacija projekata neće biti moguća, jer se interes krajnjih korisnika, kao osnovni element za realizaciju, zbog velikog broja katastarskih čestica i usitnjenosti poljoprivrednih površina neće moći utvrditi.

Državni ured za reviziju je na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, ocijenio da je Varaždinska županija **djelomično učinkovita** u provođenju aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.

Očitovanje Varaždinske županije

Varaždinska županija očitovala se na Nacrt izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Varaždinskoj županiji.

Varaždinska županija prihvaća mišljenje Državnog ureda za reviziju da gradnja sustava javnog navodnjavanja na lokacijama i površinama utvrđenim Planom navodnjavanja Varaždinske županije nije moguća. Navodi da je Državni ured za reviziju donio isti zaključak kao i Varaždinska županija, odnosno da nesređeno imovinskopravno stanje poljoprivrednog zemljišta, usitnjenost poljoprivrednih površina i nedostatak interesa poljoprivrednika ne čine odgovarajuću osnovu za realizaciju.

Također, navodi da će u skladu s preporukama Državnog ureda za reviziju pokušati dodatno utvrditi faze i kriterije koji bi omogućili provođenje projekata te s tim u vezi mogućnosti podjele ili smanjenja obuhvata sustava javnog navodnjavanja.

Krapinsko-zagorska županija

Odredbama Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine 86/06, 125/06 – ispravak, 16/07 – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10 – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15), utvrđena je Krapinsko-zagorska županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave. Županija obuhvaća sedam gradova i 25 općina s ukupno 120 702 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2021.).

Županije u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove od područnog (regionalnog) značaja, koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom i provedbom dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada te druge poslove u skladu s posebnim zakonima.

Zakonski predstavnik Županije u vrijeme obavljanja revizije je župan Željko Kolar. Prema Odluci o ustrojstvu i djelokrugu upravnih tijela Krapinsko-zagorske županije, za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga ustrojeno je osam upravnih odjela i jedna služba.

Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova. U NAPNAV-u je navedeno da sve županije i Grad Zagreb imaju navodnjavanih površina. Veličina navodnjavanih površina te udio navodnjavanih površina u ukupno korištenima nije jednak na svim područjima. Zato je realno očekivati da se navodnjavanje u Republici Hrvatskoj neće u svim područjima jednako razvijati. Županijama koje planiraju navodnjavanje preporučuje se da izrade županijske planove navodnjavanja, odnosno planske dokumente koji bi trebali vrednovati prirodne resurse, utvrditi prioritetna područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje.

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su zemljišni i vodni potencijal. Prema NAPNAV-u, u 2003. u Republici Hrvatskoj navodnjavano je 9 264,75 ha, dok je u Krapinsko-zagorskoj županiji navodnjavano 19,77 ha poljoprivrednog zemljišta odnosno 0,11 % korištenih poljoprivrednih površina.¹¹ U Krapinsko-zagorskoj županiji nema zemljišta vrlo visokog i visokog potencijala za navodnjavanje. Umjereni potencijal za navodnjavanje ima 31 093 ha zemljišta, nizak 23 193 ha i vrlo nizak 3 751 ha, što ukupno iznosi 58 037 ha.¹²

¹¹ Izvor podataka o navodnjavanim površinama u Republici Hrvatskoj je Tablica 8. Navodnjavane površine u Republici Hrvatskoj, prema popisu poljoprivrede iz 2003. iz NAPNAV-a.

¹² Izvor podataka o potencijalu zemljišta za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj je Tablica 30. Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama u Republici Hrvatskoj iz NAPNAV-a.

Prema NAPNAV-u obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ vode godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ iz podzemnih voda. Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje za vodni resurs. Za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj, prema podacima iz NAPNAV-a, izrađena je karta potencijala vodnih resursa na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi navedene karte uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Također je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode. Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje. Krapinsko-zagorska županija pripada u četvrtu prioritetnu skupinu za navodnjavanje.

Krapinsko-zagorska županija je analizirala stanje poljoprivrede i konfiguraciju tla na svome području. Analizirala je podatke Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju o broju i vrsti subjekata koji se bave poljoprivredom, poljoprivrednim površinama prema vlasništvu, veličini poljoprivrednih površina, veličini posjeda po korisniku i druge podatke. Navedenim analizama utvrđeno je da se približno 33,7 % poljoprivrednih gospodarstava bavi poljoprivrednom proizvodnjom za osobne potrebe, preko 80,0 % poljoprivrednih gospodarstava raspolaže poljoprivrednom površinom manjom od 3 ha te da prosječna poljoprivredna površina po poljoprivrednom gospodarstvu u 2021. iznosi 2,24 ha. Osnovno obilježje poljoprivrede je usitnjenost posjeda, što je jedan od glavnih ograničavajućih faktora razvoja poljoprivrednog sektora. Vezano za reljef, utvrđeno je da je Županija u velikom dijelu nepovoljna za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju, osim jedne značajnije naplavne ravni uz rijeku Krapinu.

S obzirom na navedeno Županija nije donijela Plan navodnjavanja.

Informiranje javnosti

Krapinsko-zagorska županija nije provodila informiranje javnosti i poljoprivrednika o prednostima gradnje sustava javnog navodnjavanja.

Međutim, Županija je u općinama i gradovima na svome području organizirala radionice u vezi s mjerama iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020., putem kojih se, između ostalog, mogla financirati nabava opreme za navodnjavanje. Osim toga, u razdoblju 2006. – 2023. iz sredstava Županije poljoprivrednicima su isplaćivane razne vrste potpora. Potpore su utvrđene u suradnji sa Savjetodavnom službom¹³. Županija je analizirala rezultate navedenih mjera i utvrdila da ne postoji veliki interes za potpore za navodnjavanje.

¹³ Od 1991. Savjetodavna služba specijalizirana je javna ustanova za obavljanje poslova savjetodavne djelatnosti u poljoprivredi, ruralnom razvoju, ribarstvu i unapređenju gospodarstva šumama i šumskim zemljištima šumoposjednika. Od 2020. navedene poslove obavlja Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za stručnu podršku razvoju poljoprivrede i ribarstva.

Ocjena učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Krapinsko-zagorskoj županiji

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Krapinsko-zagorskoj županiji. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Revizijom je utvrđeno da je Krapinsko-zagorska županija analizom podataka utvrdila da područje Županije nema poljoprivrednu proizvodnju koja bi bila pogodna za sustav javnog navodnjavanja i nema interesa poljoprivrednika za navodnjavanje. Stoga nije donijela plan navodnjavanja i provodila aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.

Državni ured za reviziju na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, **ne može dati ocjenu učinkovitosti** upravljanja građevinama za navodnjavanje u Krapinsko-zagorskoj županiji.

Očitovanje Krapinsko-zagorske županije

Krapinsko-zagorska županija očitovala se na Nacrt izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Krapinsko-zagorskoj županiji. U Očitovanju je prihvatila činjenice navedene u Nacrtu izvješća.

Zagrebačka županija

Odredbama Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine 86/06, 125/06 – ispravak, 16/07 – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10 – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15), utvrđena je Zagrebačka županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave. Zagrebačka županija obuhvaća devet gradova i 25 općina s ukupno 299 985 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2021.).

Županije u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove od područnoga (regionalnog) značaja, koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom i provedbom dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada te druge poslove u skladu s posebnim zakonima.

Zakonski predstavnik Županije u vrijeme obavljanja revizije je župan mr. sc. Stjepan Kožić. Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga, ustrojeno je jedanaest upravnih odjela i službi. Poslovi u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja obavljaju se u Upravnom odjelu za poljoprivredu, ruralni razvitak i šumarstvo.

Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova. U NAPNAV-u je navedeno da sve županije i Grad Zagreb imaju navodnjavanih površina. Veličina navodnjavanih površina te udio navodnjavanih površina u ukupno korištenima nije jednak na svim područjima. Zato je realno očekivati da se navodnjavanje u Republici Hrvatskoj neće u svim područjima jednako razvijati. Županijama koje planiraju navodnjavanje preporučuje se da izrade županijske planove navodnjavanja, odnosno planske dokumente koji bi trebali vrednovati prirodne resurse, utvrditi prioriteta područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje.

Plan navodnjavanja Zagrebačke županije donijela je Županijska skupština u listopadu 2006. Cilj Plana je izrada stručne podloge za planiranje gradnje sustava za navodnjavanje poljoprivrednih površina, da bi se unaprijedila postojeća poljoprivredna proizvodnja, a prirodni resursi koristili na održiv način. Plan sadrži uvod, opće elemente plana (razlozi navodnjavanja područja i karakteristike područja), opće karakteristike područja, tehnološku i pogonsku osnovu za planiranje navodnjavanja, projektnu osnovu, održavanje i upravljanje, prijedlog daljnjih aktivnosti na realizaciji plana, koristi i održivo korištenje.

Gradnja sustava javnog navodnjavanja obavlja se prema programu gradnje, čije je donošenje propisano odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. Odredbama članaka 3. i 4. navedenog Pravilnika, između ostalog, propisano je da jedinica područne (regionalne) samouprave donosi program gradnje sustava javnog navodnjavanja koji treba sadržavati interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja, način financiranja izrade projektne dokumentacije i gradnje sustava javnog navodnjavanja, opseg i dinamiku izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni i glavno-izvedbeni projekt), dinamiku ishoda potrebnih dozvola i suglasnosti, planiranu vrijednost projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, dinamiku početka i dovršetka projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja. Za pristupanje izradi projektne dokumentacije potrebno je osigurati potvrdu krajnjih korisnika o korištenju budućeg sustava javnog navodnjavanja, kojom se mora potvrditi iskazani interes na minimum 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Zagrebačka županija je za tri sustava javnog navodnjavanja (Sustav javnog navodnjavanja Dubrava, Sustav javnog navodnjavanja Lupoglav-Rugvica i Sustav javnog navodnjavanja Lonjica) u 2019. započela s izradom projektne dokumentacije.

Revizijom je utvrđeno da za navedene sustave javnog navodnjavanja programi gradnje nisu doneseni. Prije izrade projektne dokumentacije prikupljen je interes krajnjih korisnika za više od 75,0 % poljoprivrednih površina.

Državni ured za reviziju nalaže Zagrebačkoj županiji za sustave javnog navodnjavanja za koje su donesene odluke o izradi projektne dokumentacije donijeti programe gradnje, u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.

Evidencije građevina za navodnjavanje

Zagrebačka županija nema izgrađenih sustava javnog navodnjavanja.

U razdoblju 2019. – 2022. zaključeni su ugovori u ukupnoj vrijednosti od 2.819.656,00 kn, koji se odnose na nabavu predinvesticijskih studija, monitoring voda, idejne projekte i reviziju idejnih projekata za tri sustava javnog navodnjavanja,

U tablici u nastavku daje se pregled zaključenih ugovora.

Tablica broj 4

Pregled zaključenih ugovora

u kn

Redni broj	Godina	Vrsta troška	Ugovoreni iznos s PDV-om
	1	2	3
1.	2019.	Predinvesticijske studije za tri sustava javnog navodnjavanja	450.000,00 ¹⁴
2.	2020.	Monitoring voda vodotok Cerina, Sustav javnog navodnjavanja Dubrava	114.656,00
3.	2020.	Idejni projekt Rugvica-Lupoglav	1.625.000,00
4.	2020.	Idejni projekt Lonjica	542.500,00
5.	2021.	Aktivna revizija idejnih projekata	87.500,00
Ukupno			2.819.656,00

U poslovnim knjigama evidentirani su rashodi u iznosu od 2.827.963,00 kn. Evidentirani rashodi nisu jednaki ugovorenima, jer sadrže i druge rashode osim ugovorenih, a jedan ugovor nije realiziran u cijelosti. Rashodi su evidentirani na tekućim rashodima po projektima (projekt navodnjavanje poljoprivrednih površina i gospodarenje poljoprivrednim zemljištem), umjesto na računima rashoda za nabavu nefinancijske imovine i u analitičkoj knjigovodstvenoj evidenciji dugotrajne imovine.

Evidentiranjem navedenih rashoda na odgovarajućim računima rashoda za nabavu nefinancijske imovine iz Računskog plana proračuna u glavnoj knjizi bilo bi vidljivo stanje ulaganja u sustave javnog navodnjavanja, a evidentiranjem u analitičkoj evidenciji dugotrajne nefinancijske imovine praćenje rashoda/ulaganja po svakom sustavu javnog navodnjavanja. Odredbama članaka 20., 21. i 57. Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, između ostalog, propisano je da se rashodi za nabavu nefinancijske imovine klasificiraju po vrstama nabavljene nefinancijske imovine. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine jesu ulaganja nastala u postupku stjecanja nefinancijske imovine i klasificiraju se prema njezinim pojavnim oblicima i priznaju u trenutku nabave. Razredi 0, 1, 2 i 9 su razredi u kojima se prate promjene i stanja imovine, obveza i vlastitih izvora. Odredbama članka 7. navedenog Pravilnika propisano je da proračun i proračunski korisnici obvezno vode analitičko knjigovodstvo dugotrajne nefinancijske imovine – po vrsti, količini i vrijednosti (nabavna i otpisana) te s drugim potrebnim podacima.

Državni ured za reviziju preporučuje Zagrebačkoj županiji rashode za nabavu sustava javnog navodnjavanja, koji uključuju projektnu i drugu dokumentaciju, evidentirati na odgovarajućem računu rashoda za nabavu nefinancijske imovine, u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, s obzirom na to da su postupci u vezi s nabavom sustava javnog navodnjavanja dugotrajni i postoji mogućnost da isteknu rokovi predviđeni za čuvanje poslovnih knjiga i knjigovodstvenih isprava te se ukupni rashodi (ulaganja) u sustave javnog navodnjavanja neće moći utvrditi.

¹⁴ Izrada predinvesticijskih studija ugovorena je za tri sustava javnog navodnjavanja u jednom iznosu te nije moguće utvrditi rashode koji se odnose na svaku studiju, odnosno sustav javnog navodnjavanja.

Gradnja građevina za navodnjavanje

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su zemljišni i vodni potencijal. Prema NAPNAV-u, u 2003. u Republici Hrvatskoj navodnjavano je 9 264,75 ha, dok je u Zagrebačkoj županiji navodnjavano 177,07 ha poljoprivrednog zemljišta, odnosno 0,23 % korištenih poljoprivrednih površina.¹⁵ Prema NAPNAV-u, u Zagrebačkoj županiji visok potencijal ima 39 004 ha zemljišta, umjeren 120 329 ha, nizak 3 453 ha i vrlo nizak sedam ha, što ukupno iznosi 162 793 ha.¹⁶ Prema Planu navodnjavanja Zagrebačke županije, zemljišni potencijal iznosi 23 644 ha, od čega tlo pogodno za navodnjavanje ima površinu 8 953 ha, umjereno pogodna tla 4 622 ha, ograničeno pogodna tla 7 618 ha i privremeno nepogodna tla za navodnjavanje 2 451 ha. Prema podacima Popisa poljoprivrede iz 2003., ukupno poljoprivredno zemljište prema poljoprivrednim kulturama koristi se za uzgoj žitarica na oranicama i vrtovima 75,1 %, bilja za industrijsku preradu 9,3 %, krmnog bilja 7,6 %, povrća 2,8 %, cvijeća, sjemenskog i sadnog materijala 0,2 % površina, dok se 5,0 % odnosi na ugare. Obuhvaćena površina oranica, vrtova i povrtnjaka iznosila je 54 228 ha.

Prema navedenom, podaci o zemljišnom potencijalu u NAPNAV-u i Planu navodnjavanja Zagrebačke županije nisu usklađeni.

Prema NAPNAV-u obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ vode godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ iz podzemnih voda. Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje na vodni resurs. Za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj, prema podacima iz NAPNAV-a, izrađena je karta potencijala vodnih resursa na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi navedene karte uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Također je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode. Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje. Zagrebačka županija pripada u drugu prioritetnu skupinu za navodnjavanje.

Planom navodnjavanja Zagrebačke županije utvrđeni su vodni potencijali. Utvrđeno je da je kvaliteta voda na malim vodotocima lošija nego na rijeci Savi. Također, u vezi s količinama vode utvrđeno je da postoje tri izvora: vodotoci, podzemne vode i akumulacije. Iz vodotoka se može navodnjavati ukupna površina od 21 165,6 ha na devet lokacija (vodotok Bregana 347,1 ha, vodotok Glogovica 367 ha, spojni kanal Zelina-Lonja-Glogovnica-Česma 180,8 ha, vodotok Lonja 681,4 ha, vodotok Krapina 1 451,7 ha, vodotok Kupa 3 466,7 ha, vodotok Kupčina 617,1 ha, vodotok Zelina 146,9 ha i vodotok Sava 13 906,9 ha).

¹⁵ Izvor podataka o navodnjavanim površinama u Republici Hrvatskoj je Tablica 8. Navodnjavane površine u Republici Hrvatskoj, prema popisu poljoprivrede iz 2003. iz NAPNAV-a.

¹⁶ Izvor podataka o potencijalu zemljišta za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj je Tablica 30. Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama u Republici Hrvatskoj iz NAPNAV-a.

Iz podzemnih voda može se navodnjavati 1 863,7 ha (Samobor 514,4 ha, Zaprešić 132 ha, Velika Gorica (desna obala Odra) 74,9 ha, Velika Gorica (lijeva obala Odra) 552,2 ha i Velika Gorica (desna obala Odra nizvodnije) 590,2 ha). U vezi s akumulacijama utvrđeno je da je moguća gradnja akumulacija na slivu Kupe za navodnjavanje 1 369,5 ha zemljišta i na slivu Lonje na 2 290,1 ha, što ukupno iznosi 3 659,6 ha.

U skladu s Planom navodnjavanja Zagrebačke županije, odabrano je šest područja za gradnju sustava javnog navodnjavanja, koja su obuhvaćena i Višegodišnjim programom gradnje.

U tablici u nastavku daje se pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje.

Tablica broj 5

Pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje

u kn

Redni broj	Područje predloženo županijskim planom	Površina predložena županijskim planom u ha	Procjena troškova iz županijskog plana	Područje predloženo od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Površina predložena od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Investicijska vrijednost prema Jedinici za provedbu NAPNAV-a
	1	2	3	4	5	6
1.	Krapina	242	-	-	-	-
2.	Pokuplje	461	-	-	-	-
3.	Rugvica-Oborovo- -Topolje	5 355	-	-	-	-
4.	Samobor	1 614	-	-	-	-
5.	Velika Gorica	1 128	-	-	-	-
6.	Zaprešić	153	-	-	-	-
	Ukupno	8 953	-	-	-	-

Prema Višegodišnjem programu gradnje, od šest područja predloženih Planom navodnjavanja i obuhvaćenih Višegodišnjim programom gradnje, nijedan nije predložen od Jedinice za provedbu NAPNAV-a (u vrijeme donošenja 2015.).

Od predloženih šest lokacija, za tri su u 2019. izrađene preinvesticijske studije (Sustav navodnjavanja Lonjica, Sustav navodnjavanja Rugvica-Lupoglav i Sustav navodnjavanja Dubrava). U preinvesticijskim studijama, između ostalog, iskazani su podaci o projektiranoj površini, iskazanom interesu poljoprivrednika te ekonomskoj isplativosti projekta. Lokacije i nazivi ne podudaraju se u potpunosti s onima iz Višegodišnjeg programa gradnje i Plana navodnjavanja Zagrebačke županije, jer su preinvesticijskim studijama obuhvat i područja sustava javnog navodnjavanja djelomično izmijenjeni u odnosu na planirane.

Sustav navodnjavanja Dubrava prema preinvesticijskoj studiji ima neto površinu 269 ha, a više od 70,0 % korisnika iskazalo je interes za priključenje na sustav. Poljoprivrednici uglavnom uzgajaju kukuruz za zrno i silažu, žitarice, soju i stočni grašak. Navedeni sustav planira se graditi na vodotoku Cerina, na kojemu se obavlja monitoring u svrhu utvrđivanja protoka vode. U vrijeme obavljanja revizije (travanj 2023.) pokrenut je postupak nabave idejnog rješenja te se nastavlja monitoring voda.

Sustav navodnjavanja Lupoglav-Lonjica-Prečac prema preinvesticijskoj studiji dijeli se na dva dijela (sustava), od kojega Sustav navodnjavanja Lupoglav ima neto površinu 1 036 ha, a za Sustav navodnjavanja Lonjica razmatrane su dvije mogućnosti, odnosno obuhvat sustava na 339 ha i 268 ha. Više od 70,0 % korisnika iskazalo je interes za priključenje na sustave. Poljoprivrednici uglavnom uzgajaju ratarske kulture (pšenica i kukuruz). Za Sustav navodnjavanja Lonjica pokrenut je postupak ishođenja lokacijske dozvole, proveden je postupak ocjene o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš te je u vrijeme obavljanja revizije (travanj 2023.) u tijeku postupak nabave za izradu glavnog projekta.

Sustav navodnjavanja Rugvica prema preinvesticijskoj studiji ima neto površinu 621 ha, a više od 70,0 % korisnika iskazalo je interes za priključenje na sustav. Poljoprivrednici uglavnom uzgajaju ratarske kulture (pšenica i kukuruz). Za navedeni sustav Ministarstvo zaštite okoliša i energetike zatražilo je provođenje glavne ocjene prihvatljivosti na ekološku mrežu, nakon kojeg će se, prema obrazloženju Zagrebačke županije, pokrenuti postupak izdavanja lokacijske dozvole.

U tablici u nastavku daju se podaci o planiranoj površini za gradnju sustava javnog navodnjavanja i vlasništvu poljoprivrednog zemljišta.

Tablica broj 6

Planirana površina za gradnju sustava javnog navodnjavanja
i vlasništvo poljoprivrednog zemljišta

u ha

Redni broj	Naziv sustava	Ukupno površina*	Državno vlasništvo**	Privatno vlasništvo**
	1	2 (3+4)	3	4
1.	Sustav navodnjavanja Dubrava	269	0	269
2.	Sustav navodnjavanja Lupoglav-Rugvica	1 657	1 657	0
3.	Sustav navodnjavanja Lonjica	268	150	118
	Ukupno	2 194	1 807	387

* Prema preinvesticijskim studijama

** Podaci Zagrebačke županije (približne površine)

Prema podacima Zagrebačke županije, u obuhvatu planiranih sustava javnog navodnjavanja 1 807 ha ili 82,4 % poljoprivrednog zemljišta je u vlasništvu Republike Hrvatske, dok je u privatnom vlasništvu zemljište površine 387 ha ili 17,6 %.

Informiranje javnosti

Zagrebačka županija provodila je informiranje javnosti i potencijalnih korisnika sustava javnog navodnjavanja putem medija te objavama na svojim mrežnim stranicama. Također je u vezi s navodnjavanjem organizirala stručne skupove.

Ocjena učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Zagrebačkoj županiji

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Zagrebačkoj županiji. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Revizijom je utvrđeno da je Zagrebačka županija donijela Plan navodnjavanja te utvrdila zemljišne i vodne potencijale za navodnjavanje i moguće lokacije za gradnju. Za tri sustava izrađene su predinvesticijske studije i prikupljen interes krajnjih korisnika (poljoprivrednika) te se provode aktivnosti u vezi s pribavljanjem projektne dokumentacije. Zagrebačka županija provodi informiranje krajnjih korisnika i javnosti o navodnjavanju.

Međutim, Plan navodnjavanja Zagrebačke županije donesen je 2009., a do 2019. nisu provedene značajnije aktivnosti na realizaciji projekta navodnjavanja te nisu doneseni programi gradnje za sustave za koje su donesene odluke o izradi projektne dokumentacije.

Državni ured za reviziju je na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, ocijenio da je Zagrebačka županija **učinkovita, pri čemu su potrebna određena poboljšanja** u provođenju aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.

Očitovanje Zagrebačke županije

Zagrebačka županija očitovala se na Nacrt izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Zagrebačkoj županiji. U Očitovanju je prihvatila činjenice navedene u Nacrtu izvješća.

Karlovačka županija

Odredbama Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine 86/06, 125/06 – ispravak, 16/07 – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10 – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15), utvrđena je Karlovačka županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave. Karlovačka županija obuhvaća pet gradova i 17 općina s ukupno 112 195 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2021.).

Županije u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove od područnog (regionalnog) značaja, koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom i provedbom dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada te druge poslove u skladu s posebnim zakonima.

Zakonski predstavnik Županije u vrijeme obavljanja revizije je županica Martina Furdek-Hajdin, dipl. ing. arh. Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga, ustrojeno je sedam upravnih odjela i jedna stručna služba. Poslovi u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja obavljaju se u Upravnom odjelu za gospodarstvo. Navedeni Upravni odjel, između ostalog, provodi aktivnosti u cilju provedbe Plana navodnjavanja Karlovačke županije.

Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova. U NAPNAV-u je navedeno da sve županije i Grad Zagreb imaju navodnjavanih površina. Veličina navodnjavanih površina te udio navodnjavanih površina u ukupno korištenima nije jednak na svim područjima. Zato je realno očekivati da se navodnjavanje u Republici Hrvatskoj neće u svim područjima jednako razvijati. Županijama koje planiraju navodnjavanje preporučuje se da izrade županijske planove navodnjavanja, odnosno planske dokumente koji bi trebali vrednovati prirodne resurse, utvrditi prioritetna područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje.

Plan navodnjavanja Karlovačke županije donijela je Županijska skupština u listopadu 2009. Cilj Plana bio je definirati smjernice, kriterije i ograničenja za planski razvoj navodnjavanja pojedinih područja, prijedlog njegove fazne realizacije, izvore financiranja, kao i upravljanje te gospodarenje vodnim resursima u svrhu navodnjavanja poljoprivrednih površina na području Karlovačke županije. Plan sadrži uvod, opće elemente plana, opće karakteristike područja, tehnološku i pogonsku osnovu za planiranje navodnjavanja, projektnu osnovu, održavanje i upravljanje, prijedlog daljnjih aktivnosti na realizaciji plana te koristi i održivo korištenje prirodnih resursa.

Gradnja sustava javnog navodnjavanja obavlja se prema programu gradnje, čije je donošenje propisano odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. Odredbama članaka 3. i 4. navedenog Pravilnika, između ostalog, propisano je da jedinica područne (regionalne) samouprave donosi program gradnje sustava javnog navodnjavanja koji treba sadržavati interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja, način financiranja izrade projektne dokumentacije i gradnje sustava javnog navodnjavanja, opseg i dinamiku izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni i glavno-izvedbeni projekt), dinamiku ishoda potrebnih dozvola i suglasnosti, planiranu vrijednost projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, dinamiku početka i dovršetka projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja. Za pristupanje izradi projektne dokumentacije potrebno je osigurati potvrdu krajnjih korisnika o korištenju budućeg sustava javnog navodnjavanja, kojom se mora potvrditi iskazani interes na minimum 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Karlovačka županija je Planom navodnjavanja utvrdila 17 lokacija na kojima je moguće graditi sustave javnog navodnjavanja te je kao pilot-projekt predloženo područje oko jezera Sabljaci. U 2018. uputila je jedinicama lokalne samouprave na svome području upit o sudjelovanju u projektima navodnjavanja, odnosno da sudjeluju u utvrđivanju lokacija i obuhvata na kojima bi se gradili sustavi javnog navodnjavanja. Od ukupno 17 jedinica lokalne samouprave, pet je iskazalo interes za sudjelovanje u projektu. U 2019. od jedinica lokalne samouprave koje su iskazale interes za sudjelovanje u projektu zatraženo je provođenje prikupljanja interesa potencijalnih korisnika. Mali broj krajnjih korisnika iskazao je interes za korištenje/gradnju sustava javnog navodnjavanja.

U 2020. Karlovačka županija je ispitivala interes poljoprivrednika za gradnju sustava javnog navodnjavanja objavom poziva na svojim mrežnim stranicama, na koji se odazvalo sedam poljoprivrednika koji raspolažu malim poljoprivrednim površinama u različitim katastarskim općinama.

Revizijom je utvrđeno da nisu provedene aktivnosti u vezi s pilot-projektom oko jezera Sabljaci te da nije utvrđen obuhvat mogućih sustava javnog navodnjavanja u jedinicama lokalne samouprave koje su iskazale interes za sudjelovanje u projektu navodnjavanja. Poslovi u vezi s utvrđivanjem obuhvata sustava javnog navodnjavanja te prikupljanjem iskaza interesa krajnjih korisnika povjereni su jedinicama lokalne samouprave. Osim toga, s obzirom na to da nije utvrđen obuhvat sustava javnog navodnjavanja, prikupljanje interesa krajnjih korisnika u 2020. nije se odnosilo na poljoprivrednike koji se nalaze u planiranom obuhvatu. NAPNAV-om je utvrđeno da je jedna od zadaća županija osiguravanje suglasnosti krajnjih korisnika za nominaciju projekata, a odredbama članaka 3. i 4. Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje, između ostalog, propisano je da program gradnje sustava javnog navodnjavanja donosi jedinica područne (regionalne) samouprave temeljem županijskog plana navodnjavanja, koji sadrži interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja. Za pristupanje izradi projektne dokumentacije potrebno je osigurati potvrdu krajnjih korisnika o korištenju budućeg sustava javnog navodnjavanja, kojom se mora potvrditi iskazani interes na minimum 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Državni ured za reviziju preporučuje Karlovačkoj županiji provesti aktivnosti u vezi s pilot-projektom oko jezera Sabljaci, u skladu s Planom navodnjavanja. Preporučuje se preispitati lokacije za gradnju sustava javnog navodnjavanja utvrđene Planom navodnjavanja radi utvrđivanja zemljišnog potencijala i obuhvata sustava, nakon čega treba ispitati interes krajnjih korisnika u obuhvatu sustava te donijeti program gradnje na način propisan odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.

Gradnja građevina za navodnjavanje

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su zemljišni i vodni potencijal. Prema NAPNAV-u, u 2003. u Republici Hrvatskoj navodnjavano je 9 264,75 ha, dok je u Karlovačkoj županiji navodnjavano 45,03 ha poljoprivrednog zemljišta, odnosno 0,1 % pogodnog tla za navodnjavanje.¹⁷ U Karlovačkoj županiji visok potencijal za navodnjavanje ima 6 125 ha zemljišta, umjeren 40 981 ha, nizak 4 737 ha i vrlo nizak 362 ha, što ukupno iznosi 52 205 ha.¹⁸

U Planu navodnjavanja Karlovačke županije utvrđene su melioracijske jedinice prioriteta za navodnjavanje i uređenje poljoprivrednog zemljišta. Od ukupne površine 163 555 ha poljoprivrednog zemljišta, 87 194,7 ha ili 53,3 % svrstano je u prvu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s agromelioracijama. Od toga 2 219,2 ha je pogodno tlo za navodnjavanje, 16 967,2 ha umjerenog pogodno i 68 008,3 ha ograničeno pogodno. U drugu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s hidro i agromelioracijama svrstano je 16 966,4 ha ili 10,4 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta. Od toga ograničeno pogodna tla zauzimaju 8 469,4 ha, a privremeno nepogodna 8 497 ha. Treća melioracijska jedinica koja predstavlja trajno nepogodna tla za navodnjavanje zauzima 59 393,9 ha ili 36,3 % u odnosu na ukupnu poljoprivrednu površinu zemljišta u Karlovačkoj županiji.

Prema navedenom, podaci o zemljišnom potencijalu u NAPNAV-u i Planu navodnjavanja Karlovačke županije nisu usklađeni.

Prema NAPNAV-u obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ vode godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ iz podzemnih voda. Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje na vodni resurs. Za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj, prema podacima iz NAPNAV-a, izrađena je karta potencijala vodnih resursa na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi navedene karte uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Također je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode.

¹⁷ Izvor podataka o navodnjavanim površinama u Republici Hrvatskoj je Tablica 8. Navodnjavane površine u Republici Hrvatskoj, prema popisu poljoprivrede iz 2003. iz NAPNAV-a.

¹⁸ Izvor podataka o potencijalu zemljišta za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj je Tablica 30. Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama u Republici Hrvatskoj iz NAPNAV-a.

Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje. Karlovačka županija pripada u četvrtu prioritetnu skupinu za navodnjavanje.

Planom navodnjavanja Karlovačke županije, u vezi s kvalitetom vode utvrđeno je da postoje zagađenja od nedovoljno pročišćenih otpadnih voda, ali to nije trajno ograničavajući faktor za razvoj navodnjavanja. U vezi s količinama vode utvrđeno je da postoje tri izvora: vodotoci, akumulacije i podzemne vode. U vezi s vodotocima utvrđeno je da su raspoložive količine vode za izravno crpljenje iz manjih vodotoka u sušnim uvjetima vrlo ograničene, dok su raspoložive količine vode za izravno crpljenje iz većih vodotoka bez akumulacije (Kupa, Dobra, Mrežnica, Korana) potencijalno ograničene s obzirom na biološke minimume i druga ograničenja na korištenje koja su u ovom trenutku nepoznata. Međutim, uz pretpostavku da su ta ograničenja značajno manja od raspoloživih količina vode u vodotocima u razdoblju najvećih potreba za vodom u mjerodavnoj sušnoj godini (minimalni dnevni protoci vjerojatnosti prekoračenja 75,0 % u srpnju ili kolovozu), iz ovih vodotoka mogle bi se navodnjavati značajne površine. U vezi s akumulacijama na manjim vodotocima utvrđeno je da ovi potencijalni izvori omogućavaju navodnjavanje vodom dobre kvalitete u područjima gdje dobava vode iz većih vodotoka nije moguća ili ekonomski isplativa. Međutim, s obzirom na to da se veći dio najpogodnijih tala može navodnjavati izravnim crpljenjem iz većih vodotoka, Prostornim planom Karlovačke županije nije predviđena izgradnja brojnih akumulacija ili retencija. Podzemne vode, uzimajući u obzir zaštitu izvorišta za vodoopskrbu i nedovoljnu istraženost podzemnih voda, prihvatljive su kao izvor za navodnjavanje ako korisnici iskažu interes, ako je rješenje ekonomski isplativo, a kvaliteta i raspoloživa količina vode dokazana.

Planom navodnjavanja Karlovačke županije predloženo je planirati veće sustave navodnjavanja sa zahvatima vode iz većih vodotoka bez akumulacija (Kupa, Dobra, Mrežnica i Korana) na površinama od 6 300 ha, srednje sustave navodnjavanja s izvorima vode iz manjih vodotoka s akumulacijama na ukupno 1 000 ha te manje sustave navodnjavanja s korištenjem podzemnih voda na 500 ha. U Planu se daje popis mogućih lokacija te je kao pilot-projekt predloženo područje oko jezera Sabljaci.

U skladu s Planom navodnjavanja Karlovačke županije, odabrano je 17 područja za gradnju sustava javnog navodnjavanja, koja su obuhvaćena i Višegodišnjim programom gradnje.

U tablici u nastavku daje se pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje.

Tablica broj 7

Pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje

u kn

Redni broj	Područje predloženo županijskim planom	Površina predložena županijskim planom u ha	Procjena troškova iz županijskog plana	Područje predloženo od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Površina predložena od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Investicijska vrijednost prema Jedinici za provedbu NAPNAV-a
	1	2	3	4	5	6
Vodotok						
1.	Dobra-Statve Donje	500	7.500.000,00	-	-	-
2.	Dobra-Turkovići	200	3.000.000,00	-	-	-
3.	Korana nakon ušća s Mrežnicom	400	6.000.000,00	-	-	-
4.	Korana-Velemerić	400	6.000.000,00	-	-	-
5.	Korana-Veljun	100	1.500.000,00	-	-	-
6.	Kupa-Brodarci I	300	4.500.000,00	-	-	-
7.	Kupa-Brodarci II	1 000	15.000.000,00	-	-	-
8.	Kupa-Jamnička Kiselica	300	4.500.000,00	-	-	-
9.	Kupa-Kamanje	900	13.500.000,00	-	-	-
10.	Kupa-Ladešić	600	9.000.000,00	-	-	-
11.	Kupa-Rečica II	1 100	16.500.000,00	-	-	-
12.	Mrežnica-Mrzlo Polje	200	3.000.000,00	-	-	-
13.	Radonja-Tušilović	300	4.500.000,00	-	-	-
Akumulacije						
14.	Radonja-Tušilović	500	7.500.000,00	-	-	-
15.	Vitunjica-Turkovići	500	7.500.000,00	-	-	-
Podzemne vode						
16.	Dretulja (područje Plaškog)	150	2.250.000,00	-	-	-
17.	Turkovići	350	5.250.000,00	-	-	-
Ukupno		7 800	117.000.000,00	-	-	-

Planom navodnjavanja Karlovačke županije utvrđeno je 17 prioriternih područja za gradnju sustava javnog navodnjavanja ukupne površine 7 800 ha, od kojih nijedan nije predložen (prihvaćen) od Jedinice za provedbu NAPNAV-a.

Informiranje javnosti

Prema obrazloženju Karlovačke županije ne provodi se informiranje krajnjih korisnika o učincima navodnjavanja.

Državni ured za reviziju preporučuje Karlovačkoj županiji informirati poljoprivrednike o učincima navodnjavanja na lokacijama na kojima je Planom navodnjavanja Karlovačke županije planirano graditi sustave javnog navodnjavanja.

Ocjena učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Karlovačkoj županiji

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Karlovačkoj županiji. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Revizijom je utvrđeno da je Karlovačka županija 2009. donijela Plan navodnjavanja kojim je utvrdila zemljišne i vodne potencijale za navodnjavanje te moguće lokacije za izgradnju sustava javnog navodnjavanja.

Međutim, utvrđeno je da od donošenja Plana navodnjavanja 2009. do 2018. nisu provedene aktivnosti u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja. Aktivnosti u vezi s utvrđivanjem obuhvata sustava javnog navodnjavanja i prikupljanjem interesa krajnjih korisnika nisu provedene u skladu s Planom navodnjavanja i Pravilnikom o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. Također, Županija ne provodi informiranje poljoprivrednika koji imaju zemljište na području planiranom za izgradnju sustava javnog navodnjavanja.

Državni ured za reviziju je na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, ocijenio da je Karlovačka županija **djelomično učinkovita** u provođenju aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.

Očitovanje Karlovačke županije

Karlovačka županija očitovala se na Nacrt izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Karlovačkoj županiji. U Očitovanju je prihvatila činjenice navedene u Nacrtu izvješća.

Vežano na nalaz koji upućuje da nisu provedene aktivnosti u vezi s pilot-projektom oko jezera Sabljaci te da nije utvrđen obuhvat mogućih sustava javnog navodnjavanja u jedinicama lokalne samouprave koje su iskazale interes za sudjelovanje u projektu navodnjavanja Županija navodi da je neposredno nakon donošenja Plana navodnjavanja Karlovačke županije 2009., provodila aktivnosti u cilju realizacije pilot-projekta oko jezera Sabljaci (održan je niz sastanaka dionika u procesu) te iste nisu imale pozitivan ishod. S obzirom na protek vremena (14 godina), Županija ne raspolaže dokumentacijom kojom bi potvrdila isto. Kako bi se ponovno pokrenuo postupak u cilju gradnje sustava javnog navodnjavanja na području Karlovačke županije, u skladu s uputama i smjernicama dobivenim od Hrvatskih voda – jedinice za provedbu NAPNAV-a, u suradnji s jedinicama lokalne samouprave 2018. pristupilo se ponovnom utvrđivanju potencijalnih lokacija za gradnju sustava javnog navodnjavanja, no također bez pozitivnog rezultata.

Ličko-senjska županija

Odredbama Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine 86/06, 125/06 – ispravak, 16/07 – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10 – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15), utvrđena je Ličko-senjska županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave. Ličko-senjska županija obuhvaća četiri grada i osam općina s ukupno 42 748 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2021.).

Županije u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove od područnog (regionalnog) značaja, koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom i provedbom dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada te druge poslove u skladu s posebnim zakonima.

Zakonski predstavnik Županije u vrijeme obavljanja revizije je župan Ernest Petry, mag. iur. Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga ustrojeno je deset upravnih odjela i jedna služba. Poslovi u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja obavljaju se u Upravnom odjelu za poljoprivredu i turizam. Navedeni Upravni odjel, između ostalog, sudjeluje u operacionalizaciji nacionalnog projekta navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, prati stanje poljoprivrednog zemljišta te priprema prijedloge i mjere za razvoj tržišta poljoprivrednih proizvoda.

Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova. U NAPNAV-u je navedeno da sve županije i Grad Zagreb imaju navodnjavanih površina. Veličina navodnjavanih površina te udio navodnjavanih površina u ukupno korištenima nije jednak na svim područjima. Zato je realno očekivati da se navodnjavanje u Republici Hrvatskoj neće u svim područjima jednako razvijati. Županijama koje planiraju navodnjavanje preporučuje se da izrade županijske planove navodnjavanja, odnosno planske dokumente koji bi trebali vrednovati prirodne resurse, utvrditi prioritetna područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje.

Plan navodnjavanja Ličko-senjske županije donijela je Županijska skupština u ožujku 2008. Cilj Plana bio je definiranje smjernica, kriterija i ograničenja za planski razvoj navodnjavanja poljoprivrednih površina pojedinih područja Ličko-senjske županije. Plan sadrži prikaz postojeće dokumentacije, podatke o izgrađenim i planiranim hidroenergetskim sustavima, klimatskim značajkama, hidrološkim značajkama, stanju poljoprivredne proizvodnje i navodnjavanja, pedološko-hidropedološku osnovu i navodnjavanje s melioracijama, pretpostavke plana, podatke o vodi za navodnjavanje, tehničkom rješenju, prijedlogu pilot-projekta i situaciji područja navodnjavanja.

Gradnja sustava javnog navodnjavanja obavlja se prema programu gradnje, čije je donošenje propisano odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. Odredbama članaka 3. i 4. navedenog Pravilnika, između ostalog, propisano je da jedinica područne (regionalne) samouprave donosi program gradnje sustava javnog navodnjavanja koji treba sadržavati interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja, način financiranja izrade projektne dokumentacije i gradnje sustava javnog navodnjavanja, opseg i dinamiku izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni i glavno-izvedbeni projekt), dinamiku ishoda potrebnih dozvola i suglasnosti, planiranu vrijednost projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, dinamiku početka i dovršetka projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja. Za pristupanje izradi projektne dokumentacije potrebno je osigurati potvrdu krajnjih korisnika o korištenju budućeg sustava javnog navodnjavanja, kojom se mora potvrditi iskazani interes na minimum 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Ličko-senjska županija je za Sustav javnog navodnjavanja Novaljsko polje u razdoblju 2011. – 2014. pribavila dio projektne dokumentacije i lokacijsku dozvolu, ali projekt nije realiziran.

Za Sustav javnog navodnjavanja Novaljsko polje, prije izrade projektne dokumentacije nije prikupljen interes krajnjih korisnika za korištenje sustava javnog navodnjavanja (više od 70,0 %), s obzirom na to da je Ugovor o sufinanciranju projektne dokumentacije između Županije i Hrvatskih voda potpisan u travnju 2010., a Pravilnik o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje je stupio na snagu u srpnju 2010. Prema očitovanju Ličko-senjske županije u 2011. upućen je poziv za iskazivanje interesa krajnjih korisnika na području planiranom za gradnju sustava javnog navodnjavanja te je utvrđeno da nema dovoljnog interesa krajnjih korisnika, zbog čega se nije moglo nastaviti s daljnjim aktivnostima na realizaciji projekta.

Nadalje, Ličko-senjska županija je u 2023. uputila poziv jedinici lokalne samouprave na čijem području se planira izgradnja Sustava javnog navodnjavanja Novaljsko polje da u suradnji sa Županijom provede prikupljanje interesa krajnjih korisnika, kako bi se nastavilo s projektom. Skreće se pozornost Ličko-senjskoj županiji da je nakon prikupljanja interesa krajnjih korisnika za sustave javnog navodnjavanja u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje obvezna donijeti program gradnje.

Evidencije građevina za navodnjavanje

Ličko-senjska županija nema izgrađenih sustava javnog navodnjavanja.

U 2010. zaključen je ugovor u iznosu od 269.985,00 kn koji se odnosi na izradu Idejnog rješenja navodnjavanja Novaljskog polja na Pagu i idejnog projekta I. faze. Rashodi su evidentirani na tekućim rashodima, umjesto na računima nefinancijske imovine.

Evidentiranjem navedenih rashoda na odgovarajućim računima rashoda za nabavu nefinancijske imovine iz Računskog plana proračuna u glavnoj knjizi bilo bi vidljivo stanje ulaganja u sustave javnog navodnjavanja, a evidentiranjem u analitičkoj evidenciji dugotrajne nefinancijske imovine praćenje rashoda/ulaganja po svakom sustavu javnog navodnjavanja. Odredbama članaka 20., 21. i 57. Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, između ostalog, propisano je da se rashodi za nabavu nefinancijske imovine klasificiraju po vrstama nabavljene nefinancijske imovine. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine jesu ulaganja nastala u postupku stjecanja nefinancijske imovine i klasificiraju se prema njezinim pojavnim oblicima i priznaju u trenutku nabave. Razredi 0, 1, 2 i 9 su razredi u kojima se prate promjene i stanja imovine, obveza i vlastitih izvora. Odredbama članka 7. navedenog Pravilnika propisano je da proračun i proračunski korisnici obvezno vode analitičko knjigovodstvo dugotrajne nefinancijske imovine – po vrsti, količini i vrijednosti (nabavna i otpisana) te s drugim potrebnim podacima.

Državni ured za reviziju preporučuje Ličko-senjskoj županiji rashode za nabavu sustava javnog navodnjavanja, koji uključuju projektnu i drugu dokumentaciju, evidentirati na odgovarajućem računu rashoda za nabavu nefinancijske imovine, u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, s obzirom na to da su postupci u vezi s nabavom sustava javnog navodnjavanja dugotrajni i postoji mogućnost da isteknu rokovi predviđeni za čuvanje poslovnih knjiga i knjigovodstvenih isprava te se ukupni rashodi (ulaganja) u sustave javnog navodnjavanja neće moći utvrditi.

Gradnja građevina za navodnjavanje

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su zemljišni i vodni potencijal. Prema NAPNAV-u, u 2003. u Republici Hrvatskoj navodnjavano je 9 264,75 ha, dok je u Ličko-senjskoj županiji navodnjavano 1,17 ha korištenih poljoprivrednih površina.¹⁹ Prema NAPNAV-u, u Ličko-senjskoj županiji nema zemljišta vrlo visokog i visokog potencijala za navodnjavanje. Umjeren potencijal za navodnjavanje ima 928 ha zemljišta, nizak 5 139 ha i vrlo nizak 41 413 ha, što ukupno iznosi 47 480 ha.²⁰

U Planu navodnjavanja Ličko-senjske županije utvrđene su melioracijske jedinice prioriteta za navodnjavanje i uređenje poljoprivrednog zemljišta. Od ukupne površine 166 028 ha poljoprivrednog zemljišta, 44 335,5 ha ili 26,7 % svrstano je u prvu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s agromelioracijama. Od toga pogodna tla zauzimaju samo 2 811,6 ha, umjerenog pogodna tla svega 6 449,7 ha, a ograničeno pogodna 35 074,2 ha. U drugu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s hidro i agromelioracijama svrstano je 12 064,5 ha ili 7,3 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta. Od toga ograničeno pogodna tla zauzimaju 5 297,5 ha, a privremeno nepogodna 6 767 ha. Treća melioracijska jedinica koja predstavlja trajno nepogodna tla za navodnjavanje zauzima 109 628 ha ili 66,0 % u odnosu na ukupnu poljoprivrednu površinu zemljišta u Ličko-senjskoj županiji.

Prema navedenom, podaci o zemljišnom potencijalu u NAPNAV-u i Planu navodnjavanja Ličko-senjske županije nisu usklađeni.

¹⁹ Izvor podataka o navodnjavanju površinama u Republici Hrvatskoj je Tablica 8. Navodnjavane površine u Republici Hrvatskoj, prema popisu poljoprivrede iz 2003. iz NAPNAV-a.

²⁰ Izvor podataka o potencijalu zemljišta za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj je Tablica 30. Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama u Republici Hrvatskoj iz NAPNAV-a.

Prema NAPNAV-u obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ vode godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ iz podzemnih voda. Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje na vodni resurs. Za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj, prema podacima iz NAPNAV-a, izrađena je karta potencijala vodnih resursa na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi navedene karte uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Također je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode. Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje. Ličko-senjska županija pripada u četvrtu prioritetnu skupinu za navodnjavanje.

Prema Planu navodnjavanja Ličko-senjske županije, u vezi s kvalitetom vode ne postoje značajna zagađenja vode koja bi predstavljala ograničavajući faktor za razvoj navodnjavanja. U vezi s količinama vode utvrđeno je da je vodu za navodnjavanje, ovisno o dijelu Ličko-senjske moguće zahvatiti iz sljedećih izvora: primorski dio Županije (podzemne vode), kontinentalni dio Županije (površinske vode, višenamjenske akumulacije te podzemne vode). U primorskom dijelu Ličko-senjske županije (Novaljsko polje) moguće je zahvatiti podzemne vode, dok ne postoji mogućnost zahvata površinskih voda niti akumuliranih voda. Na kontinentalnom dijelu Ličko-senjske županije proizlazi da prirodno stanje površinskih vodnih tokova ne osigurava, s dovoljnom sigurnošću, dovoljne količine vode za navodnjavanje u sušnom dijelu godine. Naime, sve rijeke u Lici presušuju u ljetnim mjesecima kada je potreba za navodnjavanjem najveća. Međutim, na godišnjoj razini prema srednjim godišnjim protocima, dostupna je dovoljna količina vode za navodnjavanje. Zbog toga je nužno zahvate površinskih voda za navodnjavanje planirati u akumulacijama, koje imaju i vrlo važnu ulogu zaštite od štetnog djelovanja voda. Zahvat podzemnih voda za navodnjavanje se ne preporučuje zbog potrebe zaštite krškog podzemlja i očuvanja izvora za vodoopskrbu. Podzemne vode aluvijalnih vodonosnika kraških polja za manje površine navodnjavanja moguće je koristiti kada se istražnim radovima dokaže njihova izdašnost.

Planom navodnjavanja Ličko-senjske županije predloženo je planirati sustave javnog navodnjavanja sa zahvatima vode iz rijeke Gacke na 732 ha u području Hrvatskog polja-Kompolja te zahvatima iz rijeke Like na 232 ha na području Ostrvice (ukupno 964 ha), sustave javnog navodnjavanja s izvorima vode iz vodotoka s akumulacijama na približno 5 136 ha te sustave javnog navodnjavanja s korištenjem podzemnih voda na približno 158 ha (sveukupno 6 258 ha). U navedenom Planu daje se popis mogućih lokacija za izgradnju sustava javnog navodnjavanja te su kao pilot-projekti odabrani sustavi javnog navodnjavanja polja Ornice i Ostrvica na području Grada Gospića i Sustav javnog navodnjavanja Novaljsko polje na području Grada Novalje.

U tablici u nastavku daje se pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje.

Tablica broj 8

Pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje

u kn

Redni broj	Područje predloženo županijskim planom	Površina predložena županijskim planom u ha	Procjena troškova iz županijskog plana	Područje predloženo od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Površina predložena od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Investicijska vrijednost prema Jedinici za provedbu NAPNAV-a
	1	2	3	4	5	6
1.	Balatin (akumulacija)	46	3.011.422,00	-	-	-
2.	Bobići (akumulacija)	144	8.341.737,00	-	-	-
3.	Hrvatsko polje- -Kompolje (vodotok)	732	16.006.797,00	-	-	-
4.	Karamanuša (akumulacija)	1 668	77.310.261,00	-	-	-
5.	Lipovo polje (akumulacija)	1 270	35.031.370,00	-	-	-
6.	Lovinac (akumulacija)	1 268	51.216.433,00	-	-	-
7.	Novaljsko polje (podzemne vode)	158	6.711.380,00	-	-	-
8.	Ornice (akumulacija)	183	9.694.680,00	-	-	-
9.	Ostrvica (vodotok)	232	9.065.395,00	-	-	-
10.	Pazarišno polje (akumulacija)	557	17.008.575,00	-	-	-
Ukupno		6 258	233.398.050,00	-	-	-

Planom navodnjavanja Ličko-senjske županije utvrđeno je deset prioriternih područja za gradnju sustava javnog navodnjavanja ukupne površine 6 258 ha, od kojih nijedan nije predložen (prihvaćen) od Jedinice za provedbu NAPNAV-a.

Od predloženih deset lokacija Ličko-senjska županija planirala je izgradnju tri sustava: Sustav javnog navodnjavanja Novaljsko polje, Sustav javnog navodnjavanja Ornice i Sustav javnog navodnjavanja Ostrvica. S obzirom na to da za sustave javnog navodnjavanja Ornice i Ostrvica nisu utvrđeni krajnji korisnici poljoprivrednog zemljišta, Ličko-senjska županija je donijela odluku o realizaciji projekta Sustav javnog navodnjavanja Novaljsko polje, za koji je od Hrvatskih voda zatražila sufinanciranje projektne dokumentacije.

Sustav javnog navodnjavanja Novaljsko polje obuhvaća 158 ha. Zemljište je u privatnom vlasništvu te se koristi za vinogradarsku i povrtlarsku proizvodnju. Izgradnja navedenog Sustava predviđena je u dvije faze. U prvoj fazi planira se navodnjavanje od 10 ha do 20 ha vinograda iz postojećih (napuštenih) vodoopskrbnih bunara, dok je za drugu fazu (cijelo polje predviđeno za proizvodnju povrća) potrebno provesti hidrogeološka istraživanja vodonosnika. Za navedeni sustav je u 2011. pribavljen za prvu fazu idejni projekt, a u 2012. lokacijska dozvola, koja je produžena 2014. S obzirom na to da nije osigurana potvrda interesa krajnjih korisnika, a lokacijska dozvola je prestala važiti u lipnju 2016., projekt nije realiziran. U 2023. Županija je za navedeni projekt zatražila od Hrvatskih voda sufinanciranje troškova izrade revizije idejnog projekta te je zatražila sufinanciranje troškova izrade projektne dokumentacije za još dva sustava javnog navodnjavanja.

U tablici u nastavku daju se podaci o planiranoj površini za gradnju sustava javnog navodnjavanja i vlasništvu poljoprivrednog zemljišta.

Tablica broj 9

Planirana površina za gradnju sustava javnog navodnjavanja i
vlasništvo poljoprivrednog zemljišta

u ha

Redni broj	Naziv sustava	Ukupno površina	Državno vlasništvo*	Privatno vlasništvo*
	1	2 (3+4)	3	4
1.	Novaljsko polje (podzemne vode)	155	0	155
2.	Ornice (akumulacija)	183	183	0
3.	Ostrvica (vodotok)	232	232	0
	Ukupno	570	415	155

*Prema podacima Ličko-senjske županije

Prema podacima Ličko-senjske županije, u obuhvatu tri planirana sustava javnog navodnjavanja 415 ha ili 72,8 % poljoprivrednog zemljišta je u vlasništvu Republike Hrvatske, dok je u privatnom vlasništvu zemljište površine 155 ha ili 27,2 %.

Informiranje javnosti

Ličko-senjska županija se očitovala da je provodila informiranje o javnom navodnjavanju putem jedinica lokalne samouprave, odnosno Grada Gospića i Općine Novalja. Druge oblike informiranja o učincima navodnjavanja poput objava na mrežnim stranicama, u medijima ili putem udruga poljoprivrednih proizvođača nije provodila.

Državni ured za reviziju preporučuje informirati poljoprivrednike o učincima navodnjavanja na lokacijama na kojima se Planom navodnjavanja Ličko-senjske županije planira graditi sustave javnog navodnjavanja.

Ocjena učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Ličko-senjskoj županiji

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Ličko-senjskoj županiji. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Revizijom je utvrđeno da je Ličko-senjska županija donijela Plan navodnjavanja Ličko-senjske županije kojim su utvrđeni zemljišni i vodni potencijali za navodnjavanje te moguće lokacije za gradnju sustava javnog navodnjavanja.

Međutim, Županija rashode, odnosno ulaganja nije evidentirala na propisani način, započela je postupke pribavljanja projektne dokumentacije prije nego je osigurana potvrda interesa krajnjih korisnika za sustav javnog navodnjavanja te ne provodi informiranje poljoprivrednika o javnom navodnjavanju, osim putem jedinica lokalne samouprave. Plan navodnjavanja Ličko-senjske županije donesen je 2008., od 2010. do 2016. provodila je postupke pribavljanja projektne dokumentacije za jedan sustav javnog navodnjavanja, koji nije realiziran. Aktivnosti na navedenom projektu, kao i na dva druga sustava javnog navodnjavanja ponovno je započela 2023.

Državni ured za reviziju je na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, ocijenio da je Ličko-senjska županija **djelomično učinkovita** u provođenju aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.

Očitovanje Ličko-senjske županije

Ličko-senjska županija očitovala se na Nacrt izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Ličko-senjskoj županiji. U Očitovanju je prihvatila činjenice navedene u Nacrtu izvješća.

Koprivničko-križevačka županija

Odredbama Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine 86/06, 125/06 – ispravak, 16/07 – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10 – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15), utvrđena je Koprivničko-križevačka županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave. Koprivničko-križevačka županija obuhvaća tri grada i 22 općine s ukupno 101 221 stanovnikom (prema popisu stanovništva iz 2021.).

Županije u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove od područnog (regionalnog) značaja, koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom i provedbom dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada te druge poslove u skladu s posebnim zakonima.

Zakonski predstavnik Županije u vrijeme obavljanja revizije je župan Darko Koren, ing. građ. Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga, ustrojeno je sedam upravnih odjela i dvije stručne službe. Poslovi u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja obavljaju se u Upravnom odjelu za gospodarstvo, komunalne djelatnosti i poljoprivredu. Navedeni Upravni odjel, između ostalog, obavlja djelatnost upravljanja vodama, korištenja javnog vodnog dobra za odmor i rekreaciju, navodnjavanja, zaštite izvorišta, ograničenja korištenja voda i slično te provodi postupke upisa građevina za detaljnu melioracijsku odvodnju i građevina za navodnjavanje.

Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova. U NAPNAV-u je navedeno da sve županije i Grad Zagreb imaju navodnjavanih površina. Veličina navodnjavanih površina te udio navodnjavanih površina u ukupno korištenima nije jednak na svim područjima. Zato je realno očekivati da se navodnjavanje u Republici Hrvatskoj neće u svim područjima jednako razvijati. Županijama koje planiraju navodnjavanje preporučuje se da izrade županijske planove navodnjavanja, odnosno planske dokumente koji bi trebali vrednovati prirodne resurse, utvrditi prioritetna područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje.

Plan navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije donijela je Županijska skupština u srpnju 2008. Cilj Plana bio je definirati smjernice, kriterije i ograničenja za planski razvoj navodnjavanja pojedinih područja, prijedlog njegove fazne realizacije, izvore financiranja, kao i upravljanje te gospodarenje vodnim resursima u svrhu navodnjavanja. Plan sadrži uvod, polazne osnove, klimatološke osnove, hidrološke osnove, pedološke osnove, agronomske osnove, potrebe za vodom za navodnjavanje, sustave navodnjavanja, plan navodnjavanja, održavanje i upravljanje, utjecaj na okoliš, prijedlog daljnjih aktivnosti na realizaciji plana te koristi i održivo korištenje.

Gradnja sustava javnog navodnjavanja obavlja se prema programu gradnje, čije je donošenje propisano odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. Odredbama članaka 3. i 4. navedenog Pravilnika, između ostalog, propisano je da jedinica područne (regionalne) samouprave donosi program gradnje sustava javnog navodnjavanja koji treba sadržavati interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja, način financiranja izrade projektne dokumentacije i gradnje sustava javnog navodnjavanja, opseg i dinamiku izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni i glavno-izvedbeni projekt), dinamiku ishoda potrebnih dozvola i suglasnosti, planiranu vrijednost projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, dinamiku početka i dovršetka projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja. Za pristupanje izradi projektne dokumentacije potrebno je osigurati potvrdu krajnjih korisnika o korištenju budućeg sustava javnog navodnjavanja, kojom se mora potvrditi iskazani interes na minimum 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Planom navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije i Višegodišnjim programom gradnje utvrđeno je da će Sustav javnog navodnjavanja Koljak biti pilot-projekt.

Revizijom je utvrđeno da program gradnje za navedeni sustav nije donesen. S postupkom pribavljanja projektne dokumentacije započelo se 2005., a Pravilnik o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje, kojim je propisana obveza donošenja programa gradnje, donesen je 2010. U vrijeme obavljanja revizije (svibanj 2023.) Županija je za drugi Sustav javnog navodnjavanja Hlebine prikupila interes krajnjih korisnika na više od 70,0 % poljoprivrednih površina. Skreće se pozornost Koprivničko-križevačkoj županiji da za sustave javnog navodnjavanja za koje su donesene odluke o izradi projektne dokumentacije treba donijeti programe gradnje u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.

Evidencije građevina za navodnjavanje

Koprivničko-križevačka županija nema izgrađenih sustava javnog navodnjavanja.

U razdoblju 2006. – 2014. zaključeni su ugovori u iznosu od 4.223.800,00 kn, od čega se 1.213.900,00 kn odnosi na Plan navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije, a 3.009.900,00 kn na nabavu idejnog i glavnog projekta, reviziju plana navodnjavanja i reviziju idejnog i glavnog projekta te nabavu projektne dokumentacije, studije izvodljivosti, kontrole glavnog projekta te elaborata zaštite okoliša za Sustav javnog navodnjavanja Koljak.

U tablici u nastavku daje se pregled zaključenih ugovora za navedeni sustav.

Tablica broj 10

Pregled zaključenih ugovora

u kn

Redni broj	Godina	Vrsta troška	Ugovoreni iznos s PDV-om
1	2	3	
1.	2006./ Aneks 2006.	Ugovor o izradi Plana navodnjavanja na području Koprivničko-križevačke županije	1.213.900,00
2.	2006.	Ugovor o izradi pilot-projekta navodnjavanja Koljak (idejni i glavni projekt)	1.091.900,00
3.	2006.	Ugovor o izradi „Revizije plana navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije” i „Pilot-projekta navodnjavanja – Koljak”	124.000,00
4.	2009./ Aneks 2011.	Ugovor o izradi projektne dokumentacije za akumulaciju Sirova Katalena	1.476.000,00
5.	2011.	Ugovor o izradi studije izvodljivosti za Sustav navodnjavanja Koljak	200.000,00
6.	2012.	Ugovor o izradi kontrole glavnog projekta	72.375,00
7.	2014.	Ugovor o izradi elaborata zaštite okoliša Sirova Katalena-Koljak	45.625,00
Ukupno			4.223.800,00

U poslovnim knjigama evidentirani su rashodi u iznosu od 4.230.120,00 kn koji se odnose na rashode za nabavu projektne i druge dokumentacije te drugi rashodi (administrativne pristojbe i drugo) za Sustav javnog navodnjavanja Koljak i Plan navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije. Rashodi su evidentirani na računu rashoda za nabavu nefinancijske imovine i u analitičkoj knjigovodstvenoj evidenciji dugotrajne imovine. S obzirom na to da je za Sustav javnog navodnjavanja Koljak istekao rok važenja lokacijske dozvole i od projekta se odustalo, Županijska skupština Koprivničko-križevačke županije donijela je u lipnju 2022. Odluku o isknjiženju (brisanju iz poslovnih knjiga). Iz poslovnih knjiga isknjiženi su rashodi u vezi sa Sustavom javnog navodnjavanja Koljak te rashodi koji se odnose na Plan navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije. Plan navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije je strateški dokument prema kojem se i nadalje postupa te čini osnovu za razvoj sustava javnog navodnjavanja.

Državni ured za reviziju je mišljenja da rashode za Plan navodnjavanja nije trebalo isknjižiti iz poslovnih knjiga, s obzirom na to da je navedeni Plan strateški županijski dokument, a ne dio rashoda nabave nefinancijske imovine (Sustava javnog navodnjavanja Koljak).

Gradnja građevina za navodnjavanje

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su zemljišni i vodni potencijal. Prema NAPNAV-u, u 2003. u Republici Hrvatskoj navodnjavano je 9 264,75 ha, dok je u Koprivničko-križevačkoj županiji navodnjavano 150,81 ha poljoprivrednog zemljišta, odnosno 0,20 % korištenih poljoprivrednih površina.²¹ U Koprivničko-križevačkoj županiji visok potencijal za navodnjavanje ima 39 483 ha zemljišta, umjeren 53 817 ha i nizak 9 383 ha, što ukupno iznosi 102 683 ha.²²

²¹ Izvor podataka o navodnjavanim površinama u Republici Hrvatskoj je Tablica 8. Navodnjavane površine u Republici Hrvatskoj, prema popisu poljoprivrede iz 2003. iz NAPNAV-a.

²² Izvor podataka o potencijalu zemljišta za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj je Tablica 30. Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama u Republici Hrvatskoj iz NAPNAV-a.

U Planu navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije utvrđene su melioracijske jedinice prioriteta za navodnjavanje i uređenje poljoprivrednog zemljišta. Od ukupne površine 103 259 ha poljoprivrednog zemljišta, 81 705 ha ili 79,1 % svrstano je u prvu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s agromelioracijama. Od toga 15 488,8 ha je pogodno tlo za navodnjavanje, 45 129 ha umjereno pogodno i 21 087,2 ha ograničeno pogodno. U drugu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s hidro i agromelioracijama svrstano je 21 473,4 ha ili 20,8 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta, a koja su svrstana u privremeno nepogodna tla. Treća melioracijska jedinica koja predstavlja trajno nepogodna tla za navodnjavanje zauzima 80,6 ha ili 0,1 % u odnosu na ukupnu poljoprivrednu površinu zemljišta u Koprivničko-križevačkoj županiji.

Prema navedenom, podaci o zemljišnom potencijalu u NAPNAV-u i Planu navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije nisu usklađeni.

Prema NAPNAV-u obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ vode godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ iz podzemnih voda. Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje na vodni resurs. Za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj, prema podacima iz NAPNAV-a, izrađena je karta potencijala vodnih resursa na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi navedene karte uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Također je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode. Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje. Koprivničko-križevačka županija spada u drugu prioritetnu skupinu navodnjavanja.

Planom navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije utvrđeni su vodni potencijali. Utvrđeno je da je kvaliteta voda na malim vodotocima lošija nego na rijeci Dravi. Na vodnom području sliva Save u Županiji nije uspostavljena nijedna postaja za mjerenje kvalitete vode otvorenih vodotoka te iz navedenog sliva nije moguće iznijeti ocjenu kvalitete vode. U vezi s količinom vode utvrđeno je da postoje tri izvora: površinske vode (bez akumulacija) – prvenstveno rijeka Drava, površinske vode (s akumulacijama) i podzemne vode. U vezi s površinskom vodom (bez akumulacija) utvrđeno je da su raspoložive količine vode za izravno crpljenje iz manjih vodotoka u sušnim uvjetima vrlo ograničene, dok su raspoložive količine vode za izravno crpljenje iz većih površinskih voda (bez akumulacija) iz rijeke Drave u sušnim uvjetima vrlo značajne. U vezi s površinskom vodom (s akumulacijama) utvrđeno je da su na području Županije 22 potencijalne akumulacije/retencije, od čega 13 u slivu Drave i devet u slivu Save. Ukupni volumen vode u akumulacijama za 22 razmatrane akumulacije bio bi dostatan za navodnjavanje 16 500 ha. Vodni resursi koji se mogu zahvatiti iz razmatranih akumulacija dovoljni su za navodnjavanje značajnih površina u Koprivničko-križevačkoj županiji. U vezi s podzemnom vodom, utvrđeno je da bi osnovno ograničenje na korištenje podzemnih voda u ovom području bio utjecaj intenzivnih crpljenja u srpnju i kolovozu u sušnim godinama na nivoe podzemne vode u široj okolini crpilišta za navodnjavanje i eventualni utjecaj na crpilišta za vodoopskrbu. Bez kompenzacijskog bazena, projekt navodnjavanja od 1 000 ha zahtijevao bi maksimalno crpljenje od 1000 l/s, koje je tehnološki i ekonomski zahtjevno i moglo bi značajno sniziti nivoe podzemnih voda.

Međutim, za analizu područja utjecaja intenzivnih crpljenja bili bi potrebni detaljni hidrogeološki podaci pa i kalibrirani matematički model, koji ne postoje. Za manje projekte navodnjavanja, koji mogu biti od interesa manjim korisnicima koji nisu identificirani Planom navodnjavanja, podzemne vode mogu biti vrlo prikladan izvor vode za navodnjavanje, posebno ako ne postoje alternativni izvori površinskih voda. Pretpostavlja se da je iz podzemnih voda moguće navodnjavati najmanje 13 500 ha.

Planom navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije predloženo je planirati sustave javnog navodnjavanja sa zahvatima vode iz rijeke Drave na ukupno 2 000 ha u područjima Legrada, Đelekovca, Velikog Pažuta, Drnja i Hlebina, srednje sustave javnog navodnjavanja s izvorima vode iz manjih vodotoka s akumulacijama na ukupno približno 3 500 ha te manje sustave javnog navodnjavanja s korištenjem podzemnih voda na približno 1 400 ha (sveukupno 6 900 ha). U navedenom Planu daje se popis mogućih lokacija te je kao pilot-projekt navodnjavanja u Koprivničko-križevačkoj županiji odabran projekt navodnjavanja Koljak na približno 500 ha u području Kalinovca. Dobava vode bila bi iz buduće akumulacije Sirova Katalena kod naselja Sirova Katalena. Osnova namjena predviđene akumulacije, kao i postojeće retencije Koljak, prema podacima iz Prostorno-planske dokumentacije je obrana od poplava, ali one će imati višenamjenski karakter vezan za rekreaciju, turizam, regionalni razvoj te naposljetku za navodnjavanje poljoprivrednih površina. Projekt navodnjavanja Koljak uključen je i u Višegodišnji program gradnje.

U tablici u nastavku daje se pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje.

Tablica broj 11

Pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje

u kn

Redni broj	Područje predloženo županijskim planom	Površina predložena županijskim planom u ha	Procjena troškova iz županijskog plana	Područje predloženo od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Površina predložena od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Investicijska vrijednost prema Jedinici za provedbu NAPNAV-a
	1	2	3	4	5	6
1.	Donji Kolarec (akumulacija)	400	8.400.000,00	-	-	-
2.	Drnje (Drava)	350	5.250.000,00	-	-	-
3.	Đelekovec (Drava)	500	7.500.000,00	-	-	-
4.	Hlebine (Drava)	350	5.250.000,00	-	-	-
5.	Koljak (akumulacija)	500	10.500.000,00	Koljak	520	101.500.000,00
6.	Legrad (Drava)	500	7.500.000,00	-	-	-
7.	Miholjevac (akumulacija)	900	18.900.000,00	-	-	-
8.	Novi Glog (akumulacija)	150	3.150.000,00	-	-	-
9.	Prugovac (akumulacija)	600	12.600.000,00	-	-	-
10.	Veliki Pažut (Drava)	300	4.500.000,00	-	-	-
11.	Vojakovac (akumulacija)	500	10.500.000,00	-	-	-
12.	Vratno (akumulacija)	450	9.450.000,00	-	-	-
13.	podzemne vode	1 400	21.000.000,00	-	-	-
	Ukupno	6 900	124.500.000,00	-	520	101.500.000,00

Planom navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije utvrđeno je 13 prioriternih područja za gradnju sustava javnog navodnjavanja ukupne površine 6 900 ha, a Jedinica za provedbu NAPNAV-a predložila je (prihvatila) jedno područje površine 520 ha.

Prema Višegodišnjem programu gradnje vrijednost ulaganja u Sustav javnog navodnjavanja Koljak planirana je u iznosu od 101.500.000,00 kn u razdoblju 2013. – 2017.

Za Sustav javnog navodnjavanja Koljak u 2006. pribavljen je idejni i glavni projekt, a u 2011. lokacijska dozvola, koja je izmijenjena 2012. te je u 2013. izdano rješenje o produženju lokacijske dozvole. U 2009. zaključen je ugovor za izradu projektne dokumentacije, 2011. ugovor o izradi studije izvodljivosti te u 2014. ugovor o izradi elaborata zaštite okoliša. Prema očitovanju Koprivničko-križevačke županije, prije izrade projektne dokumentacije, prikupljen je interes krajnjih korisnika (dva korisnika), o čemu Županija nema dokumentaciju, jer su protekli propisani rokovi čuvanja.

U ožujku 2014. Koprivničko-križevačka županija je od Hrvatskih voda zatražila očitovanje o statusu, odnosno dinamici provođenja projekta javnog navodnjavanja Koljak. Prema obrazloženju Koprivničko-križevačke županije, Hrvatske vode nositelji su gradnje akumulacije Sirova Katalena, obveznici otkupa zemljišta na obuhvatu zahvata (16 ha) i ishoda građevinske dozvole te odlučuju o dinamici i izvorima sredstava. Navedena akumulacija trebala je biti prva faza izgradnje Sustava javnog navodnjavanja Koljak, nakon koje je Županija trebala graditi transportni cjevovod. Hrvatske vode nisu ishodile građevinsku dozvolu ni provele otkup zemljišta te Županija smatra da akumulacija nije izgledan izvor vode za navodnjavanje.

Prema podacima Koprivničko-križevačke županije, u obuhvatu planiranog Sustava javnog navodnjavanja Koljak ima 520 ha poljoprivrednog zemljišta koje je u privatnom vlasništvu.

U travnju 2022. osnovano je Povjerenstvo za sustav javnog navodnjavanja poljoprivrednih površina na području Koprivničko-križevačke županije, čija je zadaća utvrditi broj korisnika i površinu poljoprivrednog zemljišta za jedan sustav javnog navodnjavanja (Sustav javnog navodnjavanja Hlebine). U 2023. prikupljen je interes za više od 70,0 % krajnjih korisnika za korištenje navedenog sustava. Prema očitovanju Županije, s krajnjim korisnicima će se zaključiti sporazumi za korištenje navedenog sustava te će Županija od Hrvatskih voda zatražiti sudjelovanje u troškovima izrade studije izvodljivosti i idejnog projekta, za koje je Županija osigurala dio financijskih sredstava.

Informiranje javnosti

Plan navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije objavljen je u Službenom glasniku i na mrežnim stranicama Županije.

Županija nije provodila druge oblike informiranja o učincima navodnjavanja poput objava na mrežnim stranicama, u medijima ili putem udruga poljoprivrednih proizvođača. Prema očitovanju Županije, za Sustav javnog navodnjavanja Koljak vlasnici poljoprivrednog zemljišta su potvrdili mogućnost promjene poljoprivrednih kultura uz primjenu navodnjavanja, a za Sustav javnog navodnjavanja Hlebine je tijekom 2022. obavljala razgovore s potencijalnim korisnicima koji su iskazali interes za gradnju sustava.

Za druge lokacije predviđene Planom navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije, Županija nije provodila informiranje poljoprivrednika o učincima navodnjavanja.

Državni ured za reviziju preporučuje informirati poljoprivrednike o učincima navodnjavanja na lokacijama na kojima se Planom navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije planira graditi sustave javnog navodnjavanja.

Ocjena učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Koprivničko-križevačkoj županiji

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Koprivničko-križevačkoj županiji. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovita, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Revizijom je utvrđeno da je Koprivničko-križevačka županija donijela Plan navodnjavanja Koprivničko-križevačke županije kojim je utvrdila zemljišne i vodne potencijale za navodnjavanje te moguće lokacije za gradnju sustava javnog navodnjavanja. U Višegodišnji program gradnje uvrštena je jedna lokacija za gradnju sustava javnog navodnjavanja.

Međutim, utvrđeno je da je Koprivničko-križevačka županija najveći dio aktivnosti za uspostavu jednog sustava javnog navodnjavanja provela u razdoblju 2006. – 2014., a nakon toga sustav nije izgrađen. Županija nema svu dokumentaciju o provedenim aktivnostima, jer su protekli rokovi za njezino čuvanje. Aktivnosti na drugom sustavu javnog navodnjavanja započele su 2022.

Državni ured za reviziju je na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, ocijenio da je Koprivničko-križevačka županija **djelomično učinkovita** u provođenju aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.

Očitovanje Koprivničko-križevačke županije

Koprivničko-križevačka županija očitovala se na Nacrt izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Koprivničko-križevačkoj županiji. U Očitovanju je prihvatila činjenice navedene u Nacrtu izvješća.

Koprivničko-križevačka županija navodi da će postupiti u skladu s mišljenjem Državnog ureda za reviziju o evidentiranju Plana navodnjavanja. Također, navodi da će pri budućim postupcima planiranja gradnje sustava javnog navodnjavanja informirati poljoprivrednike o učincima navodnjavanja te će s krajnjim korisnicima zaključiti sporazume za korištenje sustava javnog navodnjavanja.

Primorsko-goranska županija

Odredbama Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine 86/06, 125/06 – ispravak, 16/07 – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10 – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15), utvrđena je Primorsko-goranska županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave. Primorsko-goranska županija obuhvaća 14 gradova i 22 općine s ukupno 265 419 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2021.).

Županije u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove od područnoga (regionalnog) značaja, koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom i provedbom dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada te druge poslove u skladu s posebnim zakonima.

Zakonski predstavnik Županije u vrijeme obavljanja revizije je župan Zlatko Komadina, dipl. ing. Prema Odluci o ustrojstvu i djelokrugu upravnih tijela Primorsko-goranske županije iz studenoga 2019. za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga ustrojeno je deset upravnih odjela i ured Županije, a unutar Upravnog odjela za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj, između ostalog, trebaju se obavljati poslovi pripreme i provedbe programa i mjera okrupnjavanja i navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta.

Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova. U NAPNAV-u je navedeno da sve županije i Grad Zagreb imaju navodnjavanih površina. Veličina navodnjavanih površina te udio navodnjavanih površina u ukupno korištenima nije jednak na svim područjima. Zato je realno očekivati da se navodnjavanje u Republici Hrvatskoj neće u svim područjima jednako razvijati. Županijama koje planiraju navodnjavanje preporučuje se da izrade županijske planove navodnjavanja, odnosno planske dokumente koji bi trebali vrednovati prirodne resurse, utvrditi prioritetna područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje.

Plan navodnjavanja Primorsko-goranske županije donijela je Županijska skupština u studenome 2006.

Cilj Plana navodnjavanja Primorsko-goranske županije bio je utvrditi postojeće prirodne uvjete, zemljišni fond, vodne resurse, poljoprivrednu proizvodnju i organiziranost obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava te odrediti lokacije poljoprivrednih površina na kojima je moguće uspostaviti sustave navodnjavanja, predložiti strukturu poljoprivredne proizvodnje u uvjetima navodnjavanja, analizirati stanje i potrebu za vodom, odrediti moguće izvore vode za navodnjavanje pogodnog poljoprivrednog zemljišta te odrediti područje za pilot-projekt. Plan sadrži uvod, opće elemente plana, opće karakteristike područja, tehnološku i pogonsku osnovu za planiranje navodnjavanja, plansku osnovu, održavanje i upravljanje, prijedlog daljnjih aktivnosti na realizaciji plana, koristi i održivo korištenje.

Odredbama članka 3. Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje propisano je da jedinica područne (regionalne) samouprave na temelju županijskog plana navodnjavanja donosi program gradnje sustava javnog navodnjavanja koji sadrži interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja, način financiranja izrade projektne dokumentacije i gradnje sustava javnog navodnjavanja, opseg i dinamiku izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni projekt i glavno-izvedbeni projekt), dinamiku ishoda potrebnih dozvola i suglasnosti, planiranu vrijednost projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, dinamiku početka i dovršetka projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja. Program gradnje sustava javnog navodnjavanja donosi se za višegodišnje razdoblje.

Program gradnje sustava javnog navodnjavanja za područje Općine Malinska-Dubašnica izrađen je u travnju 2019.

Evidencije građevina za navodnjavanje

Primorsko-goranska županija nema izgrađenih sustava javnog navodnjavanja.

Aktivnosti u vezi s izradom dokumentacije za gradnju sustava javnog navodnjavanja na području Primorsko-goranske županije započele su 2006. te su za dio knjigovodstvenih isprava i poslovnih knjiga protekli propisani rokovi čuvanja. Odredbama članaka 9. i 12. Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, između ostalog, propisano je da se dnevnik i glavna knjiga čuvaju najmanje jedanaest godina, a pomoćne knjige najmanje sedam godina. Najmanje jedanaest godina čuvaju se isprave na temelju kojih su uneseni podaci u dnevnik i glavnu knjigu, a najmanje sedam godina čuvaju se isprave na temelju kojih su uneseni podaci u pomoćne knjige, ako drugim propisima nije određen drugi rok.

Prema dostavljenim podacima Primorsko-goranske županije rashodi za izradu projektne i druge dokumentacije te drugi rashodi nastali u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja tijekom vremena evidentirani su na više računa rashoda poslovanja iz Računskog plana proračuna (intelektualne i osobne usluge, naknade za rad povjerenstva i drugim) u ukupnom iznosu od 3.826.123,00 kn.

Evidentiranjem navedenih rashoda na odgovarajućim računima rashoda za nabavu nefinancijske imovine iz Računskog plana proračuna u glavnoj knjizi bilo bi vidljivo stanje ulaganja u sustave javnog navodnjavanja, a evidentiranjem u analitičkoj evidenciji dugotrajne nefinancijske imovine praćenje rashoda/ulaganja po svakom sustavu javnog navodnjavanja. Odredbama članaka 20., 21. i 57. Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, između ostalog, propisano je da se rashodi za nabavu nefinancijske imovine klasificiraju po vrstama nabavljene nefinancijske imovine. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine jesu ulaganja nastala u postupku stjecanja nefinancijske imovine i klasificiraju se prema njezinim pojavnim oblicima i priznaju u trenutku nabave. Razredi 0, 1, 2 i 9 su razredi u kojima se prate promjene i stanja imovine, obveza i vlastitih izvora. Odredbama članka 7. navedenog Pravilnika propisano je da proračun i proračunski korisnici obvezno vode analitičko knjigovodstvo dugotrajne nefinancijske imovine – po vrsti, količini i vrijednosti (nabavna i otpisana) te s drugim potrebnim podacima.

Državni ured za reviziju preporučuje Primorsko-goranskoj županiji rashode za nabavu sustava javnog navodnjavanja, koji uključuju projektnu i drugu dokumentaciju, evidentirati na odgovarajućem računu rashoda za nabavu nefinancijske imovine, u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, s obzirom na to da su postupci u vezi s nabavom sustava javnog navodnjavanja dugotrajni i postoji mogućnost da isteknu rokovi predviđeni za čuvanje poslovnih knjiga i knjigovodstvenih isprava te se ukupni rashodi (ulaganja) u sustave javnog navodnjavanja neće moći utvrditi.

Gradnja građevina za navodnjavanje

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su zemljišni i vodni potencijal. Prema NAPNAV-u, u 2003. u Republici Hrvatskoj navodnjavano je 9 264,75 ha, dok je u Primorsko-goranskoj županiji navodnjavano 19,77 ha poljoprivrednog zemljišta odnosno 0,11 % korištenih poljoprivrednih površina.²³ U Primorsko-goranskoj županiji nema zemljišta vrlo visokog i visokog potencijala za navodnjavanje. Umjereni potencijal za navodnjavanje ima 16 711 ha zemljišta, nizak 2 066 ha i vrlo nizak 1 959 ha, što ukupno iznosi 20 736 ha.²⁴

Planom navodnjavanja Primorsko-goranske županije utvrđeno je da na području Županije ima ukupno 126 050,7 ha poljoprivrednog zemljišta, od čega 17 972 ha ili 14,3 % pripada prvom području prioriteta za navodnjavanje, 358 ha ili 0,3 % drugom području prioriteta za navodnjavanje, dok je 107 720,7 ha ili 85,4 % nepogodno za navodnjavanje. Površina poljoprivrednog zemljišta pogodna za navodnjavanje utvrđena Planom navodnjavanja Primorsko-goranske županije približna je iskazanoj u NAPNAV-u.

Prema NAPNAV-u obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ vode godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ iz podzemnih voda. Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje za vodni resurs. Za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj, prema podacima iz NAPNAV-a, izrađena je karta potencijala vodnih resursa na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi navedene karte uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Također je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode. Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje. Primorsko-goranska županija pripada u treću prioritetnu skupinu za navodnjavanje.

²³ Izvor podataka o navodnjavanim površinama u Republici Hrvatskoj je Tablica 8. Navodnjavane površine u Republici Hrvatskoj, prema popisu poljoprivrede iz 2003. iz NAPNAV-a.

²⁴ Izvor podataka o potencijalu zemljišta za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj je Tablica 30. Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama u Republici Hrvatskoj iz NAPNAV-a.

Planom navodnjavanja Primorsko-goranske županije utvrđeno je da je područje Županije podijeljeno u nekoliko hidrološki sličnih prirodnih cjelina: područje primorskih slivova, slivovi visokog goranskog krša te područja sliva Kupe i otoka. Značajniji vodotoci na području primorskih slivova su Rječina i Dubračina te manji površinski vodotoci i bujice. Na području slivova visokog goranskog krša značajniji vodotoci su Ličanka, Lokvarka, vodotoci Crnoluške depresije te akumulacije sustava Hidroelektrane Tribalj (Lokvarka, Bajer i Lepenica). Površinske vode sliva Kupe čine Kupa, Čabranka s vodotocima Maloluške depresije, Kupica i Dobra. Površinske vode otočnog dijela Županije na otoku Cresu su Vransko jezero i manje bujice, otoku Krku jezero Njivice, akumulacija Ponikve, Suha Ričina bašćanska te manje bujice na području Vrbnika i Dobrinja i na otoku Rabu veći broj manjih bujica.

Također, utvrđena su izdvojena područja mogućeg navodnjavanja na području Primorsko-goranske županije. U kopnenom dijelu 17 lokacija ukupne površine 12 483 ha, na otoku Krku jedanaest lokacija ukupne površine 4 223 ha, na otoku Cresu šest lokacija ukupne površine 1 852 ha, na otoku Rabu dvije lokacije ukupne površine 2 061 ha te na ostalim otocima pet lokacija ukupne površine 908 ha, odnosno ukupno 41 lokacija ukupne površine 21 527 ha. Kao osnovni problem utvrđeno je da kod izdvojenih područja pogodnih za navodnjavanje prema pedološkoj karti gotovo da nema u blizini istraženih vodnih resursa (vodotoka, izvora ili vodonosnika) čije bi se vodne rezerve mogle koristiti za navodnjavanje bez izgradnje većih hidrotehničkih objekata. Zbog toga će za osiguranje vode za navodnjavanje biti nužno istražiti mogućnost izgradnje površinskih spremnika (bazena ili akumulacija napajanih iz povremenih površinskih vodotoka, oborinskim vodama iz sustava nakapnih ploha ili iz vodoopskrbnih, hidroenergetskih ili drugih izgrađenih vodnih sustava) te istražiti i izgraditi nove zahvate voda iz podzemnih vodonosnika. Za sva područja na kojima će se kao mogućnost navodnjavanja predvidjeti izgradnja akumulacija bit će potrebno provesti geološka i hidrogeološka istraživanja vododrživosti i otješnjenja. U slučaju korištenja voda iz vodotoka trebat će za svaku lokaciju odrediti ekološki prihvatljiv protok te provoditi primjereni monitoring u svim fazama projekta.

Provedenom analizom pogodnosti tla za navodnjavanje, raspoloživosti vodnih resursa za potrebe navodnjavanja i mogućnosti dobave vode, stupnja uređenosti poljoprivrednog zemljišta, postojeće dokumentacije i interesa lokalnog stanovništva izdvojeno je devet prioriternih lokacija za realizaciju navodnjavanja na području Primorsko-goranske županije: Novljansko polje, Vrbničko polje, polje Brusana, Bašćansko polje, polja na otoku Rabu, Unijsko polje, polja kod jezera Njivice, Lič polje te polja kod Mrkoplja. Kao pilot-projekt navodnjavanja na području Županije predloženo je područje Pavlomisir (Novljansko polje).

U tablici u nastavku daje se pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje.

Tablica broj 12

Pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje

u kn

Redni broj	Područje predloženo županijskim planom	Površina predložena županijskim planom u ha	Procjena troškova iz županijskog plana	Područje predloženo od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Površina predložena od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Investicijska vrijednost prema Jedinici za provedbu NAPNAV-a
	1	2	3	4	5	6
1.	Bašćansko polje	418	28.006.000,00	Bašćanska dolina	259	29.250.000,00
2.	Lič polje	480	32.160.000,00	Lič	445	15.597.500,00
3.	Novljansko polje (Vinodolska dolina)	400	26.800.000,00	Pavloimir	44	4.750.000,00
4.	Polja kod Mrkoplja	63	6.400.000,00	Mrkopalj-Sunger	173	8.362.500,00
5.	Polja na otoku Rabu	295	15.000.000,00	-	-	-
6.	Polje Brusana	13	4.300.000,00	Brusan	13	2.761.250,00
7.	Polje kod jezera Njivice	62	7.300.000,00	-	-	-
8.	Unijsko polje	250	16.750.000,00	-	-	-
9.	Vrbničko polje	200	13.400.000,00	Vrbničko polje	160	11.922.500,00
Ukupno		2 181	150.116.000,00		1 094	72.643.750,00

Planom navodnjavanja Primorsko-goranske županije utvrđeno je devet prioriteta područja za gradnju sustava javnog navodnjavanja ukupne površine 2 181 ha, a Jedinica za provedbu NAPNAV-a predložila je (prihvatila) šest područja ukupne površine 1 094 ha. Za navedene površine, Županija ne raspolaže podacima o strukturi vlasništva (privatno vlasništvo, vlasništvo Republike Hrvatske i drugo).

U tablici u nastavku daje se iznos i dinamika ulaganja u sustave javnog navodnjavanja predložene od Jedinice za provedbu NAPNAV-a.

Tablica broj 13

Iznos i dinamika ulaganja u sustave javnog navodnjavanja predložene od Jedinice za provedbu NAPNAV-a

Redni broj	Projekt/područje	Godina i iznos ulaganja				Ukupno ulaganja 2013. – 2017.	Ukupno ulaganja 2018. – 2022.
		2014.	2015.	2016.	2017.		
	1	2	3	4	5	6	7
1.	Bašćanska dolina	-	-	-	-	-	29.250.000,00
2.	Lič	-	-	-	-	-	15.597.500,00
3.	Pavloimir	2.375.000,00	2.375.000,00	-	-	4.750.000,00	-
4.	Mrkopalj-Sunger	-	-	-	-	-	8.362.500,00
5.	Brusan	-	-	-	-	-	2.761.250,00
6.	Vrbničko polje	-	-	-	-	-	11.922.500,00
Ukupno		2.375.000,00	2.375.000,00	-	-	4.750.000,00	67.893.750,00

Prema Višegodišnjem programu gradnje, Sustav javnog navodnjavanja Pavlomisr bilo je planirano graditi tijekom 2014. i 2015., a vrijednost ulaganja procijenjena je u iznosu od 4.750.000,00 kn. Druge sustave javnog navodnjavanja (Bašćanska dolina, Lič, Mrkopalj-Sunger, Brusar i Vrbničko polje) bilo je planirano graditi u razdoblju 2018. – 2022., a vrijednost ulaganja procijenjena je ukupno u iznosu od 67.893.750,00 kn.

Primorsko-goranska županija je aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja najvećim dijelom provela u razdoblju 2006. – 2013. (prije donošenja Višegodišnjeg programa gradnje) te su za dio knjigovodstvenih isprava i poslovnih knjiga protekli propisani rokovi čuvanja i nisu u cijelosti dostavljeni.

U tablici u nastavku daje se pregled izrađenih projekata prema područjima predviđenim za gradnju sustava javnog navodnjavanja s godinama izrade prema očitovanju Primorsko-goranske županije iz svibnja 2023.

Tablica broj 14

Pregled izrađenih projekata prema područjima predviđenim za gradnju sustava javnog navodnjavanja s godinama izrade prema očitovanju Primorsko-goranske županije iz svibnja 2023.

Redni broj	Područje	Naziv projekta	Godina izrade
1	2	3	3
1.	Bašćanska dolina	Idejni projekt navodnjavanja Bašćanskog polja	2007.
2.	Lič	Idejni građevinski projekt navodnjavanja Lič polja	2007.
		Idejni građevinski projekt sustava za odvodnju i navodnjavanje Lič polja I. faza	2011.
3.	Pavlomisr (Novljansko polje)	Idejni projekt navodnjavanja Novljanskog polja	2007.
		Glavni projekt rekonstrukcije kanalske mreže za odvodnju i navodnjavanje lokacije Pavlomisr-Novi Vinodolski	2007.
		Idejni projekt za ishođenje lokacijske dozvole sustava za odvodnju i navodnjavanje Pavlomisr-Novi Vinodolski (postojeći sustav otvorene kanalske mreže za odvodnju i navodnjavanje te predviđeni sustav navodnjavanja zatvorenom tlačnom cijevnom mrežom zahvatom vode iz mini akumulacije)	2008.
		Idejni projekt za ishođenje lokacijske dozvole sustava za odvodnju i navodnjavanje Pavlomisr-Novi Vinodolski (postojeća otvorena kanalska mreža i sustav podzemne odvodnje, bazen za navodnjavanje, putna mreža)	2010.
		Idejni projekt za izmjenu i dopunu lokacijske dozvole sustava za odvodnju i navodnjavanje Pavlomisr-Novi Vinodolski	2012.
4.	Mrkopalj-Sunger	Idejni projekt navodnjavanja Mrkopaljskog i Sungerskog polja	2007.
5.	Brusan	Glavni građevinski projekt sustava navodnjavanja polja Brusar	2011.
6.	Vrbničko polje	Idejno rješenje rekonstrukcije kanalske mreže za odvodnju i navodnjavanje donjeg dijela Vrbničkog polja	2006.
		Idejni projekt obnove i dogradnje kanalske mreže za odvodnju i navodnjavanje gornjeg dijela Vrbničkog polja	2006.
		Idejni projekt obnove i dogradnje sustava za odvodnju i navodnjavanje donjeg dijela Vrbničkog polja	2009.

Prema očitovanju Primorsko-goranske županije, u projektima navodnjavanja područja navedenih u tablici broj 14 utvrđeni su i analizirani imovinskopravni odnosi na nekretninama u zoni zahvata, utvrđeno je stvarno stanje i potrebe poljoprivredne proizvodnje, utvrđeni su nositelji poljoprivredne proizvodnje zainteresirani za navodnjavanje te su utvrđeni i analizirani problemi za nastavak provođenja projekata navodnjavanja.

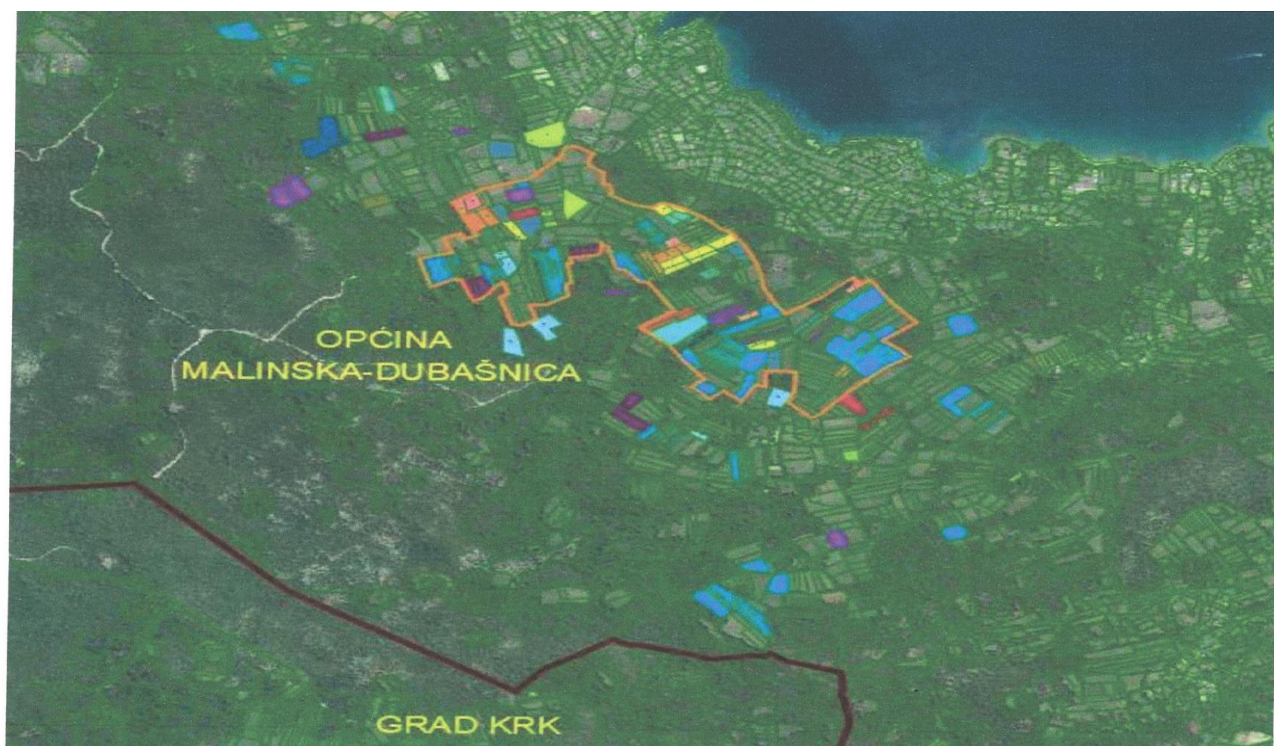
Posljednje aktivnosti obavljene su u 2013. nakon čega zbog nedostatka interesa poljoprivrednika i jedinica lokalne samouprave te drugih poteškoća aktivnosti nisu provedene.

Aktivnosti u vezi s gradnjom sustava javnog navodnjavanja Primorsko-goranska županija ponovno je pokrenula 2019. nakon što je Općina Malinska-Dubašnica iskazala interes za gradnju sustava javnog navodnjavanja na svom području. Za Sustav navodnjavanja Malinska-Dubašnica 2019. izrađeno je Idejno rješenje i preinvesticijska studija. U vrijeme obavljanja revizije (travanj 2023.) za navedeni sustav javnog navodnjavanja u tijeku je izrada Idejnog projekta za pribavljanje lokacijske dozvole, Elaborata procjene utjecaja na okoliš, rješavanje imovinskopravnih odnosa s vlasnicima nekretnina na kojima će sustav navodnjavanja biti postavljen, aktivnosti za donošenje izmjena prostornog plana Općine Malinska-Dubašnica i drugo. Planirani obuhvat navedenog sustava je 58,7 ha bruto površine.

Na slici broj 2 prikazane su granice obuhvata Sustava navodnjavanja Malinska-Dubašnica (narančasta crta).

Slika broj 2

Granice obuhvata Sustava navodnjavanja Malinska-Dubašnica

Revizijom je utvrđeno da je dio potvrda krajnjih korisnika o korištenju budućeg Sustava navodnjavanja Malinska-Dubašnica, unutar obuhvata sustava, pribavljen tijekom obavljanja revizije u travnju 2023., odnosno nakon zaključivanja ugovora za izradu Idejnog projekta za pribavljanje lokacijske dozvole i Elaborata procjene utjecanja na okoliš u prosincu 2022. Odredbama članka 4. Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje propisano je da je za pristupanje izradi projektne dokumentacije potrebno osigurati potvrdu krajnjih korisnika o korištenju budućeg sustava javnog navodnjavanja kojom krajnji korisnici iskazuju interes za korištenje sustava, sudjelovanje u troškovima rada, održavanja i gradnje. Potvrdom krajnjih korisnika mora se potvrditi iskazani interes na najmanje 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Državni ured za reviziju nalaže Primorsko-goranskoj županiji prije pristupanja izrade projektne dokumentacije sustava javnog navodnjavanja pribaviti potvrde krajnjih korisnika o korištenju sustava javnog navodnjavanja u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.

Informiranje javnosti

Prema očitovanju Primorsko-goranske županije, informiranje poljoprivrednika u vezi s navodnjavanjem obavljano je pri ispitivanju interesa poljoprivrednika za gradnju sustava javnog navodnjavanja. Na mrežnim stranicama Primorsko-goranske županije objavljen je Plan navodnjavanja Primorsko-goranske županije te informacije o projektima navodnjavanja u obliku materijala za Kolegij župana.

Ocjena učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Primorsko-goranskoj županiji

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Primorsko-goranskoj županiji. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Revizijom je utvrđeno da je Primorsko-goranska županija donijela Plan navodnjavanja Primorsko-goranske županije kojim je utvrdila zemljišne i vodne potencijale za navodnjavanje, izdvojena područja mogućeg navodnjavanja te prioritetne lokacije za gradnju sustava javnog navodnjavanja. Šest prioritetnih lokacija za gradnju sustava javnog navodnjavanja uvršteno je u Višegodišnji program gradnje.

Međutim, utvrđeno je da na području Primorsko-goranske županije nema izgrađenih sustava javnog navodnjavanja. Krajnji cilj utvrđen Planom navodnjavanja Primorsko-goranske županije da se do konca 2020. na području Županije izgradi infrastruktura i primijeni uzgojna mjera navodnjavanja na prioritetnim područjima za navodnjavanje nije se ostvario. Najveći dio aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja provela je u razdoblju 2006. – 2013. pa su za dio knjigovodstvenih isprava i poslovnih knjiga protekli propisani rokovi čuvanja te nisu bili obuhvaćeni revizijom. Nakon navedenog razdoblja nije provodila aktivnosti na realizaciji projekata navodnjavanja do 2019. kada je izradila program gradnje, Idejno rješenje i preinvesticijsku studiju za Sustav navodnjavanja Malinska-Dubašnica.

Državni ured za reviziju je na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, ocijenio da je Primorsko-goranska županija **djelomično učinkovita** u provođenju aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.

Očitovanje Primorsko-goranske županije

Primorsko-goranska županija očitovala se na Nacrt izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Primorsko-goranskoj županiji. U Očitovanju je prihvatila činjenice navedene u Nacrtu izvješća.

Sisačko-moslavačka županija

Odredbama Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine 86/06, 125/06 – ispravak, 16/07 – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10 – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15), utvrđena je Sisačko-moslavačka županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave. Sisačko-moslavačka županija obuhvaća sedam gradova i 12 općina s ukupno 139 603 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2021.).

Županije u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove od područnoga (regionalnog) značaja, koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom i provedbom dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada te druge poslove u skladu s posebnim zakonima.

Zakonski predstavnik Županije u vrijeme obavljanja revizije je župan Ivan Celjak, dipl. iur. Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga, ustrojeno je devet upravnih odjela i službi. Poslovi u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja obavljaju se u Upravnom odjelu za poljoprivredu, ruralni razvoj, zaštitu okoliša i prirode, odnosno Odlukom o ustrojstvu i djelokrugu upravnih tijela Sisačko-moslavačke županije je utvrđeno da se u okviru navedenog Odjela obavlja pripremanje programa i mjera te sudjelovanje u provedbi okrupnjavanja i navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta te poslova u vezi s melioracijskom odvodnjom.

Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova. U NAPNAV-u je navedeno da sve županije i Grad Zagreb imaju navodnjavanih površina. Veličina navodnjavanih površina te udio navodnjavanih površina u ukupno korištenima nije jednak na svim područjima. Zato je realno očekivati da se navodnjavanje u Republici Hrvatskoj neće u svim područjima jednako razvijati. Županijama koje planiraju navodnjavanje preporučuje se da izrade županijske planove navodnjavanja, odnosno planske dokumente koji bi trebali vrednovati prirodne resurse, utvrditi prioritetna područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje.

Plan navodnjavanja Sisačko-moslavačke županije donijela je Županijska skupština u listopadu 2008. Cilj Plana je definiranje smjernica, kriterija i ograničenja za planski razvoj navodnjavanja poljoprivrednih površina pojedinih područja Sisačko-moslavačke županije.

Plan sadrži uvod, opće elemente plana (razlozi navodnjavanja područja i karakteristike područja), ekonomsku osnovu realizacije projekta, opće karakteristike područja, poljoprivredno-gospodarstvene uvjete proizvodnje, infrastrukturu i institucije važne za plan, utjecaj navodnjavanja na okoliš i održivo korištenje prirodnih resursa, tehnološku i pogonsku osnovu za planiranje navodnjavanja, ocjenu raspoloživih voda za navodnjavanje-bilanca voda, analizu rizika primjenom navodnjavanja, projektnu osnovu, pripremu zemljišta u svrhu korištenja za navodnjavanje, ostalu infrastrukturu, orijentacijske troškove realizacije projekta, održavanje i upravljanje, prijedlog daljnjih aktivnosti na realizaciji plana, koristi i održivo korištenje, očekivane koristi i ekonomske pokazatelje realizacije plana te održivo korištenje prirodnih resursa.

Gradnja sustava javnog navodnjavanja obavlja se prema programu gradnje, čije je donošenje propisano odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. Odredbama članaka 3. i 4. navedenog Pravilnika, između ostalog, propisano je da jedinica područne (regionalne) samouprave donosi program gradnje sustava javnog navodnjavanja koji treba sadržavati interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja, način financiranja izrade projektne dokumentacije i gradnje sustava javnog navodnjavanja, opseg i dinamiku izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni i glavno-izvedbeni projekt), dinamiku ishoda potrebnih dozvola i suglasnosti, planiranu vrijednost projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, dinamiku početka i dovršetka projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja. Za pristupanje izradi projektne dokumentacije potrebno je osigurati potvrdu krajnjih korisnika o korištenju budućeg sustava javnog navodnjavanja, kojom se mora potvrditi iskazani interes na minimum 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Sisačko-moslavačka županija je za Sustav javnog navodnjavanja Velika Ludina pribavila projektnu dokumentaciju. Prije izrade projektne dokumentacije prikupljena je potvrda iskazanog interesa krajnjih korisnika za više od 70,0 % površina unutar obuhvata sustava. U 2023. provodi se monitoring nad količinom vode potrebne za navodnjavanje, nakon kojeg bi se trebala donijeti odluka o pokretanju izgradnje sustava javnog navodnjavanja. Prije gradnje planira se s krajnjim korisnicima zaključiti predugovore o korištenju sustava javnog navodnjavanja. Revizijom je utvrđeno da za navedeni sustav javnog navodnjavanja program gradnje nije donesen.

Državni ured za reviziju nalaže Sisačko-moslavačkoj županiji za sustave javnog navodnjavanja za koje su donesene odluke o izradi projektne dokumentacije donijeti programe gradnje, u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.

Evidencije građevina za navodnjavanje

Sisačko-moslavačka županija nema izgrađenih sustava javnog navodnjavanja.

U razdoblju 2012. – 2022. zaključeni su ugovori za nabavu projektne i druge dokumentacije (predinvesticijska studija, idejni projekt, detaljna projektna dokumentacija, geotermički istražni radovi, monitoring raspoložive količine vode te kontrola glavnog i izvedbenog projekta) u iznosu od 4.437.687,00 kn.

U tablici u nastavku daje se pregled zaključenih ugovora.

Tablica broj 19

Pregled zaključenih ugovora

u kn

Red broj	Godina	Vrsta troška	Ugovoreni iznos s PDV-om
1	2	3	
1.	2012.	Predinvesticijska sudija	83.750,00
2.	2014.	Idejni projekt	993.750,00
3.	2014.	Elaborat zaštite okoliša	36.250,00
4.	2015.	Aktivna revizija idejnog projekta	82.500,00
5.	2016.	Izrada geodetskog projekta	118.125,00
6.	2016.	Studija izvodljivosti	235.000,00
7.	2017.	Usklađenje idejnog i geodetskog projekta	12.500,00
8.	2018.	Detaljna projektna dokumentacija ²⁵	2.273.125,00
9.	2018.	Monitoring raspoloživih količina vode	79.562,00
10.	2019.	Izmjena i dopuna idejnog projekta	243.750,00
11.	2019.	Rekognosciranje katastarskih čestica	28.750,00
12.	2019.	Dodatni geotermički istražni radovi	21.000,00
13.	2019.	Monitoring 2019.	30.000,00
14.	2020.	Kontrola glavnog projekta (betonske i zidane konstrukcije)	11.250,00
15.	2020.	Kontrola glavnog projekta (geotehničke konstrukcije)	19.250,00
16.	2021.	Monitoring 2021.	30.000,00
17.	2021.	Kontrola izvedbenog projekta (betonske i zidane konstrukcije)	9.375,00
18.	2021.	Kontrola izvedbenog projekta (geotehničke konstrukcije)	12.250,00
19.	2022.	Novelacija studije izvodljivosti	87.500,00
20.	2022.	Monitoring 2022.	30.000,00
Ukupno			4.437.687,00

U poslovnim knjigama rashodi za projektnu i drugu dokumentaciju evidentirani su u iznosu od 880.972,00 kn. Rashodi su evidentirani na više računa iz Računskog plana proračuna (intelektualne usluge, autorski honorari i drugo), u dužem razdoblju unutar rashoda poslovanja, umjesto da su evidentirani na računima rashoda za nefinancijsku imovinu. Nabavu navedene dokumentacije zajednički su financirale Hrvatske vode i Sisačko-moslavačka županija, a u poslovnim knjigama evidentirani su rashodi u visini udjela Županije u financiranju. Županija je investitor i naručitelj navedene dokumentacije te je trebala evidentirati ukupno nastale rashode, uz istodobno evidentiranje ostvarenih prihoda od Hrvatskih voda.

S obzirom na to da su postupci u vezi s projektom započeli i knjigovodstvene isprave sastavljane od 2012. na dalje, za dio knjigovodstvenih isprava i poslovnih knjiga protekli su propisani rokovi čuvanja. Odredbama članaka 9. i 12. Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, propisano je da se dnevnik i glavna knjiga čuva najmanje jedanaest, a pomoćne knjige najmanje sedam godina. Knjigovodstvene isprave, na temelju kojih su uneseni podaci u dnevnik i glavnu knjigu čuvaju se najmanje jedanaest, a na temelju kojih su podaci uneseni u pomoćne knjige čuvaju se najmanje sedam godina, ako drugim propisima nije određen drugi rok.

²⁵ Obuhvaća glavni projekt.

Evidentiranjem navedenih rashoda na odgovarajućim računima rashoda za nabavu nefinancijske imovine iz Računskog plana proračuna u glavnoj knjizi bilo bi vidljivo stanje ulaganja u sustave javnog navodnjavanja, a evidentiranjem u analitičkoj evidenciji dugotrajne nefinancijske imovine praćenje rashoda/ulaganja po svakom sustavu javnog navodnjavanja. Odredbama članaka 20., 21. i 57. Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, između ostalog, propisano je da se rashodi za nabavu nefinancijske imovine klasificiraju po vrstama nabavljene nefinancijske imovine. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine jesu ulaganja nastala u postupku stjecanja nefinancijske imovine i klasificiraju se prema njezinim pojavnim oblicima i priznaju u trenutku nabave. Razredi 0, 1, 2 i 9 su razredi u kojima se prate promjene i stanja imovine, obveza i vlastitih izvora. Odredbama članka 7. navedenog Pravilnika propisano je da proračun i proračunski korisnici obvezno vode analitičko knjigovodstvo dugotrajne nefinancijske imovine – po vrsti, količini i vrijednosti (nabavna i otpisana) te s drugim potrebnim podacima.

Državni ured za reviziju preporučuje Sisačko-moslavačkoj županiji rashode za nabavu sustava javnog navodnjavanja, koji uključuju projektnu i drugu dokumentaciju, evidentirati na odgovarajućem računu rashoda za nabavu nefinancijske imovine te u ukupno ostvarenom iznosu, u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, s obzirom na to da su postupci u vezi s nabavom sustava javnog navodnjavanja dugotrajni i postoji mogućnost da isteknu rokovi predviđeni za čuvanje poslovnih knjiga i knjigovodstvenih isprava te se ukupni rashodi (ulaganja) u sustave javnog navodnjavanja neće moći utvrditi.

Gradnja građevina za navodnjavanje

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su zemljišni i vodni potencijal. Prema NAPNAV-u, u 2003. u Republici Hrvatskoj navodnjavano je 9 264,75 ha, dok je u Sisačko-moslavačkoj županiji navodnjavano 45,03 ha poljoprivrednog zemljišta odnosno 0,07 % korištenih poljoprivrednih površina.²⁶ U Sisačko-moslavačkoj županiji visok potencijal za navodnjavanje ima 22 916 ha zemljišta, umjeren 99 433 ha, nizak 19 463 ha i vrlo nizak 79 ha, što ukupno iznosi 141 891 ha.²⁷

U Planu navodnjavanja Sisačko-moslavačke županije utvrđene su melioracijske jedinice prioriteta za navodnjavanje i uređenje poljoprivrednog zemljišta. Od ukupne površine 182 141 ha poljoprivrednog zemljišta, 74 682,4 ha ili 41,0 % svrstano je u prvu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s agromelioracijama. Od toga 19 906,5 ha je pogodno tlo za navodnjavanje, 14 948,5 ha umjerenog pogodno i 39 827,4 ha ograničeno pogodno. U drugu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s hidro i agromelioracijama svrstano je 90 904,9 ha ili 49,9 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta. Od toga ograničeno pogodna tla zauzimaju 56 418,2 ha, a privremeno nepogodna 34 486,7 ha. Treća melioracijska jedinica koja predstavlja trajno nepogodna tla za navodnjavanje zauzima 16 553,7 ha ili 9,1 % u odnosu na ukupnu poljoprivrednu površinu zemljišta u Sisačko-moslavačkoj županiji.

²⁶ Izvor podataka o navodnjavanim površinama u Republici Hrvatskoj je Tablica 8. Navodnjavane površine u Republici Hrvatskoj, prema popisu poljoprivrede iz 2003. iz NAPNAV-a.

²⁷ Izvor podataka o potencijalu zemljišta za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj je Tablica 30. Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama u Republici Hrvatskoj iz NAPNAV-a.

Prema navedenom, podaci o zemljišnom potencijalu u NAPNAV-u i Planu navodnjavanja Sisačko-moslavačke županije nisu usklađeni.

Prema NAPNAV-u obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ vode godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ iz podzemnih voda. Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje na vodni resurs. Za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj, prema podacima iz NAPNAV-a, izrađena je karta potencijala vodnih resursa na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi navedene karte uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Također je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode. Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje. Sisačko-moslavačka županija pripada u treću prioritetnu skupinu za navodnjavanje.

Prema Planu navodnjavanja Sisačko-moslavačke županije, u vezi s kvalitetom vode postoje zagađenja od nedovoljno pročišćenih otpadnih voda, ali to nije trajno ograničavajući faktor za razvoj navodnjavanja. U vezi s količinama vode utvrđeno je da postoje tri izvora: vodotoci, akumulacije i podzemne vode. U vezi s vodotocima utvrđeno je da su raspoložive količine vode za izravno crpljenje iz manjih vodotoka u sušnim uvjetima vrlo ograničene, dok su raspoložive količine vode za izravno crpljenje iz većih vodotoka (Sava, Kupa, Una i Glina) u sušnim uvjetima vrlo značajne. S obzirom na bogatstvo zemljišnih resursa, ako se u užem području većih vodotoka postupno provedu organizacijski procesi pripreme zemljišta za modernu poljoprivrednu proizvodnju s navodnjavanjem, bit će moguće razmotriti konkretne projekte temeljene na vodoopskrbi iz većih vodotoka. Kvantitativno, količine vode u većim vodotocima (Sava, Kupa, Una i Glina) su dovoljne za veće projekte navodnjavanja u Sisačko-moslavačkoj županiji, ali pitanje dozvoljenih količina treba biti riješeno, vjerojatno na nivou sliva Save, a ne pojedinačnih županija. U vezi s akumulacijama utvrđeno je da na području Sisačko-moslavačke županije ima 50 potencijalnih akumulacija/retencija. Razmatranjem potencijalnih površina za navodnjavanje identificirano je 19 dodatnih potencijalnih akumulacija iz kojih bi se poljoprivredne površine mogle navodnjavati. U vezi s podzemnim vodama, utvrđeno je da su vrlo ograničene izdašnosti s obzirom na geološki sastav tla.

Planom navodnjavanja Sisačko-moslavačke županije predloženo je planirati veće sustave navodnjavanja sa zahvatima vode iz rijeke Save na 1 750 ha u području Martinske Vesi i 1 350 ha u području Topolovca i Šašine Grede (ukupno 3 100 ha), srednje sustave navodnjavanja s izvorima vode iz manjih vodotoka s akumulacijama na ukupno oko 2 500 ha te manje sustave navodnjavanja s korištenjem podzemnih voda na oko 1 200 ha (sveukupno 6 800 ha). U navedenom Planu daje se popis mogućih lokacija te je navedeno da je s predstavnicima Sisačko-moslavačke županije utvrđeno da se područje Velike Ludine izabere za izgradnju prvog sustava navodnjavanja. Projekt navodnjavanja Velika Ludina uključen je i u Višegodišnji program gradnje.

U tablici u nastavku daje se pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje.

Tablica broj 20

Pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje

u kn

Redni broj	Područje predloženo županijskim planom	Površina predložena županijskim planom u ha	Procjena troškova iz županijskog plana	Područje predloženo od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Površina predložena od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Investicijska vrijednost prema Jedinici za provedbu NAPNAV-a
	1	2	3	4	5	6
1.	Čaire (akumulacija)	1 000	19.000.000,00	-	-	-
2.	Krivajac (akumulacija)	300	5.700.000,00	-	-	-
3.	Ludina (akumulacija)	500	9.500.000,00	Velika Ludina	480	34.000.000,00
4.	Martinska Ves (Sava)	1 750	26.250.000,00	Martinska Ves	500	28.125.000,00
5.	Podzemne vode	1 200	18.000.000,00	-	-	-
6.	Topolovec/Šašina Greda	1 350	20.250.000,00	-	-	-
7.	Vlahinička (akumulacija)	700	13.300.000,00	-	-	-
Ukupno		6 800	112.000.000,00	-	980	62.125.000,00

Planom navodnjavanja utvrđeno je sedam područja za gradnju sustava javnog navodnjavanja površine 6 800 ha, a Jedinica za provedbu NAPNAV-a predložila je (prihvatila) dva područja površine 980 ha.

U tablici u nastavku daje se iznos i dinamika ulaganja u sustave javnog navodnjavanja predložene od Jedinice za provedbu NAPNAV-a.

Tablica broj 21

Iznos i dinamika ulaganja u sustave javnog navodnjavanja predložene od Jedinice za provedbu NAPNAV-a

u kn

Redni broj	Projekt/područje	Godina i iznos ulaganja				Ukupno ulaganja 2013. – 2017.	Ukupno ulaganja 2018. – 2022.
		2014.	2015.	2016.	2017.		
	1	2	3	4	5	6	7
1.	Velika Ludina	-	17.000.000,00	17.000.000,00	-	34.000.000,00	-
2.	Martinska Ves	-	-	-	-	-	28.125.000,00
Ukupno		-	17.000.000,00	17.000.000,00	-	34.000.000,00	28.125.000,00

Prema podacima Sisačko-moslavačke županije ukupan obuhvat sustava je 451,38 ha, od čega je 358,07 ha ili 79,3 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta u privatnom vlasništvu, dok je 93,31 ha ili 20,7 % u vlasništvu Republike Hrvatske, Općine Velika Ludina, javnom vlasništvu te u vlasništvu državnih institucija.

Za Sustav javnog navodnjavanja Velika Ludina u 2012. pribavljena je preinvesticijska studija, u 2014. idejni projekt, a u 2017. lokacijska dozvola, koja je produžena 2019. i izmijenjena 2020. U 2018. zaključen je ugovor za izradu detaljne projektne dokumentacije, a u rujnu 2021. podnesen je zahtjev za izdavanje građevinske dozvole. U 2018. zaključen je ugovor za provođenje monitoringa za utvrđivanje raspoloživih količina vode potrebnih za navodnjavanje. Ugovori za monitoring zaključeni su i 2019., 2021. i 2022.

U listopadu 2022. Sisačko-moslavačka županija je od Hrvatskih voda zatražila očitovanje o mogućnostima provedbe projekta, odnosno izgradnje Sustava javnog navodnjavanja Velika Ludina. Hrvatske vode su se očitovale da u ovakvim uvjetima nije moguće osigurati potrebne količine vode za navodnjavanje, jer su ranije izgrađene pregrade u uzvodnom dijelu sliva kojima se pune mini akumulacije za navodnjavanje, čime je sliv reduciran za gotovo 50,0 %. Unatoč navedenom, monitoring nad stanjem voda, na temelju zaključenog ugovora između Sisačko-moslavačke županije i Hrvatskih voda, provodi se i u 2023.

Tijekom obavljanja revizije, Državni ured za reviziju zatražio je od Sisačko-moslavačke županije (odgovorne osobe) obrazloženje o daljnjem postupanju u vezi s ilegalnim građevinama te za provedbu projekta Sustav javnog navodnjavanja Velika Ludina. Sisačko-moslavačka županija se očitovala da će u 2023. nastaviti monitoring voda i nakon toga donijeti odluku u vezi s gradnjom.

Prema navedenom, Hrvatske vode i Sisačko-moslavačka županija upoznate su s tim da na slivu kojim bi se trebala puniti akumulacija za sustav javnog navodnjavanja postoje ilegalne građevine koje onemogućuju gradnju sustava, ali ne poduzimaju radnje za njihovo uklanjanje. Odredbama članka 223. Zakona o vodama, propisano je da poslove neposrednog nadzora nad stanjem voda i vodnih građevina, protupravnog korištenja javnoga vodnog dobra i protupravnog otuđenja šljunka i pijeska i drugoga materijala (gline, zemlje, kamena i drugog) radi sprječavanja, utvrđivanja i uklanjanja onečišćenja voda, oštećenja vodnih građevina i nanošenja štete javnoj imovini obavljaju vodočuvari. O svakoj promjeni naprijed navedenih okolnosti, vodočuvari su dužni odmah usmeno obavijestiti vodopravnu inspekciju te rudarsku inspekciju u slučaju protupravnog otuđenja šljunka i pijeska i drugoga materijala (gline, zemlje, kamena i drugog), a pisanim putem najkasnije u roku od 24 sata.

Državni ured za reviziju preporučuje Sisačko-moslavačkoj županiji u suradnji s Hrvatskim vodama, u čijoj je nadležnosti vodočuvarska služba, donijeti odluku o poduzimanju radnji u vezi s protupravnim korištenjem javnog vodnog dobra.

Na slici u nastavku daje se prikaz voćnjaka i akumulacije na području Velike Ludine.

Slika broj 3

Prikaz voćnjaka i akumulacije na području Velike Ludine

Izvor: društvene mreže, Facebook Općine Velika Ludina

Revizijom je utvrđeno da postupci koji prethode gradnji sustava javnog navodnjavanja, poput prikupljanja interesa poljoprivrednika, utvrđivanje raspoloživih količina vode (vodnog potencijala) te izrada projektne dokumentacije traje dulje od deset godina. Također, vodni potencijal utvrđuje se nakon što je izrađen dio projektne dokumentacije, pribavljena lokacijska dozvola i podnesen zahtjev za izdavanje građevinske dozvole. Program gradnje, kojim bi se, između ostalog, utvrdili opseg i dinamika izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni i glavno-izvedbeni projekt), dinamika ishoda potrebnih dozvola i suglasnosti, planirana vrijednost projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, dinamika početka i dovršetka projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, nije donesen.

Državni ured za reviziju je mišljenja da bi se donošenjem programa gradnje utvrdili postupci koje je potrebno provesti, njihov redoslijed, dinamika i rokovi, čime bi cijeli postupak bio brži i učinkovitiji. Buduće projekte potrebno je bolje planirati, jer zbog dugotrajnosti postupka postoji opasnost od promjene interesa krajnjih korisnika za Sustav navodnjavanja Velika Ludina i poljoprivredu općenito.

Osim sustava navodnjavanja u Velikoj Ludini u Višegodišnji program gradnje uvršten je i sustav javnog navodnjavanja u Martinskoj Vesi, a Jedinica za provedbu NAPNAV-a ga je predložila za realizaciju. Prema navedenom Programu sustav se planirao graditi u razdoblju 2018. – 2022., a procijenjena vrijednost iznosila je 28.125.000,00 kn. Prema očitovanju Sisačko-moslavačke županije, od izgradnje, odnosno pokretanja postupka se odustalo, jer nije bilo zainteresiranih korisnika (poljoprivrednika).

Informiranje javnosti

Prema očitovanju Sisačko-moslavačke županije, na području Sustava javnog navodnjavanja Velika Ludina velik je interes za navodnjavanjem te prevladavaju visokodohodovne kulture (voće, vinova loza), stoga nije potrebno dodatno informirati poljoprivrednike o prednostima navodnjavanja.

Na slici broj 4 daje se prikaz voćnjaka (visokodohodovna kultura) na području Općine Velika Ludina.

Slika broj 4

Prikaz voćnjaka (visokodohodovna kultura) na području Općine Velika Ludina

Izvor: društvene mreže, Facebook Općine Velika Ludina

Za druge lokacije predviđene Planom navodnjavanja Sisačko-moslavačke županije, Županija nije provodila informiranje poljoprivrednika o učincima navodnjavanja.

Državni ured za reviziju preporučuje Sisačko-moslavačkoj županiji informirati poljoprivrednike o učincima/prednostima navodnjavanja na lokacijama na kojima je Planom navodnjavanja Sisačko-moslavačke županije planirano graditi sustave javnog navodnjavanja.

Ocjena učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Sisačko-moslavačkoj županiji

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Sisačko-moslavačkoj županiji. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Revizijom je utvrđeno da je Sisačko-moslavačka županija donijela Plan navodnjavanja te utvrdila zemljišne i vodne potencijale za navodnjavanje i moguće lokacije za gradnju. Dva sustava javnog navodnjavanja uvrštena su u Višegodišnji program gradnje. Za jedan sustav javnog navodnjavanja nije bilo interesa, dok je za drugi prikupljen propisani interes krajnjih korisnika.

Međutim, Sisačko-moslavačka županija nije donijela program gradnje sustava javnog navodnjavanja, evidentiranjem nije omogućila praćenje ukupnih ulaganja u sustav javnog navodnjavanja, nije poduzela radnje u vezi s ilegalnim korištenjem vode, započela je postupke pribavljanja projektne dokumentacije prije nego je utvrdila da su količine vode dostatne za gradnju sustava javnog navodnjavanja, radnje u vezi sa sustavom javnog navodnjavanja traju duže od deset godina, a s gradnjom se nije započelo i postoji opasnost da će se od gradnje, zbog nezakonitog korištenja vode, morati odustati te ne provodi informiranje poljoprivrednike koji imaju zemljište na području planiranom za gradnju sustava javnog navodnjavanja.

Državni ured za reviziju je na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, ocijenio da je Sisačko-moslavačka županija **djelomično učinkovita** u provođenju aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.

Očitovanje Sisačko-moslavačke županije

Sisačko-moslavačka županija očitovala se na Nacrt izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Sisačko-moslavačkoj županiji. U Očitovanju je prihvatila činjenice navedene u Nacrtu izvješća.

Sisačko-moslavačka županija se očitovala da će donijeti program gradnje za Sustav navodnjavanja Velika Ludina te da je od 2012. kada je započela aktivnosti na izradi projektne dokumentacije sve postupke provodila u suradnji s Hrvatskim vodama, i to na temelju ugovora o komisionom vođenju projekta.

Nadalje se očitovala da će evidentiranje ulaganja u sustave javnog navodnjavanja provesti na propisani način te da će u okviru svoje nadležnosti surađivati s Hrvatskim vodama na poduzimanju aktivnosti u vezi s protupravnim korištenjem javnog vodnog dobra.

U vezi s informiranjem poljoprivrednika o učincima navodnjavanja na lokacijama na kojima je Planom navodnjavanja Sisačko-moslavačke županije planirano graditi sustave javnog navodnjavanja navodi da je informiranje provodila za sustave javnog navodnjavanja velika Ludina i Martinska Ves, na prigodnim manifestacijama i skupovima poljoprivrednika. Za druge lokacije informiranje nije provodila zbog nedostatka interesa gradova i općina na tom području.

Sisačko-moslavačka županija očitovala se na dano mišljenje Državnog ureda za reviziju u vezi s planiranjem projekata. Navodi da je sve postupke provodila po nalogu i uz praćenje Hrvatskih voda s kojima je za svaku kalendarsku godinu zaključivala ugovor o sufinanciranju projektne dokumentacije. Ugovorima su utvrđivane aktivnosti koje se planiraju provesti i visina osiguranih sredstava.

Splitsko-dalmatinska županija

Odredbama Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine 86/06, 125/06 – ispravak, 16/07 – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10 – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15), utvrđena je Splitsko-dalmatinska županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave. Splitsko-dalmatinska županija obuhvaća 16 gradova i 39 općina s ukupno 423 407 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2021.).

Županije u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove od područnog (regionalnog) značaja, koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom i provedbom dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada te druge poslove u skladu s posebnim zakonima.

Zakonski predstavnik Županije u vrijeme obavljanja revizije je župan Blaženko Boban. Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga ustrojeni su Kabinet župana, 13 upravnih odjela i Ured za unutarnju reviziju. Poslovi u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja obavljaju se u Upravnom odjelu za gospodarstvo, EU fondove i poljoprivredu.

Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova. U NAPNAV-u je navedeno da sve županije i Grad Zagreb imaju navodnjavanih površina. Veličina navodnjavanih površina te udio navodnjavanih površina u ukupno korištenima nije jednak na svim područjima. Zato je realno očekivati da se navodnjavanje u Republici Hrvatskoj neće u svim područjima jednako razvijati. Županijama koje planiraju navodnjavanje preporučuje se da izrade županijske planove navodnjavanja, odnosno planske dokumente koji bi trebali vrednovati prirodne resurse, utvrditi prioriteta područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje.

Plan navodnjavanja na području Splitsko-dalmatinske županije usvojila je Županijska skupština u srpnju 2007.

Plan navodnjavanja Splitsko-dalmatinske županije obrađuje značaj poljoprivredne proizvodnje i ograničenja u gospodarstvu Županije, veličinu i način korištenja zemljišta po poljoprivrednim kućanstvima i poslovnim subjektima te potrebe za navodnjavanjem. Nadalje, daje podatke o položaju i prostoru obuhvata Županije, sadrži analizu postojećeg stanja poljoprivredne proizvodnje po proizvodnim granama (povrćarstvo, voćarstvo i maslinarstvo, vinogradarstvo, ratarstvo i stočarstvo) sa strukturom uzgajanih poljoprivrednih kultura u općinama i lokalitetima, postojeće stanje navodnjavanja, potrebe navodnjavanja s obzirom na klimatska obilježja Županije i potrebe poljoprivrednih kultura za vodom. Planom navodnjavanja su analizirana poljoprivredna tla i njihova pogodnost za navodnjavanje s obzirom na značajke tla i raspoloživost vode za navodnjavanje (izvori, količina i kakvoća vode) u vezi s mogućnosti uzgoja poljoprivrednih kultura s kartom prioriteta područja navodnjavanja.

Nadalje, u Planu navodnjavanja su detaljnije razrađeni najznačajniji elementi ukupnih potreba i doziranja vode (norma navodnjavanja, broj navodnjavanja, obrok navodnjavanja i turnus navodnjavanja) u uzgoju masline, breskve i rajčice na različitim dubinama tla (30, 60 i 100 cm), metode, načini i sustavi navodnjavanja za različite poljoprivredne kulture (povrtlarske, voćarske, ratarske), ekonomski efekti navodnjavanja i izvori financiranja, postupak nominiranja projekata navodnjavanja te prijedlog pilot-projekata navodnjavanja.

U Planu navodnjavanja predložena su tri pilot-projekta navodnjavanja za različita agroekološka područja (otočno, obalno i zaobalno područje), jedan pilot-projekt na otoku Braču-Postira, drugi na području Kaštela i treći u Sinjskom polju.

Gradnja sustava javnog navodnjavanja obavlja se prema programu gradnje, čije je donošenje propisano odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. Odredbama članaka 3. i 4. navedenog Pravilnika, između ostalog, propisano je da jedinica područne (regionalne) samouprave donosi program gradnje sustava javnog navodnjavanja koji treba sadržavati interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja, način financiranja izrade projektne dokumentacije i gradnje sustava javnog navodnjavanja, opseg i dinamiku izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni i glavno-izvedbeni projekt), dinamiku ishođenja potrebnih dozvola i suglasnosti, planiranu vrijednost projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, dinamiku početka i dovršetka projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja. Za pristupanje izradi projektne dokumentacije potrebno je osigurati potvrdu krajnjih korisnika o korištenju budućeg sustava javnog navodnjavanja, kojom se mora potvrditi iskazani interes na minimum 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Splitsko-dalmatinska županija u suradnji s Hrvatskim vodama izrađuje projektnu dokumentaciju za dva sustava javnog navodnjavanja (Trnovača u Sinjskom polju i Bunina kod Vrgorca).

Revizijom je utvrđeno da programi gradnje za navedene sustave javnog navodnjavanja nisu doneseni. Prije izrade projektne dokumentacije prikupljena je potvrda iskazanog interesa krajnjih korisnika za više od 70,0 % površina unutar obuhvata sustava.

Državni ured za reviziju nalaže Splitsko-dalmatinskoj županiji za sustave javnog navodnjavanja za koje su donesene odluke o izradi projektne dokumentacije donijeti programe gradnje, u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.

Evidencije građevina za navodnjavanje

Splitsko-dalmatinska županija nema izgrađenih sustava javnog navodnjavanja.

U razdoblju 2013. – 2022. zaključeno je 13 ugovora za nabavu projektne i druge dokumentacije u iznosu od 2.611.438,00 kn za dva sustava javnog navodnjavanja.

U tablici u nastavku daje se pregled zaključenih ugovora.

Tablica broj 15

Pregled zaključenih ugovora

u kn

Redni broj	Godina	Vrsta troška	Ugovoreni iznos s PDV-om
1	2	3	
1.	2013.	Idejni projekt sustava navodnjavanja i Studija izvodljivosti sustava navodnjavanja polja Bunina kod Vrgorca	440.625,00
2.	2014.	Projektna i studijska dokumentacija sustava navodnjavanja Sinjsko polje	273.338,00
3.	2014.	Revizija idejnog projekta sustava navodnjavanja polja Bunina kod Vrgorca	49.375,00
4.	2015.	Idejni projekt sustava odvodnje za područje Trnovača u Sinjskom polju	92.425,00
5.	2015.	Elaborat zaštite okoliša sustava navodnjavanja polja Bunina kod Vrgorca	35.000,00
6.	2016.	Ispitivanje izdašnosti estavele Betina u Kokorićima kod Vrgorca	49.375,00
7.	2017.	Elaborat zaštite okoliša (I. faza Trnovača) u Sinjskom polju	31.250,00
8.	2017.	Geodetska podloga i Studija utjecaja na okoliš sustava navodnjavanja (polje Bunina kod Vrgorca)	195.000,00
9.	2018.	Studija utjecaja na okoliš za područje Trnovača u Sinjskom polju	224.750,00
10.	2019.	Novelacija idejnog projekta i geodetski projekt za ishođenje lokacijske dozvole (I. faza Trnovača) u Sinjskom polju	85.000,00
11.	2019.	Izmjena i dopuna glavnog projekta i Studija ekonomske izvedljivosti (polje Bunina kod Vrgorca)	266.550,00
12.	2020.	Provedba biospeleoloških istraživanja za polje Bunina kod Vrgorca	248.750,00
13.	2021.	Glavni projekt za Sustav navodnjavanja Bunina kod Vrgorca	620.000,00
Ukupno			2.611.438,00

U poslovnim knjigama evidentirani su rashodi za ulaganja u sustave navodnjavanja uz istovremeno evidentiranje na odgovarajućim računima imovine (za Sustav navodnjavanja Bunina u iznosu od 1.701.575,00 kn i Sustav navodnjavanja Sinjsko polje u iznosu od 661.275,00 kn), odnosno ukupno u iznosu od 2.362.850,00 kn. Evidentirani rashodi su manji od ugovorenih, jer dva ugovora nisu realizirana u cijelosti.

Gradnja građevina za navodnjavanje

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su zemljišni i vodni potencijal. Prema NAPNAV-u, u 2003. u Republici Hrvatskoj navodnjavano je 9 264,75 ha, dok je u Splitsko-dalmatinskoj županiji navodnjavano 1 036,55 ha poljoprivrednog zemljišta, odnosno 5,0 % pogodnog tla za navodnjavanje.²⁸ Prema NAPNAV-u, u Splitsko-dalmatinskoj županiji vrlo visok potencijal ima 44 ha zemljišta, visok 6 795 ha zemljišta, umjeren 58 328 ha, nizak 2 110 ha i vrlo nizak 305 ha, što ukupno iznosi 67 582 ha.²⁹

²⁸ Izvor podataka o navodnjavanim površinama u Republici Hrvatskoj je Tablica 8. Navodnjavane površine u Republici Hrvatskoj, prema popisu poljoprivrede iz 2003. iz NAPNAV-a.

²⁹ Izvor podataka o potencijalu zemljišta za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj je Tablica 30. Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama u Republici Hrvatskoj iz NAPNAV-a.

Prema Planu navodnjavanja, zemljišni potencijal iznosi 87 354,7 ha, od čega tlo pogodno za navodnjavanje ima površinu 3 471,8 ha, umjereno pogodna tla 7 659,4 ha, ograničeno pogodna tla 74 305,5 ha i privremeno nepogodna tla za navodnjavanje 1 918,00 ha. Prema podacima Popisa poljoprivrede iz 2003., obuhvaćena površina oranica i vrtova, voćnjaka, vinograda, rasadnika, livada, pašnjaka i neobrađenog poljoprivrednog zemljišta u Županiji iznosila je 26 679 ha.

Prema navedenom, podaci o zemljišnom potencijalu u NAPNAV-u i Planu navodnjavanja Splitsko-dalmatinske županije nisu usklađeni.

Prema NAPNAV-u obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ vode godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ iz podzemnih voda. Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje na vodni resurs. Za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj, prema podacima iz NAPNAV-a, izrađena je karta potencijala vodnih resursa na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi navedene karte uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Također je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode. Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje. Splitsko-dalmatinska županija pripada u prvu prioritetnu skupinu za navodnjavanje.

Planom navodnjavanja utvrđeni su vodni potencijali. Utvrđeno je da postoje četiri izvora: oborine, voda iz prirodnih jezera, otvorenih vodotoka i izvora, podzemne vode i akumulacije. Iako godišnje količine oborina u Splitsko-dalmatinskoj županiji nisu male, njihov raspored tijekom godine je izrazito nepovoljan. U vezi s oborinama, utvrđeno je da je na temelju 20-godišnjeg niza podataka prosječna godišnja količina oborina u Splitsko-dalmatinskoj županiji iznosila 734 mm. Međutim, raspored oborina tijekom godine izrazito je nepovoljan (najveća prosječna mjesečna količina oborina odnosila se na studeni, a najmanja na srpanj) te je neophodno sakupljati oborine tijekom hladnog i vlažnog razdoblja za korištenje za navodnjavanje u toplom i sušnom razdoblju (vegetacijsko razdoblje). Oborine se mogu skladištiti u površinskim i podzemnim, umjetnim ili prirodnim prostorima. Prirodna jezera na području Županije su Crveno jezero (stalno ispunjenom vodom), Modro jezero (povremeno presuši), Prološko blato i nekoliko manjih jezera u okolici Imotskog. U vezi s otvorenim vodotocima, utvrđeno je da najveći potencijal pružaju vode rijeke Cetine i njezinih pritoka. Uz Jadro koji je najizdašniji krški izvor na području Županije, postoji stalni krški izvor Žrnovnice te izvor Pantan u okolici Kaštela. Izvor Pantan je u blizini morske obale te slana morska voda prodire u vode izvora, a pokušaji sprječavanja prodora morske vode nisu uspjeli. Na području Imotsko-Bekijskog polja nešto pouzdanije količine voda za navodnjavanje pruža rijeka Vrljika.

U vezi s podzemnim vodama utvrđeno je da na području Županije postoje resursi kvalitetnih podzemnih voda koji bi se mogli koristiti i za navodnjavanje, ali su njihove količine i svojstva nedovoljno istraženi. Primjeri da postoje stvarne mogućnosti korištenja podzemnih krških voda su kaptaže (spremnici) Dolac i Rimski bunar u blizini Općine Marine i zahvati vode na području otoka Hvara.

U vezi s akumulacijama utvrđeno je da je na području sliva Cetine izgrađeno pet hidroelektrana i njihovih akumulacija koji su uzrokovali da je režim otjecanja voda pod utjecajem pogona hidroelektrana. Najveća akumulacija Buško Blato akumulira vodu za hidroelektranu Orlovac. Projekt izgradnje su 1970-ih godina prošlog stoljeća izradile Hrvatska i Bosna i Hercegovina te je u Hrvatskoj (Općina Otok) izgrađena hidroelektrana, a na području Bosne i Hercegovine akumulacija. Nedaleko od Imotskog izgrađena je 1987. akumulacija Ričice na rijeci Ričini. Razina vode u akumulaciji se naglo digne nakon intenzivnih oborina, ali se zbog vodopropusnog dna akumulacije voda kratko zadrži, što ne osigurava pouzdano navodnjavanje. Poduzimanje sanacijskih radova osiguralo bi učinkovitije korištenje akumulirane vode za potrebe navodnjavanja.

Prema Planu navodnjavanja, kvaliteta vode za potrebe navodnjavanja je trenutačno zadovoljavajuća, ali je trend njezinog pogoršanja zabrinjavajući i ubrzan zbog nezadovoljavajuće riješene odvodnje otpadnih voda industrije, naselja, nesaniranih odlagališta otpada, intenzivnijeg korištenja kemijskih sredstava u poljoprivredi, gradnje i korištenja velikih prometnica.

U vrijeme donošenja NAPNAV-a, osnovna karakteristika poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj bila je usitnjenost posjeda, a uvođenje navodnjavanja na takvim posjedima je organizacijski i financijski zahtjevno. Jedan od očekivanih rezultata provedbe NAPNAV-a je da će se, između ostalog, mjerama okrupnjavanja poljoprivrednih površina i uvođenjem navodnjavanja postići učinkovitija poljoprivredna proizvodnja. Splitsko-dalmatinska županija je imala prosječnu veličinu korištenog poljoprivrednog zemljišta po gospodarstvu od 0,14 ha, dok su prosječno na razini Republike Hrvatske poljoprivredna gospodarstva imala prosječnu veličinu korištenog poljoprivrednog zemljišta od 1,9 ha po gospodarstvu. Krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća izvršena je komasacija u Sinjskom polju za koju je prethodno trebalo uskladiti posjedovne odnose na području na kojem je 4 000 do 5 000 vlasnika dijelilo više od 25 000 parcela zemljišta. Osim privatnih posjednika, svoje su posjede imala i državna poljoprivredna dobra u Košutama i Trnovači te poljoprivredne zadruge u okruženju. Komasacijom je obuhvaćeno 4 836 ha te su u njoj sudjelovala 4 652 domaćinstva i tom agrarnom mjerom smanjen je broj parcela za 2,5 puta te se dobilo 10 509 parcela. Splitsko-dalmatinska županija poduzima mjere za okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta, na način da od 2016. iz županijskog proračuna isplaćuje potpore za navedenu namjenu te surađuje s jedinicama lokalne samouprave na svome području radi informiranja poljoprivrednika.

Planom navodnjavanja utvrđeno je 15 područja za gradnju sustava javnog navodnjavanja (za koje u navedenom Planu nije iskazana procjena troškova), koja su obuhvaćena i Višegodišnjim programom gradnje.

U tablici u nastavku daje se pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje.

Tablica broj 16

Pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje

u kn

Redni broj	Područje predloženo županijskim planom	Površina predložena županijskim planom u ha	Procjena troškova iz županijskog plana	Područje predloženo od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Površina predložena od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Investicijska vrijednost prema Jedinici za provedbu NAPNAV-a
	1	2	3	4	5	6
1.	Bisko-Dicmo (Cetina)	300	-	-	-	-
2.	Hrvace (Cetina, izvori)	300	-	-	-	-
3.	Imotsko polje (Vrlička, Ričica, podzemne vode)	770	-	-	-	-
4.	Kaštela (Jadro djelomično, akumulacije, kišnica, bušotine)	780	-	Kaštela-Trogir-Seget 1. faza	265	30.000.000,00
5.	Marina (kišnica, bušotine, galerije, zaleđe izvorišta Pantane)	500	-	-	-	-
6.	Milna (kišnica i rosa, akumulacije vode iz vodovoda)	250	-	-	-	-
7.	Nerežišća (kišnica i rosa, akumulacije vode iz vodovoda)	350	-	-	-	-
8.	Podstrana-Dugi Rat (Cetina na ušću)	300	-	-	-	-
9.	Postira (kišnica, izvori, kaptaža, akumulacija)	350	-	Dol-Postira	70	10.750.000,00
10.	Seget i Trogir (vodovodni sustavi, akumulacije, zaleđe izvora Pantane)	100	-	-	-	-
11.	Sinjsko polje (Cetina)	1 000	-	Sinjsko polje 1. faza	480	26.400.000,00
12.	Supetar (kišnica, rosa, akumulacija vode iz vodovoda)	300	-	-	-	-
13.	Sutivan (kišnica, rosa, akumulacija vode iz vodovoda)	250	-	-	-	-
14.	Vrgorac (Trebižat, Matica)	800	-	-	-	-
15.	Vrlička (lokalni izvori, vodotoci, kišnica)	200	-	-	-	-
16.	-	0	-	Bunina kod Vrgorca	127	7.143.750,00
Ukupno		6 550	-	-	942	74.293.750,00

Prema podacima navedenim u tablici, od 15 područja predloženih Planom navodnjavanja i obuhvaćenih Višegodišnjim programom gradnje, Jedinica za provedbu NAPNAV-a predložila je tri područja (u vrijeme donošenja 2015.) te je predložila područje polja Bunina kod Vrgorca koje nije bilo predloženo Planom navodnjavanja.

U tablici u nastavku daje se iznos i dinamika ulaganja u sustave javnog navodnjavanja predložene od Jedinice za provedbu NAPNAV-a.

Tablica broj 17

Iznos i dinamika ulaganja u sustave javnog navodnjavanja
predložene od Jedinice za provedbu NAPNAV-a

u kn

Redni broj	Projekt/područje	Godina i iznos ulaganja				Ukupno ulaganja 2013. – 2017.	Ukupno ulaganja 2018. – 2022.
		2014.	2015.	2016.	2017.		
	1	2	3	4	5	6	7
1.	Kaštela Trogir Seget 1. faza	-	-	-	-	-	30.000.000,00
2.	Dol-Postira	-	-	-	-	-	10.750.000,00
3.	Sinjsko polje 1. faza	-	-	-	13.200.000,00	13.200.000,00	13.200.000,00
4.	Bunina	-	-	3.571.875,00	3.571.875,00	7.143.750,00	-
	Ukupno	-	-	3.571.875,00	16.771.875,00	20.343.750,00	53.950.000,00

U Planu navodnjavanja predložena su tri pilot-projekta za tri različita agroekološka područja (otočno, obalno i zaobalno). Jedan pilot-projekt planiran je na otoku Braču (Dol-Postira, uzgoj maslina i mandarina, navodnjavanje vodom iz kaptaze, kišnicom, iz vodosustava, akumulacijom), drugi na obalnom području Kaštela (uzgoj povrća, voćnjaka i maslinika, navodnjavanje iz akumulacija, kišnicom, bušotine i djelomično rijeka Jadro) i treći u Sinjskom polju (uzgoj povrća na oranicama, krmnog bilja, zemljište komasirano i hidromeliorirano, navodnjavanje iz rijeke Cetine). Na temelju zaključka Povjerenstva za reviziju projektne dokumentacije iz područja hidrotehničkih melioracija iz svibnja 2014. odustalo se od pilot-projekta Brač (Dol-Postira) jer projekt nije ekonomski i društveno opravdan. Prema očitovanju Županije, od pilot-projekta Kaštela se odustalo zbog naglog smanjenja poljoprivrednih površina na području Kaštela, Trogira i Segeta te nedostatne količine vode za navodnjavanje u ljetnim mjesecima.

Splitsko-dalmatinska županija u suradnji s Hrvatskim vodama izrađuje projektну dokumentaciju za dva sustava javnog navodnjavanja (Trnovača u Sinjskom polju i Bunina kod Vrgorca).

Sustav navodnjavanja područja Sinjsko polje (Trnovača) ima neto površinu 480 ha, a tijekom 2012. više od 80,0 % korisnika iskazalo je interes za priključenje na sustav. Poljoprivrednici uglavnom uzgajaju ratarske i povrtlarske kulture. U razdoblju od 2014. do 2019. ugovorena je izrada projektne i studijske dokumentacije sustava navodnjavanja Sinjsko polje, izrada Idejnog projekta sustava odvodnje za područje Trnovača, Elaborata zaštite okoliša, Novelacije idejnog projekta i geodetski projekt za ishođenje lokacijske dozvole. Studija utjecaja na okoliš je završena te je upućena Ministarstvu gospodarstva i zaštite okoliša na odobrenje (odnosno procjenu).

Sustav navodnjavanja Bunina kod Vrgorca ima neto površinu 127 ha, a 83,0 % korisnika iskazalo je interes za priključenje na sustav 2011. Poljoprivrednici uglavnom uzgajaju jagode, smokve, vinovu lozu, rani krumpir, rajčice, paprike i druge povrtlarske kulture. U 2013. izrađena je Studija izvodljivosti i Idejni projekt navodnjavanja, a u 2019. izmjene i dopune Idejnog projekta. Elaborat zaštite okoliša izrađen je 2016. i upućen na procjenu Ministarstvu zaštite okoliša i prirode koje je dostavilo rješenje kojim je utvrđeno da je potrebno izraditi Studiju utjecaja na okoliš. Nakon završenih biospeleoloških istraživanja u estavelama Betina velika jama, Vukušića Betine i Marinovića Betine, Studija je izrađena u 2018. te je nakon odobrenja Ministarstva zaštite okoliša i prirode postala pravomoćna u svibnju 2020. Lokacijska dozvola je ishođena u 2020. U izradi je glavni projekt radi izdavanja građevinske dozvole.

Osim navedenih ulaganja, Županija je od 2013. do konca 2015. sudjelovala u projektu Održivo korištenje vodnih resursa Imotsko-Bekijskog polja (IM-BE Field), koji je provodila s Općinom Grude u okviru IPA Prekograničnog programa Hrvatska-Bosna i Hercegovina 2007. – 2013. (koji je financirao EU). Projekt je završen koncem 2015. U poslovnim knjigama Županije na računu imovine iskazana su ulaganja u navedeni projekt (za koja je Županija zaključivala ugovore s davateljima usluga) u vrijednosti od 961.440,00 kn (za izradu Agroekonomske studije Imotsko-Bekijskog polja, Revizije zajedničkih idejnih rješenja te izradu Studije utjecaja na okoliš). S obzirom na to da Sustav navodnjavanja Imotsko-Bekijskog polja nije moguć bez sanacije akumulacijskog jezera i brane Ričice kod Imotskog (jer velika količina vode iz akumulacije otječe u podzemlje), Županija je u 2018. s Hrvatskim vodama zaključila sporazum za sufinanciranje izrade projektne dokumentacije za uređenje bujice Satulija i sanaciju gubitaka vode iz akumulacije Ričice. Ukupna predviđena vrijednost projektne dokumentacije iznosi 1.500.000,00 kn, od čega 90,0 % sredstava u iznosu od 1.350.000,00 kn osiguravaju Hrvatske vode, a 10,0 % u iznosu od 150.000,00 kn osigurava Županija. Sporazumom je utvrđeno da će postupak javne nabave provesti Hrvatske vode te će zaključivati ugovore o nabavi s davateljima usluga.

U tablici u nastavku daju se podaci o planiranoj površini za gradnju sustava javnog navodnjavanja i vlasništvu poljoprivrednog zemljišta prema podacima Splitsko-dalmatinske županije.

Tablica broj 18

Planirana površina za gradnju sustava javnog navodnjavanja
i vlasništvo poljoprivrednog zemljišta

u ha

Redni broj	Naziv sustava	Ukupna površina	Državno vlasništvo	Privatno vlasništvo
	1	2 (3+4)	3	4
1.	SN Bunina	127	0	127
2.	SN Trnovača	480	408	72
	Ukupno	607	408	199

Prema podacima iz tablice, u obuhvatu planiranih sustava javnog navodnjavanja 408 ha ili 67,2 % poljoprivrednog zemljišta je u vlasništvu Republike Hrvatske, dok je u privatnom vlasništvu zemljište površine 199 ha ili 32,8 %.

Za izgradnju jednostavnih akumulacija za navodnjavanje u poljoprivredi, Županija od 2013. dodjeljuje potpore pravnim i fizičkim osobama koje su upisane u Upisnik poljoprivrednika koje imaju poljoprivredne površine upisane u ARKOD sustav, u visini do 50,0 % opravdanih troškova, a najviše do 15.000,00 kn. Nadalje, u rujnu 2022. donesen je Pravilnik o postupku sufinanciranja izvedbe sustava za navodnjavanje kojim su utvrđeni kriteriji, potrebna dokumentacija i postupak sufinanciranja izvedbe bušotina i kupnju potopnih pumpi te je objavljen javni poziv za podnošenje zahtjeva. Korisnici sufinanciranja su obiteljska poljoprivredna gospodarstva, zadruge, obrti i trgovačka društva upisani u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava koji imaju prebivalište i poljoprivrednu proizvodnju na području Županije, najmanje 0,3 ha površine za navodnjavanje i poljoprivredno zemljište koje se namjerava navodnjavati uneseno u ARKOD sustav. Rok za podnošenje zahtjeva je do 1. prosinca 2023.

Informiranje javnosti

Splitsko-dalmatinska županija je provodila informiranje javnosti i potencijalnih korisnika sustava javnog navodnjavanja putem medija te objavama na svojim mrežnim stranicama. Također je u suradnji s Hrvatskim vodama i jedinicama lokalne samouprave održavala radionice na temu navodnjavanja te organizirala sastanke s poljoprivrednicima na određenom području.

Ocjena učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Splitsko-dalmatinskoj županiji

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Revizijom je utvrđeno da je Splitsko-dalmatinska županija donijela Plan navodnjavanja te utvrdila zemljišne i vodne potencijale za navodnjavanje i moguće lokacije za gradnju. Za dva sustava prikupljen je interes krajnjih korisnika (poljoprivrednika), izrađene su studije izvodljivosti i studije utjecaja na okoliš te se obavljaju radnje u vezi s pribavljanjem projektne dokumentacije. Također, kroz projekt u okviru IPA Prekograničnog programa Hrvatska-Bosna i Hercegovina 2007. – 2013. izradila je i dio projektne dokumentacije za Sustav navodnjavanja Imotsko-Bekijsko polje. Županija od 2013. daje potpore izgradnje jednostavnih akumulacija za navodnjavanje u poljoprivredi pravnim i fizičkim osobama, a u rujnu 2022. objavljen je Javni poziv za podnošenje zahtjeva za sufinanciranje izvedbe sustava navodnjavanja, i to izvedbe bušotina i kupnju potopnih pumpi. Splitsko-dalmatinska županija provodi informiranje krajnjih korisnika i javnosti o navodnjavanju.

Međutim, Plan navodnjavanja Splitsko-dalmatinske županije donesen je 2007., a do 2011. nisu provedene značajnije aktivnosti na realizaciji projekata navodnjavanja te nisu doneseni programi gradnje za sustave za koje su donesene odluke o izradi projektne dokumentacije.

Državni ured za reviziju je na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, ocijenio da je Splitsko-dalmatinska županija **učinkovita, pri čemu su potrebna određena poboljšanja** u provođenju aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.

Očitovanje Splitsko-dalmatinske županije

Splitsko-dalmatinska županija očitovala se na Nacrt izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Splitsko-dalmatinskoj županiji. U Očitovanju je prihvatila činjenice navedene u Nacrtu izvješća.

Bjelovarsko-bilogorska županija

Odredbama Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine 86/06, 125/06 – ispravak, 16/07 – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10 – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15), utvrđena je Bjelovarsko-bilogorska županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave. Županija obuhvaća pet gradova i 18 općina s ukupno 101 879 stanovnika (prema popisu stanovništva iz 2021.).

Županije u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove od područnoga (regionalnog) značaja, koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom i provedbom dokumenata prostornog uređenja za područje županije izvan područja velikoga grada te druge poslove u skladu s posebnim zakonima.

Zakonski predstavnik Županije u vrijeme obavljanja revizije je župan Marko Marušić, dipl. oec. Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga, ustrojeno je osam upravnih odjela i dvije službe. Poslovi u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja obavljaju se u Upravnom odjelu za poljoprivredu. Navedeni Upravni odjel, između ostalog, provodi poslove organiziranja i praćenja izrade strateških dokumenata te postupke upisa građevine za detaljnu melioracijsku odvodnju i građevina za navodnjavanje.

Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova. U NAPNAV-u je navedeno da sve županije i Grad Zagreb imaju navodnjavanih površina. Veličina navodnjavanih površina te udio navodnjavanih površina u ukupno korištenima nije jednak na svim područjima. Zato je realno očekivati da se navodnjavanje u Republici Hrvatskoj neće u svim područjima jednako razvijati. Županijama koje planiraju navodnjavanje preporučuje se da izrade županijske planove navodnjavanja, odnosno planske dokumente koji bi trebali vrednovati prirodne resurse, utvrditi prioritetna područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje.

Plan navodnjavanja Bjelovarsko-bilogorske županije donijela je Županijska skupština u svibnju 2010. Cilj Plana bio je definiranje smjernica, kriterija i ograničenja za planski razvoj navodnjavanja poljoprivrednih površina pojedinih područja Bjelovarsko-bilogorske županije. Plan sadrži uvod, opće elemente plana (razlozi navodnjavanja područja i karakteristike područja, ekonomsku osnovu realizacije projekta), opće karakteristike područja, poljoprivredno-gospodarstvene uvjete proizvodnje, infrastrukturu i institucije važne za plan, utjecaj navodnjavanja na okoliš i održivo korištenje prirodnih resursa, tehnološku i pogonsku osnovu za planiranje navodnjavanja, ocjenu raspoloživih voda za navodnjavanje-bilanca voda, analizu rizika primjenom navodnjavanja, projektnu osnovu, pripremu zemljišta u svrhu korištenja za navodnjavanje, ostalu infrastrukturu, orijentacijske troškove realizacije projekta, održavanje i upravljanje, prijedlog daljnjih aktivnosti na realizaciji plana, koristi i održivo korištenje, subjekte za realizaciju plana, očekivane proizvodne učinke sustava za navodnjavanje, očekivane koristi i ekonomske pokazatelje realizacije plana te održivo korištenje prirodnih resursa.

Gradnja sustava javnog navodnjavanja obavlja se prema programu gradnje, čije je donošenje propisano odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. Odredbama članaka 3. i 4. navedenog Pravilnika, između ostalog, propisano je da jedinica područne (regionalne) samouprave donosi program gradnje sustava javnog navodnjavanja koji treba sadržavati interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja, način financiranja izrade projektne dokumentacije i gradnje sustava javnog navodnjavanja, opseg i dinamiku izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni i glavno-izvedbeni projekt), dinamiku ishoda potrebnih dozvola i suglasnosti, planiranu vrijednost projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, dinamiku početka i dovršetka projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja. Za pristupanje izradi projektne dokumentacije potrebno je osigurati potvrdu krajnjih korisnika o korištenju budućeg sustava javnog navodnjavanja, kojom se mora potvrditi iskazani interes na minimum 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Za Sustav javnog navodnjavanja Kapelica-Kaniška Iva, Bjelovarsko-bilogorska županija od 2013. pribavlja projektnu dokumentaciju.

Revizijom je utvrđeno da za navedeni sustav program gradnje nije donesen. Prije izrade projektne dokumentacije prikupljena je potvrda iskazanog interesa krajnjih korisnika za više od 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata sustava.

Državni ured za reviziju nalaže Bjelovarsko-bilogorskoj županiji za sustave javnog navodnjavanja za koje su donesene odluke o izradi projektne dokumentacije donijeti programe gradnje, u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.

Evidencije građevina za navodnjavanje

Bjelovarsko-bilogorska županija nema izgrađenih sustava javnog navodnjavanja.

U razdoblju 2008. – 2022. zaključeni su ugovori u iznosu od 2.870.841,00 kn, od čega se 1.052.966,00 kn odnosi na Plan navodnjavanja i reviziju Plana navodnjavanja, a 1.817.875,00 kn na nabavu preinvesticijske studije, idejnog projekta, geotehnička istraživanja za branu akumulacije, geotehničke istražne radove akumulacije, geodetske izmjere i geotehnička istraživanja za potrebe izrade detaljne projektne dokumentacije.

U tablici u nastavku daje se pregled zaključenih ugovora.

Tablica broj 22

Pregled zaključenih ugovora

u kn

Redni broj	Godina	Vrsta troška	Ugovoreni iznos s PDV-om
1	2	3	
1.	2008.	Plan navodnjavanja Bjelovarsko-bilogorske županije	963.800,00
2.	2009.	Revizija Plana navodnjavanja Bjelovarsko-bilogorske županije	89.166,00
3.	2012.	Projektna dokumentacija (Predinvesticijska studija)	85.000,00
4.	2013.	Idejni projekt Sustava navodnjavanja Kapelica-Kaniška Iva	1.100.000,00
5.	2015.	Geotehnička istraživanja za novu lokaciju brane akumulacije Bršljanica	118.750,00
6.	2017.	Geotehnički istražni radovi lokacije 3 akumulacije Bršljanica – Sustav navodnjavanja Kapelica-Kaniška Iva	222.500,00
7.	2018.	Geodetska izmjera poljoprivrednog zemljišta za potrebe izrade dokumentacije Bršljanica – Sustav navodnjavanja Kapelica-Kaniška Iva	122.500,00
8.	2022.	Geotehnička istraživanja za potrebe izrade detaljne projektne dokumentacije Sustava navodnjavanja Kapelica-Kaniška Iva	169.125,00
Ukupno			2.870.841,00

U poslovnim knjigama evidentirani su rashodi u iznosu od 2.880.567,00 kn, koji se odnose na rashode za nabavu projektne i druge dokumentacije te drugi rashodi (administrativne pristojbe i drugo) za Sustav javnog navodnjavanja Kapelica-Kaniška Iva i Plan navodnjavanja Bjelovarsko-bilogorske županije. Rashodi za izradu projektne i druge dokumentacije te drugi rashodi (administrativne pristojbe i drugo) u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja evidentirani su na računima rashoda poslovanja, po projektima i aktivnostima, umjesto na računima rashoda za nabavu nefinancijske imovine i u analitičkoj knjigovodstvenoj evidenciji dugotrajne imovine.

Evidentiranjem navedenih rashoda na odgovarajućim računima rashoda za nabavu nefinancijske imovine iz Računskog plana proračuna u glavnoj knjizi bilo bi vidljivo stanje ulaganja u sustave javnog navodnjavanja, a evidentiranjem u analitičkoj evidenciji dugotrajne nefinancijske imovine praćenje rashoda/ulaganja po svakom sustavu javnog navodnjavanja. Odredbama članaka 20., 21. i 57. Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, između ostalog, propisano je da se rashodi za nabavu nefinancijske imovine klasificiraju po vrstama nabavljene nefinancijske imovine. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine jesu ulaganja nastala u postupku stjecanja nefinancijske imovine i klasificiraju se prema njezinim pojavnim oblicima i priznaju u trenutku nabave. Razredi 0, 1, 2 i 9 su razredi u kojima se prate promjene i stanja imovine, obveza i vlastitih izvora. Odredbama članka 7. navedenog Pravilnika propisano je da proračun i proračunski korisnici obvezno vode analitičko knjigovodstvo dugotrajne nefinancijske imovine – po vrsti, količini i vrijednosti (nabavna i otpisana) te s drugim potrebnim podacima.

Državni ured za reviziju preporučuje Bjelovarsko-bilogorskoj županiji rashode za nabavu sustava javnog navodnjavanja, koji uključuju projektne i drugu dokumentaciju, evidentirati na odgovarajućem računu rashodi za nabavu nefinancijske imovine, u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, s obzirom na to da su postupci u vezi s nabavom sustava javnog navodnjavanja dugotrajni i postoji mogućnost da isteknu rokovi predviđeni za čuvanje poslovnih knjiga i knjigovodstvenih isprava te se ukupni rashodi (ulaganja) u sustave javnog navodnjavanja neće moći utvrditi.

Gradnja građevina za navodnjavanje

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su zemljišni i vodeni potencijal. Prema NAPNAV-u, u 2003. u Republici Hrvatskoj navodnjavano je 9 264,75 ha, dok je u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji navodnjavano 31,52 ha poljoprivrednog zemljišta odnosno 0,03 % korištenih poljoprivrednih površina.³⁰ U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji visok potencijal za navodnjavanje ima 36 406 ha zemljišta, umjeren 99 463 ha, nizak 3 999 ha i vrlo nizak 42 ha, što ukupno iznosi 139 910 ha.³¹

U Planu navodnjavanja Bjelovarsko-bilogorske županije utvrđene su melioracijske jedinice prioriteta za navodnjavanje i uređenje poljoprivrednog zemljišta. Od ukupne površine 146 855,5 ha poljoprivrednog zemljišta, 92 502,4 ha ili 63,0 % svrstano je u prvu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s agromelioracijama. Od toga pogodna tla zauzimaju 4 384,9 ha, umjerenom pogodna tla 52 869,8 ha, a ograničeno pogodna 35 247,7 ha. U drugu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s hidro i agromelioracijama svrstano je 47 305,2 ha ili 32,2 % ukupnog poljoprivrednog zemljišta. Od toga ograničeno pogodna tla zauzimaju 25 235,6 ha, a privremeno nepogodna tla 22 069,6 ha. Treća melioracijska jedinica koja predstavlja trajno nepogodna tla za navodnjavanje zauzima 7 047,9 ha ili 4,8 % u odnosu na ukupnu poljoprivrednu površinu zemljišta u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji.

Prema navedenom, podaci o zemljišnom potencijalu u NAPNAV-u i Planu navodnjavanja Bjelovarsko-bilogorske županije nisu usklađeni.

Prema NAPNAV-u obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ vode godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ iz podzemnih voda. Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje na vodni resurs. Za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj, prema podacima iz NAPNAV-a, izrađena je karta potencijala vodnih resursa na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi navedene karte uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Također je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode. Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje. Bjelovarsko-bilogorska županija pripada u treću prioritetnu skupinu za navodnjavanje.

Prema Planu navodnjavanja Bjelovarsko-bilogorske županije, u vezi s kvalitetom vode utvrđeno je da je kvaliteta vode nezadovoljavajuća s obzirom na mikrobiološke pokazatelje, režim kisika i hranjive tvari te se projekti navodnjavanja mogu planirati pod uvjetom poboljšanja kvalitete vode. U vezi s količinom vode utvrđeno je da postoje tri izvora: površinske vode (bez akumulacije), površinske vode (s akumulacijama) i podzemne vode.

³⁰ Izvor podataka o navodnjavanim površinama u Republici Hrvatskoj je Tablica 8. Navodnjavane površine u Republici Hrvatskoj, prema popisu poljoprivrede iz 2003. iz NAPNAV-a.

³¹ Izvor podataka o potencijalu zemljišta za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj je Tablica 30. Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama u Republici Hrvatskoj iz NAPNAV-a.

U vezi s površinskom vodom (bez akumulacije) utvrđeno je da su raspoložive količine vode za izravno crpljenje iz vodotoka u sušnim uvjetima vrlo ograničene, od jedanaest aktivnih vodomjernih postaja, jedino na postaji Česma-Čazma i Ilova-Veliko Vukovje su minimalni dnevni protoci u kolovozu, u mjerodavnoj sušnoj godini dostatni za navodnjavanje, pri čemu treba uzeti u obzir druga ograničenja. Za korištenje voda iz manjih vodotoka u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji nužna je izgradnja akumulacija koje bi omogućile korištenje kompletnog srednjeg godišnjeg protoka u mjerodavnoj sušnoj godini. Utvrđeno je da na području Županije ima 46 akumulacija prikladnih za navodnjavanje. U vezi s podzemnim vodama, utvrđeno je da su vrlo ograničene izdašnosti s obzirom na geološki sastav tla. Također, Županija nema vlastita izvorišta te vodoopskrba zavisi o izvorištima u Koprivničko-križevačkoj županiji.

Planom navodnjavanja Bjelovarsko-bilogorske županije predloženo je planirati sustave navodnjavanja sa zahvatom vode iz rijeke Česme na 600 ha u području Čazme, srednje sustave navodnjavanja s izvorima vode iz manjih vodotoka s akumulacijama na ukupno 5 900 ha te manje sustave navodnjavanja s korištenjem podzemnih voda na 1 000 ha (ukupno 7 500 ha).

U tablici u nastavku daje se pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje.

Tablica broj 23

Pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje

u kn

Redni broj	Područje predloženo županijskim planom	Površina predložena županijskim planom u ha	Procjena troškova iz županijskog plana	Područje predloženo od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Površina predložena od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Investicijska vrijednost prema Jedinici za provedbu NAPNAV-a
1	2	3	4	5	6	
1.	Bedenička (akumulacija)	800	12.000.000,00	-	-	-
2.	Blagorodovac (akumulacija)	800	12.000.000,00	-	-	-
3.	Česma-Čazma (Česma)	600	9.000.000,00	-	-	-
4.	Kapelica-Kaniška Iva (akumulacija)	300	4.500.000,00	Kapelica-Kaniška Iva	424	29.891.625,00
5.	Križić (akumulacija)	800	12.000.000,00	-	-	-
6.	Martinac Trojstveni (akumulacija)	500	7.500.000,00	-	-	-
7.	Miletinac/Končanica (akumulacija)	1 300	19.500.000,00	-	-	-
8.	podzemne vode	1 000	15.000.000,00	-	-	-
9.	Tomašica (akumulacija)	1 400	21.000.000,00	-	-	-
Ukupno		7 500	112.500.000,00	-	424	29.891.625,00

Planom navodnjavanja Bjelovarsko-bilogorske županije utvrđeno je devet prioriternih područja za gradnju sustava javnog navodnjavanja ukupne površine 7 500 ha, a Jedinica za provedbu NAPNAV-a predložila je (prihvatila) jedno područje površine 424 ha. Prema Višegodišnjem programu gradnje vrijednost ulaganja u Sustav javnog navodnjavanja Kapelica-Kaniška Iva planirana je u iznosu od 14.945.813,00 kn u razdoblju 2013. – 2017. te u iznosu od 14.945.812,00 kn u razdoblju 2018. – 2022.

Za Sustav navodnjavanja Kapelica-Kaniška Iva u 2013. pribavljena je preinvesticijska studija i idejni projekt, u 2015. geotehnička istraživanja za lokaciju brane akumulacije Bršljanica, u 2017. geotehnička istraživanja akumulacije Bršljanica, u 2018. Geodetska izmjera te u 2022. geotehnička istraživanja za potrebe izrade detaljne projektne dokumentacije. U vrijeme obavljanja revizije (travanj 2023.) s Hrvatskim vodama zaključen je Ugovor o sufinanciranju monitoringa za utvrđivanje raspoloživih količina vode potrebnih za navodnjavanje i izradu detaljne projektne dokumentacije.

Prema podacima Bjelovarsko-bilogorske županije, u obuhvatu planiranog Sustava javnog navodnjavanja Kapelica-Kaniška Iva 412 ha ili 97,2 % poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu je Republike Hrvatske, dok je u privatnom vlasništvu zemljište površine 12 ha ili 2,8 %.

Informiranje javnosti

Bjelovarsko-bilogorska županija provodi informiranje javnosti i poljoprivrednika o navodnjavanju. Informiranje se obavlja putem lokalnih medija. Županija je o gradnji građevina za navodnjavanje te o mjerama iz Programa ruralnog razvoja za financiranje opreme za navodnjavanje informirala javnost i poljoprivrednike putem Javne ustanove Razvojna agencija Bjelovarsko-bilogorske županije.

Ocjena učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Revizijom je utvrđeno da je Bjelovarsko-bilogorska županija donijela Plan navodnjavanja Bjelovarsko-bilogorske županije te utvrdila zemljišne i vodne potencijale za navodnjavanje i moguće lokacije za gradnju. Jedan sustav javnog navodnjavanja uvršten je u Višegodišnji program gradnje. Za navedeni sustav prikupljen je propisani interes krajnjih korisnika te se provodi informiranje javnosti i potencijalnih korisnika o navodnjavanju.

Međutim, radnje u vezi s jednim sustavom javnog navodnjavanja traju približno deset godina, a s gradnjom se nije započelo. Višegodišnjim programom gradnje iz 2015., osim navedenog sustava, planirana je izgradnja još osam sustava javnog navodnjavanja, a pripremljene radnje do 2023. nisu započele te Županija za navedeni sustav nije donijela program gradnje.

Državni ured za reviziju je na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, ocijenio da je Bjelovarsko-bilogorska županija **djelomično učinkovita** u provođenju aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.

Očitovanje Bjelovarsko-bilogorske županije

Bjelovarsko-bilogorska županija očitovala se na Nacrt izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. U Očitovanju je prihvatila činjenice navedene u Nacrtu izvješća.

Grad Zagreb

Grad je ustrojen na temelju odredaba Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (Narodne novine 33/01, 60/01 – vjerodostojno tumačenje, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13 – pročišćeni tekst, 137/15 – ispravak, 123/17, 98/19 i 144/20) i Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine 86/06, 125/06 – ispravak, 16/07 – ispravak, 95/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/10 – ispravak, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13 i 110/15). Položaj i ustrojstvo Grada, koji je jedinstvena teritorijalna i upravna cjelina, uređeni su odredbama Zakona o Gradu Zagrebu (Narodne novine 62/01, 125/08, 36/09, 119/14, 98/19 i 144/20). Obuhvaća 70 naselja i prema popisu stanovništva iz 2021. ima 769 944 stanovnika. Grad je jedinica lokalne samouprave, a ujedno kao glavni grad Republike Hrvatske ima i položaj jedinice područne (regionalne) samouprave.

Grad u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima, što obuhvaća uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i šport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu, promet na svom području te ostale poslove u skladu s posebnim zakonima. Poslovi iz područnog (regionalnog) značaja odnose se na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, održavanje javnih cesta, planiranje i razvoj mreža obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, izdavanje građevinskih i lokacijskih dozvola, drugih akata u vezi s gradnjom i provedbom dokumenata prostornog uređenja za područje županije te ostale poslove u skladu s posebnim zakonima.

Zakonski predstavnik Grada u vrijeme obavljanja revizije je gradonačelnik Tomislav Tomašević, mag. pol. Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga, ustrojeno je 12 gradskih ureda, dvije stručne službe, jedna služba i jedan gradski zavod. Poslovi u vezi sa sustavima javnog navodnjavanja obavljaju se u okviru Gradskog ureda za gospodarstvo, ekološku održivost i strategijsko planiranje. Navedeni Gradski ured, između ostalog, sudjeluje u poslovima izrade programa gradnje i održavanja građevina za detaljnu melioracijsku odvodnju i građevina za navodnjavanje u vlasništvu Grada Zagreba te sudjeluje u postupcima određivanja visine, obračuna i naplate naknade za melioracijsku odvodnju i naknade za navodnjavanje.

Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje

NAPNAV-om su utvrđeni posebni ciljevi, a jedan od kratkoročnih ciljeva je izrada županijskih planova. U NAPNAV-u je navedeno da sve županije i Grad Zagreb imaju navodnjavanih površina. Veličina navodnjavanih površina te udio navodnjavanih površina u ukupno korištenima nije jednak na svim područjima. Zato je realno očekivati da se navodnjavanje u Republici Hrvatskoj neće u svim područjima jednako razvijati. Županijama koje planiraju navodnjavanje preporučuje se da izrade županijske planove navodnjavanja, odnosno planske dokumente koji bi trebali vrednovati prirodne resurse, utvrditi prioriteta područja za navodnjavanje, procijeniti veličinu obuhvata te utvrditi socioekonomske učinke gradnje i primjene sustava za navodnjavanje.

Prema očitovanju Grada Zagreba, Plan navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba prihvatilo je Gradsko poglavarstvo Grada Zagreba 2008., ali Grad nema odluku o prihvaćanju s obzirom na to da su protekli rokovi za čuvanje. Cilj Plana je izrada stručne podloge za planiranje izgradnje sustava za navodnjavanje poljoprivrednih površina, da bi se unaprijedila postojeća poljoprivredna proizvodnja, a prirodni resursi iskorištavali na održiv način. Plan sadrži uvod, opće elemente plana (razlozi navodnjavanja, ekonomske osnove realizacije projekta i društvene osnove Plana), opće karakteristike područja, tehnološku i pogonsku osnovu za planiranje navodnjavanja, projektnu osnovu, održavanje i upravljanje, prijedlog daljnjih aktivnosti na realizaciji plana te koristi i održivo korištenje.

Gradnja sustava javnog navodnjavanja obavlja se prema programu gradnje, čije je donošenje propisano odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. Odredbama članaka 3. i 4. navedenog Pravilnika, između ostalog, propisano je da jedinica područne (regionalne) samouprave donosi program gradnje sustava javnog navodnjavanja koji treba sadržavati interes krajnjih korisnika za projektiranje i gradnju sustava javnog navodnjavanja, način financiranja izrade projektne dokumentacije i gradnje sustava javnog navodnjavanja, opseg i dinamiku izrade projektne dokumentacije (studija izvodljivosti, studija utjecaja na okoliš, idejni i glavno-izvedbeni projekt), dinamiku ishoda potrebnih dozvola i suglasnosti, planiranu vrijednost projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja, dinamiku početka i dovršetka projektiranja i izgradnje sustava javnog navodnjavanja. Za pristupanje izradi projektne dokumentacije potrebno je osigurati potvrdu krajnjih korisnika o korištenju budućeg sustava javnog navodnjavanja, kojom se mora potvrditi iskazani interes na minimum 70,0 % poljoprivrednih površina unutar obuhvata svakog pojedinog sustava javnog navodnjavanja.

Grad Zagreb je za jedan sustav javnog navodnjavanja (Pokušalište Maksimir) u 2011. pribavio dio projektne dokumentacije. Revizijom je utvrđeno da za navedeni sustav program gradnje nije donesen.

Državni ured za reviziju nalaže Gradu Zagrebu za sustave javnog navodnjavanja za koje su donesene odluke o izradi projektne dokumentacije donijeti programe gradnje u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje.

Evidencije građevina za navodnjavanje

Grad Zagreb nema izgrađenih sustava javnog navodnjavanja.

U razdoblju 2011. – 2016. zaključeni su ugovori koji se odnose na nabavu idejnog i glavnog projekta, studije izvodljivosti i elaborat zaštite okoliša za jedan sustav javnog navodnjavanja. Prema očitovanju Grada ugovor o nabavi dokumentacije za idejni i glavni projekt te narudžbenice za studiju izvodljivosti i elaborat zaštite okoliša su izlučeni s obzirom na to da su protekli propisani rokovi. U poslovnim knjigama evidentirani su rashodi u iznosu od 230.850,00 kn. Rashodi su evidentirani na računima rashoda poslovanja iz Računskog plana proračuna, umjesto na računima rashoda za nabavu nefinancijske imovine i u analitičkoj knjigovodstvenoj evidenciji dugotrajne imovine.

Evidentiranjem navedenih rashoda na odgovarajućim računima rashoda za nabavu nefinancijske imovine iz Računskog plana proračuna u glavnoj knjizi bilo bi vidljivo stanje ulaganja u sustave javnog navodnjavanja, a evidentiranjem u analitičkoj evidenciji dugotrajne nefinancijske imovine praćenje rashoda/ulaganja po svakom sustavu javnog navodnjavanja. Odredbama članaka 20., 21. i 57. Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, između ostalog, propisano je da se rashodi za nabavu nefinancijske imovine klasificiraju po vrstama nabavljene nefinancijske imovine. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine jesu ulaganja nastala u postupku stjecanja nefinancijske imovine i klasificiraju se prema njezinim pojavnim oblicima i priznaju u trenutku nabave. Razredi 0, 1, 2 i 9 su razredi u kojima se prate promjene i stanja imovine, obveza i vlastitih izvora. Odredbama članka 7. navedenog Pravilnika propisano je da proračun i proračunski korisnici obvezno vode analitičko knjigovodstvo dugotrajne nefinancijske imovine – po vrsti, količini i vrijednosti (nabavna i otpisana) te s drugim potrebnim podacima.

Državni ured za reviziju preporučuje Gradu Zagrebu rashode za nabavu sustava javnog navodnjavanja, koji uključuju projektnu i drugu dokumentaciju, evidentirati na odgovarajućem računu rashodi za nabavu nefinancijske imovine, u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, s obzirom na to da su postupci u vezi s nabavom sustava javnog navodnjavanja dugotrajni i postoji mogućnost da isteknu rokovi predviđeni za čuvanje poslovnih knjiga i knjigovodstvenih isprava te se ukupni rashodi (ulaganja) u sustave javnog navodnjavanja neće moći utvrditi.

Gradnja građevina za navodnjavanje

Osnovna pretpostavka za razvoj sustava javnog navodnjavanja su zemljišni i vodni potencijal. Prema NAPNAV-u, u 2003. u Republici Hrvatskoj navodnjavano je 9 264,75 ha, dok je u Gradu Zagrebu navodnjavano 19,77 ha poljoprivrednog zemljišta odnosno 0,11 % korištenih poljoprivrednih površina.³² U Gradu Zagrebu visok potencijal za navodnjavanje ima 9 369 ha zemljišta, umjeren 19 226 ha te nizak 283 ha, što ukupno iznosi 28 878 ha.³³

U Planu navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba utvrđene su melioracijske jedinice prioriteta za navodnjavanje i uređenje poljoprivrednog zemljišta. Od ukupne površine 26 592 ha poljoprivrednog zemljišta, 19 082 ha ili 71,8 % svrstano je u prvu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s agromelioracijama. Od toga je 5 877 ha pogodno tlo za navodnjavanje, 2 423 ha umjerenog pogodno i 10 782 ha ograničeno pogodno. U drugu melioracijsku jedinicu prioriteta za navodnjavanje s hidro i agromelioracijama svrstano je 2 745 ha ili 10,3 % kao privremeno nepogodna tla. Treća melioracijska jedinica koja predstavlja trajno nepogodna tla za navodnjavanje zauzima 4 765 ha ili 17,9 % u odnosu na ukupnu poljoprivrednu površinu zemljišta u Gradu Zagrebu.

Prema navedenom, podaci o zemljišnom potencijalu u NAPNAV-u i Planu navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba nisu usklađeni.

³² Izvor podataka o navodnjavanim površinama u Republici Hrvatskoj je Tablica 8. Navodnjavane površine u Republici Hrvatskoj, prema popisu poljoprivrede iz 2003. iz NAPNAV-a.

³³ Izvor podataka o potencijalu zemljišta za navodnjavanje u Republici Hrvatskoj je Tablica 30. Potencijal zemljišta za navodnjavanje po županijama u Republici Hrvatskoj iz NAPNAV-a.

Prema NAPNAV-u obnovljivi izvori vode u Republici Hrvatskoj iznose oko 45 milijardi m³ vode godišnje, od čega 39 milijardi m³ godišnje iz površinskih voda i 6 milijardi m³ iz podzemnih voda. Potencijali za navodnjavanje su neiskorišteni i navodnjavanje ne predstavlja značajno opterećenje na vodni resurs. Za potrebe analize i rangiranja prioriteta navodnjavanja u Republici Hrvatskoj, prema podacima iz NAPNAV-a, izrađena je karta potencijala vodnih resursa na temelju hidrografske karte, karte slivova podzemnih voda te procijenjene vodne bilance Republike Hrvatske. Pri izradi navedene karte uvedeno je šest razreda potencijala za navodnjavanje: vrlo visoki, visoki, srednji, umjereni, nizak i vrlo nizak potencijal. Također je izvršeno rangiranje županija s obzirom na potencijale za navodnjavanje na nacionalnoj razini. Provedena je analiza koja uz korištene kriterije prirodnih resursa i deficita vode uvodi i socioekonomske kriterije. Kriteriji su grupirani u četiri skupine: obilježja poljoprivrednih gospodarstava, uzgajane kulture, prirodni resursi i deficit vode. Temeljem provedene analize županije su na nacionalnoj razini rangirane u četiri skupine, gdje prva skupina predstavlja županije s vrlo visokim prioritetom u navodnjavanju sa smanjenjem do četvrte skupine s normalnim prioritetom za navodnjavanje. Grad Zagreb pripada u treću prioritetnu skupinu navodnjavanja.

Planom navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba utvrđeni su vodni potencijali. Utvrđeno je da je kvaliteta voda na malim vodotocima lošija nego na rijeci Savi. Također, u vezi s količinama vode utvrđeno je da postoje dva izvora: površinske vode (vodotoci) i podzemne vode. Vezano za vodotoke iz analiziranih podataka je zaključeno da je iz vodotoka Lomnice na raspolaganju izuzetno mala količina te je jedini vodotok iz kojega se može zahvatiti voda rijeke Save. Ukupne površine za navodnjavanje vodom iz vodotoka su 765 ha. Vezano za podzemne vode točnu procjenu podzemnih voda na analiziranom području nije moguće izvršiti na temelju provedenih istraživanja kojima nije ravnomjerno obuhvaćeno cijelo područje, tako da se dobiveni rezultati mogu koristiti tek kao preliminarni za daljnja istraživanja.

U skladu s Planom navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba, odabrano je pet područja za gradnju sustava javnog navodnjavanja, koja su obuhvaćena i Višegodišnjim programom gradnje.

U tablici u nastavku daje se pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana³⁴ te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje.

³⁴ Odnosi se na Plan navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba.

Tablica broj 24

Pregled područja s površinama i procijenjenim troškovima iz županijskog plana te područja s površinama i investicijskim vrijednostima predloženim od Jedinice za provedbu NAPNAV-a, iz Višegodišnjeg programa gradnje

u kn

Redni broj	Područje predloženo županijskim planom	Površina predložena županijskim planom u ha	Procjena troškova iz županijskog plana	Područje predloženo od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Površina predložena od Jedinice za provedbu NAPNAV-a	Investicijska vrijednost prema Jedinici za provedbu NAPNAV-a
	1	2	3	4	5	6
1.	Pokušalište Maksimir (prioritet P1)	30	-	Pokušalište Agronomskog fakulteta	32	1.520.000,00
2.	Hrvatski Leskovac (prioritet P1)	436	-	-	-	-
3.	Obrež (prioritet P3)	125	-	-	-	-
4.	Sava-Sesvete (prioritet N1)	668	-	-	-	-
5.	Sava-Sesvete (prioritet P3)	98	-	-	-	-
Ukupno		1 357	-	-	32	1.520.000,00

Prema podacima navedenim u tablici, u Višegodišnjem programu gradnje je pet područja predloženih županijskim planom navodnjavanja, od kojih je jedan predložen od Jedinice za provedbu NAPNAV-a (u vrijeme donošenja 2015.). Prema Višegodišnjem programu gradnje, ulaganja u Sustav javnog navodnjavanja Pokušalište Agronomskog fakulteta planirana su u iznosu od 1.520.000,00 kn u razdoblju 2013. – 2017.

Za navedeni sustav su u 2011. pribavljeni idejni i glavni projekt, u 2016. studija izvodljivosti i elaborat zaštite okoliša te 2017. građevinska dozvola. U 2018. Agronomski fakultet je zatražio od Grada Zagreba privremeno obustavljanje projekta, izmjenu projektne dokumentacije na način da se projekt prilagodi suvremenim zahtjevima i potrebama. Grad Zagreb nije pokrenuo postupak pribavljanja nove projektne dokumentacije.

Državni ured za reviziju preporučuje Gradu Zagrebu pokrenuti postupak izmjene, odnosno pribavljanja nove projektne dokumentacije radi realiziranja započetog projekta u skladu s Višegodišnjim programom gradnje i Planom navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba.

Prema podacima iz studije izvodljivosti planirana površina Sustava javnog navodnjavanja Pokušalište Agronomskog fakulteta je 32 ha, koja je u vlasništvu fakulteta.

Revizijom je utvrđeno da za druge lokacije (sustave javnog navodnjavanja) iz Višegodišnjeg programa gradnje i Planom navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba, Grad Zagreb nije poduzimao aktivnosti za realizaciju. Prema očitovanju Grada aktivnosti nisu poduzimane jer nije bilo interesa poljoprivrednika s obzirom na usitnjenost poljoprivrednih površina i vrstu poljoprivredne proizvodnje. Jedine pogodne površine za razvoj sustava javnog navodnjavanja bile su površine poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu na području katastarske općina Brezovica, no ni tamo nije bilo interesa, jer značajan dio površina nije dan u zakup. U proces oblikovanja mjera za razvoj poljoprivrede Grad Zagreb je uključio poljoprivrednike, odnosno njihova udruženja koja nisu iskazivala interes za sustave javnog navodnjavanja, već za potpore za izgradnju privatnih sustava za navodnjavanje.

Državni ured za reviziju preporučuje Gradu Zagrebu provesti aktivnosti u vezi s realizacijom Višegodišnjeg programa gradnje i Plana navodnjavanja ili donijeti njegove izmjene.

Informiranje javnosti

Na mrežnim stranicama Grada Zagreba objavljen je Plan navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba, dok drugih informacija u vezi s javnim navodnjavanjem nema.

Grad Zagreb je Planom navodnjavanja i Višegodišnjim programom navodnjavanja, osim Sustava javnog navodnjavanja Pokušalište Agronomskog fakulteta, planirao još četiri sustava javnog navodnjavanja. Za druge lokacije predviđene Planom navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba nije provedeno informiranje krajnjih korisnika (poljoprivrednika) o učincima navodnjavanja.

Državni ured za reviziju preporučuje Gradu Zagrebu informirati poljoprivrednike o učincima navodnjavanja na lokacijama na kojima je planirano graditi sustave javnog navodnjavanja.

Ocjena učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Gradu Zagrebu

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Gradu Zagrebu. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Revizijom je utvrđeno da je Grad Zagreb donio Plan navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba te utvrdio zemljišne i vodne potencijale za navodnjavanje i moguće lokacije za izgradnju. Jedan sustav javnog navodnjavanja uvršten je u Višegodišnji program gradnje.

Međutim, utvrđeno je da je Grad Zagreb u 2011. započeo aktivnosti za pribavljanje projektne dokumentacije za jedan sustav javnog navodnjavanja, no aktivnosti je prekinuo i sustav nije izgrađen. Također, za navedeni sustav nije donio program gradnje. Za druge sustave javnog navodnjavanja planirane Planom navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem Grada Zagreba i Višegodišnjim programom gradnje nije poduzimao aktivnosti za realizaciju te nije provodio informiranje krajnjih korisnika o učincima navodnjavanja.

Državni ured za reviziju je na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, ocijenio da je Grad Zagreb **djelomično učinkovit** u provođenju aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.

Očitovanje Grada Zagreba

Grad Zagreb očitovao se na Nacrt izvješća o obavljenoj reviziji učinkovitosti Upravljanje građevinama za navodnjavanje u Gradu Zagrebu. U Očitovanju je prihvatio činjenice navedene u Nacrtu izvješća.

Na Izvješće o obavljenoj reviziji, KLASA: 041-01/22-10/8, URBROJ: 613-01-07-1-23-69, od 29. rujna 2023., zakonski predstavnik je dostavio prigovor. Prigovor nije prihvaćen, te je ovo Izvješće konačno.

OCJENA UČINKOVITOSTI UPRAVLJANJA GRAĐEVINAMA ZA NAVODNJAVANJE U VARAŽDINSKOJ ŽUPANIJI, KRAPINSKO-ZAGORSKOJ ŽUPANIJI, ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJI, KARLOVAČKOJ ŽUPANIJI, LIČKO-SENJSKOJ ŽUPANIJI, KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJI, PRIMORSKO-GORANSKOJ ŽUPANIJI, SISAČKO-MOSLAVAČKOJ ŽUPANIJI, SPLITSKO-DALMATINSKOJ ŽUPANIJI, BJELOVARSKO-BILOGORSKOJ ŽUPANIJI I GRADU ZAGREBU

Državni ured za reviziju obavio je reviziju učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje u Varaždinskoj županiji, Krapinsko-zagorskoj županiji, Zagrebačkoj županiji, Karlovačkoj županiji, Ličko-senjskoj županiji, Koprivničko-križevačkoj županiji, Primorsko-goranskoj županiji, Sisačko-moslavačkoj županiji, Splitsko-dalmatinskoj županiji, Bjelovarsko-bilogorskoj županiji i Gradu Zagrebu. Ciljevi revizije bili su provjeriti uspostavu pravnog, strateškog i planskog okvira za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje, utvrditi jesu li ustrojene propisane evidencije građevina za navodnjavanje, ocijeniti je li gradnja, korištenje i održavanje građevina za navodnjavanje učinkovito, ocijeniti koristi li se voda za navodnjavanje u skladu s vodnim potencijalom i potrebama za navodnjavanjem te informira li se javnost o navodnjavanju.

Vlada Republike Hrvatske je 2005. donijela NAPNAV, kojim je utvrđeno da je očekivani rezultat koji se njime nastoji postići da se kroz provođenja mjere – navodnjavanje, koje je jedna od mjera koje se namjeravaju provesti, postići učinkovitiju poljoprivrednu proizvodnju, potaknuti promjene strukture proizvodnje uvođenjem visokodohodovnih kultura te osigurati povoljniji makroekonomski učinak. NAPNAV-om su županije utvrđene kao jedan od subjekata provedbe.

Prema NAPNAV-u županije su trebale donijeti Plan navodnjavanja, koji je strateški dokument županije u vezi s navodnjavanjem. Revizijom je utvrđeno da su od 2006. do 2010. navedeni Plan donijele Zagrebačka županija, Karlovačka županija, Ličko-senjska županija, Koprivničko-križevačka županija, Primorsko-goranska županija, Sisačko-moslavačka županija, Splitsko-dalmatinska županija, Bjelovarsko-bilogorska županija i Grad Zagreb, a 2019. donijela je Varaždinska županija. Krapinsko-zagorska županija nije donijela plan navodnjavanja, jer je analizom podataka utvrdila da na njenom području nema poljoprivredne proizvodnje koja bi bila pogodna za sustav javnog navodnjavanja. Spomenute županije od vremena donošenja NAPNAV-a do lipnja 2023. (vrijeme obavljanja revizije) nisu izgradile sustave javnog navodnjavanja.

Međutim, pojedine županije (Zagrebačka županija i Splitsko-dalmatinska županija) od donošenja Plana navodnjavanja duže razdoblje nisu poduzimale aktivnosti za njegovu realizaciju, a pojedine (Ličko-senjska županija, Koprivničko-križevačka županija, Primorsko-goranska županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Sisačko-moslavačka županija i Grad Zagreb) duže razdoblje (od četiri do 17 godina) pribavljale su projektnu dokumentaciju, ali sustavi javnog navodnjavanja nisu izgrađeni. Zagrebačka županija, Karlovačka županija, Ličko-senjska županija, Koprivničko-križevačka županija, Sisačko-moslavačka županija, Splitsko-dalmatinska županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Varaždinska županija i Grad Zagreb nisu donijeli programe gradnje, iako su započele s pribavljanjem projektne dokumentacije za izgradnju sustava javnog navodnjavanja. Pojedine županije (Zagrebačka županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Ličko-senjska županija, Primorsko-goranska županija, Sisačko-moslavačka županija i Grad Zagreb) zbog načina evidentiranja rashoda nisu omogućile praćenje ukupnih ulaganja u sustave javnog navodnjavanja, a s obzirom na duge rokove pripremnih aktivnosti za izgradnju sustava javnog navodnjavanja, županije nemaju dokumentaciju jer su rokovi čuvanja istekli.

Većina županija nije provodila informiranje poljoprivrednika, odnosno potencijalnih korisnika na područjima koje su planovima utvrdile pogodnim za izgradnju sustava javnog navodnjavanja.

Državni ured za reviziju je na temelju utvrđenih činjenica, uzimajući u obzir postavljene ciljeve revizije i kriterije za ocjenu učinkovitosti, ocijenio **dvije županije** (Zagrebačka županija i Splitsko-dalmatinska županija) ocjenom **učinkovito, pri čemu su potrebna određena poboljšanja, osam županija** (Varaždinska županija, Karlovačka županija, Ličko-senjska županija, Koprivničko-križevačka županija, Primorsko-goranska županija, Sisačko-moslavačka županija, Bjelovarsko-bilogorska županija i Grad Zagreb) **ocjenom djelomično učinkovito. Jednoj županiji** (Krapinsko-zagorska županija) **nije dao ocjenu** učinkovitosti upravljanja građevinama za navodnjavanje (jer je analizom podataka utvrdila da na njenom području nema poljoprivredne proizvodnje koja bi bila pogodna za javno navodnjavanje).

Državni ured za reviziju daje sljedeće naloge i preporuke, prema područjima revizije:

1. Pravni, strateški i planski okvir za učinkovito upravljanje građevinama za navodnjavanje
 - 1.1. Za sustave javnog navodnjavanja za koje su donesene odluke o izradi projektne dokumentacije donijeti programe gradnje u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje (Zagrebačka županija, Sisačko-moslavačka županija, Splitsko-dalmatinska županija, Bjelovarsko-bilogorska županija i Grad Zagreb).
 - 1.2. Provesti aktivnosti u vezi s pilot-projektom oko jezera Sabljaci, u skladu s Planom navodnjavanja (Karlovačka županija).
 - 1.3. Preispitati lokacije za gradnju sustava javnog navodnjavanja utvrđene Planom navodnjavanja radi utvrđivanja zemljišnog potencijala i obuhvata sustava, nakon čega treba ispitati interes krajnjih korisnika u obuhvatu sustava te donijeti program gradnje na način propisan odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje (Karlovačka županija).
2. Evidencije građevina za navodnjavanje
 - 2.1. Rashode za nabavu sustava javnog navodnjavanja, koji uključuju projektnu i drugu dokumentaciju, evidentirati na odgovarajućem računu rashoda za nabavu nefinancijske imovine, u skladu s odredbama Pravilnika o proračunskom računovodstvu i Računskom planu, s obzirom na to da su postupci u vezi s nabavom sustava javnog navodnjavanja dugotrajni i postoji mogućnost da isteknu rokovi predviđeni za čuvanje poslovnih knjiga i knjigovodstvenih isprava te se ukupni rashodi (ulaganja) u sustave javnog navodnjavanja neće moći utvrditi (Zagrebačka županija, Ličko-senjska županija, Primorsko-goranska županija, Sisačko-moslavačka županija, Bjelovarsko-bilogorska županija i Grad Zagreb).

3. Gradnja građevina za navodnjavanje

- 3.1. Preispitati mogućnost gradnje sustava javnog navodnjavanja na području Županije i u skladu s navedenim donijeti odgovarajuće odluke s obzirom na to da gradnja sustava javnog navodnjavanja na lokacijama i površinama utvrđenim Planom navodnjavanja zbog velike površine i velikog broja potencijalnih korisnika (poljoprivrednika) neće biti moguća. Ispitati mogućnost podjele planiranih obuhvata sustava javnog navodnjavanja na manje cjeline te utvrditi prioritete i faze provođenja projekta, u skladu s Planom navodnjavanja (Varaždinska županija).
- 3.2. Prije pristupanja izrade projektne dokumentacije sustava javnog navodnjavanja pribaviti potvrde krajnjih korisnika o korištenju sustava javnog navodnjavanja u skladu s odredbama Pravilnika o upravljanju i uređenju sustava za navodnjavanje. (Primorsko-goranska županija).
- 3.3. U suradnji s Hrvatskim vodama, u čijoj je nadležnosti vodočuvarska služba, donijeti odluku o poduzimanju radnji u vezi s protupravnim korištenjem javnog vodnog dobra (Sisačko-moslavačka županija).
- 3.4. Pokrenuti postupak izmjene, odnosno pribavljanja nove projektne dokumentacije radi realiziranja započetog projekta u skladu s Višegodišnjim programom gradnje i Planom navodnjavanja (Grad Zagreb).
- 3.5. Provesti aktivnosti u vezi s realizacijom Višegodišnjeg programa gradnje i Plana navodnjavanja (Grad Zagreb).

4. Informiranje javnosti

- 4.1. Informirati poljoprivrednike o učincima navodnjavanja na lokacijama na kojima je planirano graditi sustave javnog navodnjavanja (Karlovačka županija, Ličko-senjska županija, Koprivničko-križevačka županija, Sisačko-moslavačka županija, Grad Zagreb).

Državni ured za reviziju mišljenja je da bi se u županijama provedbom navedenih naloga i preporuka postigla poboljšanja u vezi s provođenjem aktivnosti za uspostavu sustava javnog navodnjavanja.